

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПРОКІПЧУК Артур Андрійович

УДК 351:711.4 (477.86-21)

ДИСЕРТАЦІЯ
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ
ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

281 – Публічне управління та адміністрування

28 – Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ А. А. Прокіпчук

Науковий керівник

Малімон Віталій Іванович,

кандидат наук з державного управління, доцент

АНОТАЦІЯ

Прокіпчук А. А. Державна політика щодо розвитку урбанізованих територій (на прикладі Івано-Франківської міської територіальної громади). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, 2026.

Дисертацію присвячено теоретико-методологічному осмисленню та розробленню концептуально-прикладних засад удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади в умовах децентралізаційних перетворень, воєнних викликів і потреб повоєнного відновлення. У роботі обґрунтовано, що урбанізовані території в сучасному публічно-управлінському вимірі слід розглядати не як сукупність забудованих площ або суто об'єкт містобудівного впорядкування, а як складні багаторівневі системи, у межах яких поєднуються просторові, інституційні, соціально-економічні, інфраструктурні, ресурсні та комунікаційні компоненти. Такий підхід дав змогу розкрити їх як специфічний об'єкт публічного управління, розвиток якого потребує цілісної, внутрішньо узгодженої та результативно зорієнтованої політики.

Метою дисертаційного дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення концептуально-прикладних засад удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади на основі аналізу нормативно-інституційного механізму її реалізації, оцінювання результативності та визначення можливостей адаптації зарубіжних підходів до українських умов. Для досягнення поставленої мети уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, поглиблено наукове розуміння урбанізованих територій як об'єкта публічного управління, розкрито зміст публічної політики їх розвитку як цілісного управлінського циклу, проаналізовано нормативно-інституційні та прикладні механізми її реалізації на

рівні міської територіальної громади, здійснено оцінювання результативності цієї політики на прикладі Івано-Франківської міської територіальної громади, узагальнено зарубіжні підходи та розроблено авторську модель її вдосконалення.

Логіку дисертації вибудовано відповідно до послідовності розв'язання поставлених наукових завдань. У першому розділі зосереджено увагу на теоретико-методологічних засадах дослідження: уточнено понятійний апарат, систематизовано ознаки урбанізованих територій, визначено зміст, суб'єктний склад, цілі, функції та внутрішню логіку публічної політики їх розвитку, а також обґрунтовано методологічні підходи до її аналізу й оцінювання. У другому розділі досліджено нормативно-інституційне забезпечення та практику реалізації відповідної політики на рівні Івано-Франківської міської територіальної громади, зокрема суб'єктну архітектуру, програмно-цільові та проєктні інструменти, фінансові, комунікаційні й підзвітнісні механізми. У третьому розділі здійснено оцінювання результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій, узагальнено релевантний зарубіжний досвід і визначено межі та можливості його адаптації до українських реалій, а також розроблено авторську концептуально-прикладну модель удосконалення цієї політики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає передусім у тому, що в дисертації вперше розроблено та науково обґрунтовано авторську модель удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади, побудовану на засадах адаптивно-доказового управління. На відміну від наявних підходів, запропонована модель інтегрує в єдину логічно впорядковану систему стратегічне цільовизначення, нормативно-інституційне забезпечення, програмно-цільові та проєктні інструменти, ресурсно-комунікаційні механізми, моніторинг, оцінювання результативності та контури підзвітності. Її концептуальна цінність полягає в орієнтації не лише на формування рішень, а й на забезпечення їхньої обґрунтованості, узгодженості, гнучкості та перевірюваності в умовах динамічних суспільних

змін. Подальшого розвитку набули методологічні підходи до дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій, наукові уявлення про суб'єктну архітектуру її реалізації, а також практико-орієнтовані положення щодо вдосконалення фінансування, участі громадськості, підзвітності та процедур оцінювання результативності.

Практичне значення результатів дослідження визначається можливістю їх використання в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування під час удосконалення механізмів реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій, у роботі виконавчих органів міських територіальних громад у процесі стратегічного планування, підготовки та реалізації програм і проєктів розвитку, організації участі громадськості, зміцнення підзвітності та запровадження систем оцінювання результативності. Одержані положення також можуть бути застосовані в системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців, а також у подальших наукових дослідженнях, присвячених проблематиці урбанізованого розвитку, стійкості територіальних громад і повоєнної трансформації локального управління.

Результати дослідження сприяють формуванню цілісного наукового бачення публічної політики розвитку урбанізованих територій як складного, багаторівневого та динамічного управлінського процесу, що потребує поєднання стратегічного мислення, інституційної спроможності та інструментальної гнучкості. Обґрунтовано, що в умовах децентралізації, воєнних викликів та повоєнного відновлення особливого значення набуває здатність органів місцевого самоврядування до адаптивного управління, заснованого на доказах, даних і широкому залученні заінтересованих сторін.

Запропонована в роботі модель удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій орієнтована на підвищення ефективності прийняття управлінських рішень, посилення їх обґрунтованості та прозорості, а також на досягнення сталих результатів розвитку міських територіальних громад. Її впровадження дозволяє забезпечити узгодженість між стратегічними

цілями розвитку, наявними ресурсами та реальними потребами громади, а також створює передумови для підвищення якості життя населення, зміцнення соціальної згуртованості та підвищення стійкості урбанізованих територій до зовнішніх і внутрішніх викликів.

Важливим результатом дослідження є також обґрунтування ролі інтегрованого підходу до розвитку урбанізованих територій, який передбачає узгодження просторового планування, соціально-економічного розвитку, інфраструктурної модернізації та екологічної безпеки в межах єдиної публічної політики. Доведено, що фрагментарність управлінських рішень та відсутність належної координації між суб'єктами політики знижують її результативність, тоді як інтеграція інструментів і механізмів дозволяє досягти синергетичного ефекту. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток міжсекторальної взаємодії, цифровізація управлінських процесів, використання аналітичних даних і сучасних інструментів моніторингу, що забезпечують своєчасне коригування політики та підвищення її адаптивності до змін зовнішнього середовища.

Окрему увагу в дисертації приділено посиленню інституційної спроможності міських територіальних громад як ключової передумови ефективної реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій. Обґрунтовано, що саме на рівні громади формується практичний вимір політики, де відбувається трансформація стратегічних цілей у конкретні управлінські рішення, програми та проєкти. У зв'язку з цим визначено необхідність удосконалення кадрового забезпечення, підвищення управлінської компетентності посадових осіб, розвитку партнерства з громадянським суспільством і бізнесом, а також зміцнення фінансової автономії громад. Запропоновані підходи спрямовані на формування спроможних, відкритих і відповідальних інституцій місцевого самоврядування, здатних ефективно реагувати на виклики воєнного та повоєнного періодів і забезпечувати довгостроковий розвиток урбанізованих територій.

Ключові слова: публічне управління, державна політика, урбанізовані

території, територіальна громада, розвиток територій, децентралізація, інституційна архітектура, інституційна спроможність, просторовий розвиток, стратегічне управління, проєктні інструменти, місцевий розвиток, підзвітність, оцінювання результативності, безпека.

ABSTRACT

Prokipchuk A. A. Public Policy for the Development of Urbanized Territories (a Case Study of the Ivano-Frankivsk City Territorial Community). – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 281 «Public Management and Administration». – Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, 2026.

The dissertation is devoted to the theoretical and methodological conceptualization and the development of conceptual and applied foundations for improving public policy on the development of urbanized territories at the level of the urban territorial community under the conditions of decentralization transformations, wartime challenges, and the needs of post-war recovery. The study substantiates that, in the contemporary public administration dimension, urbanized territories should be considered not as a mere set of built-up areas or exclusively as an object of urban planning regulation, but as complex multilevel systems within which spatial, institutional, socio-economic, infrastructural, resource, and communication components are combined. This approach made it possible to reveal them as a specific object of public administration, the development of which requires a holistic, internally coherent, and result-oriented policy.

The purpose of the dissertation research is the theoretical and methodological substantiation and the development of conceptual and applied foundations for improving public policy on the development of urbanized territories at the level of the urban territorial community based on the analysis of the regulatory and institutional mechanism of its implementation, the assessment of effectiveness, and the

identification of possibilities for adapting foreign approaches to Ukrainian conditions. To achieve this purpose, the conceptual and categorical framework of the research was clarified; the scientific understanding of urbanized territories as an object of public administration was deepened; the content of public policy on their development as an integral management cycle was revealed; the regulatory, institutional, and applied mechanisms of its implementation at the level of the urban territorial community were analyzed; the effectiveness of this policy was assessed on the case of the Ivano-Frankivsk Urban Territorial Community; foreign approaches were generalized; and the author's model for its improvement was developed.

The logic of the dissertation is structured in accordance with the sequence of solving the set research objectives. The first chapter focuses on the theoretical and methodological foundations of the study: the conceptual framework is clarified; the features of urbanized territories are systematized; the content, subject composition, goals, functions, and internal logic of public policy on their development are defined; and methodological approaches to its analysis and assessment are substantiated. The second chapter examines the regulatory and institutional support and the practice of implementing the relevant policy at the level of the Ivano-Frankivsk Urban Territorial Community, in particular its subject architecture, program-targeted and project-based instruments, as well as financial, communication, and accountability mechanisms. The third chapter assesses the effectiveness of public policy on the development of urbanized territories, generalizes relevant foreign experience, identifies the limits and possibilities of its adaptation to Ukrainian realities, and also develops the author's conceptual and applied model for improving this policy.

The scientific novelty of the obtained results lies primarily in the fact that, for the first time, the dissertation develops and scientifically substantiates the author's model for improving public policy on the development of urbanized territories at the level of the urban territorial community, built on the principles of adaptive evidence-based governance. Unlike existing approaches, the proposed model integrates into a single logically ordered system strategic goal-setting, regulatory and institutional support, program-targeted and project-based instruments, resource and

communication mechanisms, monitoring, effectiveness assessment, and accountability contours. Its conceptual value lies in its orientation not only toward the formulation of decisions, but also toward ensuring their validity, coherence, flexibility, and verifiability under conditions of dynamic social change. Further development was given to methodological approaches to the study of public policy on the development of urbanized territories, scientific ideas about the subject architecture of its implementation, as well as practice-oriented provisions concerning the improvement of financing, public participation, accountability, and effectiveness assessment procedures.

The practical significance of the research results is determined by the possibility of their use in the activities of public authorities and local self-government bodies in improving the mechanisms for implementing public policy on the development of urbanized territories; in the work of executive bodies of urban territorial communities in the process of strategic planning, preparation and implementation of development programs and projects, organization of public participation, strengthening accountability, and introduction of effectiveness assessment systems. The obtained provisions may also be applied in the system of professional training and advanced training of public servants, as well as in further scientific research devoted to the issues of urbanized development, the resilience of territorial communities, and the post-war transformation of local governance.

The results of the study contribute to the formation of a holistic scientific vision of the public policy of the development of urbanized territories as a complex, multi-level and dynamic management process that requires a combination of strategic thinking, institutional capacity and instrumental flexibility. It is substantiated that in the conditions of decentralization, military challenges and post-war reconstruction, the ability of local governments to adaptive management based on evidence, data and broad involvement of stakeholders becomes of particular importance.

The model of improvement of the public policy of the development of urbanized territories proposed in the work is focused on increasing the efficiency of management decisions, strengthening their validity and transparency, as well as

achieving sustainable results in the development of urban territorial communities. Its implementation allows to ensure consistency between strategic development goals, available resources and real needs of the community, and also creates prerequisites for improving the quality of life of the population, strengthening social cohesion and increasing the resilience of urbanized territories to external and internal challenges.

An important result of the study is also the justification of the role of an integrated approach to the development of urbanized territories, which involves the coordination of spatial planning, socio-economic development, infrastructure modernization and environmental safety within the framework of a single public policy. It is proven that the fragmentation of management decisions and the lack of proper coordination between policy subjects reduce its effectiveness, while the integration of tools and mechanisms allows achieving a synergistic effect. In this context, the development of intersectoral interaction, digitalization of management processes, the use of analytical data and modern monitoring tools that ensure timely policy adjustment and increase its adaptability to changes in the external environment are of particular importance. The dissertation pays special attention to strengthening the institutional capacity of urban territorial communities as a key prerequisite for the effective implementation of public policy for the development of urbanized territories. It is substantiated that it is at the community level that the practical dimension of policy is formed, where the transformation of strategic goals into specific management decisions, programs and projects takes place. In this regard, the need to improve staffing, increase the managerial competence of officials, develop partnerships with civil society and business, and strengthen the financial autonomy of communities has been identified. The proposed approaches are aimed at forming capable, open, and responsible local government institutions that are able to effectively respond to the challenges of the war and post-war periods and ensure the long-term development of urbanized territories.

Keywords: public administration, public policy, urbanized territories, territorial community, territorial development, decentralization, institutional architecture, institutional capacity, spatial development, strategic management,

project tools, local development, accountability, performance evaluation, security.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

*Статті у наукових виданнях, включених
до Переліку наукових фахових видань України:*

1. Малімон В. І., Прокіпчук А. А. Концептуалізація поняття «урбанізовані території». *Координати публічного управління*. 2024. № 1 (2). С. 290-305. DOI: <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.01.13>
2. Прокіпчук А. А. Зарубіжний досвід розвитку урбанізованих територій. *Координати публічного управління*. 2024. № 2 (3). С. 451-472. DOI: <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.02.24>
3. Прокіпчук А. А. Історичні віхи розвитку містобудування як науки та практичної діяльності в Україні. *Наукові перспективи. Серія: Державне управління*. 2025. № 8 (62). С. 214-230. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-214-230](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-214-230)
4. Прокіпчук А. А. Нормативно-правові засади державної політики щодо розвитку урбанізованих територій в Україні. *Успіхи і досягнення у науці. Серія: Управління та адміністрування*. 2025. № 9 (19). С. 730-751. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-730-751](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-730-751)
5. Прокіпчук А. А. Організаційне забезпечення управління розвитком урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді: функції виконавчих органів і комунальних підприємств. *Координати публічного управління*. 2025. № 2 (5). С. 656-681. DOI: <https://doi.org/10.62664/cpa.2025.02.30>

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Малімон В. І., Прокіпчук А.А. Актуальні питання розробки та оновлення містобудівної документації на місцевому рівні. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів*: матеріали III Міжнародної науково-

практичної конференції (м. Луцьк, 01 серпня 2022 р.), м. Луцьк, 2022. С. 139-143.

7. Прокіпчук А. А. Будівництво та встановлення споруд для внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 15 лютого 2023 р.), м. Луцьк, 2023. С. 324-326.

8. Прокіпчук А. А. Просторовий розвиток Івано-Франківської територіальної громади. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки*: матеріали VIII Міжнародного науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 9 травня 2024 року), Івано-Франківськ, 2024. С. 187-190.

9. Прокіпчук А. А. Шляхи залучення громадськості до ухвалення рішень у сфері містобудівної діяльності. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.), м. Івано-Франківськ, 2024. С. 888-892.

10. Прокіпчук А. А. Ревіталізація промислових об'єктів міста Івано-Франківська. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи*: збірник матеріалів 15-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 06 грудня 2024 р.), м. Хмельницький, 2024. С. 240-244.

11. Прокіпчук А. А., Малімон В. І. Моніторинг і оцінювання ефективності державної політики щодо розвитку урбанізованих територій: індикатори, дані, інституційний дизайн. *Публічне управління та менеджмент: сучасні тренди та перспективи*: збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Рівне, 26 листопада 2025 р.), м. Рівне, 2025. С. 41-44.

12. Прокіпчук А. А. Європейські стандарти сталого міського розвитку та їх адаптація в стратегіях розвитку Івано-Франківської міської територіальної

громади. *Євроінтеграційні тренди розвитку місцевого самоврядування: виклики війни та повоєнної відбудови*: матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (м. Київ, 10 грудня 2025 р.) м. Київ, 2025. С. 95-97.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ.....	15
ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ.....	27
1.1 Урбанізовані території як об’єкт публічного управління: сутність, ознаки та критерії операціоналізації.....	27
1.2 Публічна політика розвитку урбанізованих територій: зміст, суб’єкти, цілі та управлінський цикл.....	42
1.3 Методологічні підходи до дослідження та оцінювання публічної політики розвитку урбанізованих територій.....	68
Висновки до розділу 1.....	87
РОЗДІЛ 2.	
НОРМАТИВНО-ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ МТГ).....	90
2.1 Нормативно-інституційне забезпечення та суб’єктна архітектура реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій у громаді.....	90
2.2 Програмно-цільові та проєктні інструменти реалізації політики розвитку урбанізованих територій у міській територіальній громаді.....	121
2.3 Ресурсно-комунікаційні механізми реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій: фінансування, участь громадськості та підзвітність.....	136
Висновки до розділу 2.....	151

РОЗДІЛ 3.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ.....153

3.1 Оцінювання результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді.....153

3.2 Порівняльний аналіз зарубіжних підходів до публічного управління розвитком урбанізованих територій та можливості їх адаптації в Україні.....166

3.3 Концептуально-прикладна модель удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади...175

Висновки до розділу 3.....189

ВИСНОВКИ.....191

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....195

ДОДАТКИ.....223

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

АДУ – адаптивно-доказове управління

ВПО – внутрішньо переміщені особи

ДАБІ – Державна архітектурно-будівельна інспекція

ДБН – державні будівельні норми

ДЗК – Державний земельний кадастр

ДПТ – детальний план території

ДФРР – Державний фонд регіонального розвитку

ЄДЕССБ – Єдина державна електронна система у сфері будівництва

ЄС – Європейський Союз

ІФМТГ – Івано-Франківська міська територіальна громада

КП – комунальні підприємства

КППРТГ – комплексний план просторового розвитку території громади

КМУ – Кабінет міністрів України

МВК – міський виконавчий комітет

МУО – містобудівні умови та обмеження

НІГД – Національна інфраструктура геопросторових даних

ОВД – оцінка впливу на довкілля

ОМС – органи місцевого самоврядування

ПЦМ – програмно-цільовий метод

СЕО – стратегічна екологічна оцінка

ТГ – територіальна громада

ЦНАП – центр надання адміністративних послуг

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. У сучасному публічно-управлінському дискурсі розвиток урбанізованих територій посідає особливе місце, оскільки саме в урбанізованому середовищі найбільш щільно переплітаються демографічні тенденції, інфраструктурні навантаження, соціально-економічна динаміка, екологічні обмеження, комунікаційні взаємодії та безпекові виклики. Саме від того, наскільки узгоджено функціонують ці складники, залежить якість повсякденного життя населення, доступність і стабільність публічних послуг, привабливість території для інвестицій, рівень суспільної згуртованості та перспективи її тривалого розвитку. У зв'язку з цим урбанізовані території вже недостатньо тлумачити лише як межі забудови або як предмет містобудівного регулювання. У системі публічного управління вони постають як багатофункціональні й внутрішньо складні утворення, де перетинаються інституційні норми, владні повноваження, мережі інфраструктурного забезпечення, фінансові потоки, управлінські механізми, форми участі жителів та інструменти підзвітності. За таких умов політика їх розвитку потребує не фрагментарного набору рішень, а цілісної управлінської архітектури, здатної поєднати стратегічне бачення, інституційне підґрунтя, програмно-проектний інструментарій, ресурсне забезпечення, оцінювання досягнутих результатів і своєчасне коригування управлінського курсу.

Для України ця проблематика набуває особливого значення через одночасний вплив кількох масштабних трансформаційних процесів. Передусім ідеться про децентралізаційні зміни, які істотно розширили роль територіальних громад у виробленні й реалізації рішень щодо просторового розвитку, оновлення інфраструктури, організації локальних послуг, мобілізації інвестиційного потенціалу та визначення пріоритетів місцевого розвитку. Водночас повномасштабна війна докорінно змінила умови функціонування урбанізованих територій, увівши до порядку денного питання безпеки, стійкості критичної інфраструктури, реагування на міграційні зрушення,

розміщення внутрішньо переміщених осіб, відновлення зруйнованих і пошкоджених об'єктів, обґрунтованого розподілу ресурсів та зміцнення спроможності громад діяти в середовищі підвищеної невизначеності. За таких обставин розвиток урбанізованих територій виходить далеко за межі суто просторового чи господарського виміру й набуває виразного політико-управлінського значення.

Саме тут проявляється ключова науково-прикладна колізія. Попри очевидну потребу в інтегрованому, доказовому та гнучкому управлінні розвитком урбанізованих територій, реальна практика часто зберігає ознаки секторальної роз'єднаності, нормативної несистемності, слабкого зв'язку між стратегічними документами та реальними ресурсами, недостатнього використання оцінювання як механізму перегляду політики, а також обмеженого впливу громадськості на зміст управлінських рішень. Унаслідок цього політика розвитку урбанізованих територій нерідко реалізується не як цілісно сконструйована система, а як сукупність лише частково скоординованих дій, результативність яких є неоднорідною та залежною від ситуативних управлінських рішень.

Отже, актуальність теми дисертаційного дослідження визначається необхідністю наукового обґрунтування й практичного конструювання такого підходу до публічної політики розвитку урбанізованих територій, який дав би змогу, з одного боку, чітко окреслити урбанізовані території як самостійний об'єкт публічного управління, а з іншого – розкрити внутрішню логіку відповідної політики як завершеного управлінського циклу. Ідеться також про потребу ґрунтового аналізу нормативно-інституційного механізму та практик її реалізації на рівні громади, здійснення оцінювання результативності та розроблення авторської моделі адаптивно-доказового управління розвитком урбанізованих територій, релевантної сучасним українським умовам. Саме така постановка проблеми визначає безпосередню практичну цінність дослідження.

Стан наукової розробки проблеми сформовано на перетині кількох дослідницьких напрямів. Теоретичні засади управління урбанізованими

територіями, міського розвитку та урбанізаційних процесів репрезентовано у працях В. Бабаєва, О. Бабінець, З. Бурик, К. Войціцької, Н. Глинського, Д. Дзвінчука, С. Кравченка, М. Красій, Н. Лисяк, І. Лопушинського, В. Малімона, В. Мельничука, В. Петренка, Н. Семенчук, Л. Сергієнко, Е. Шевчук та багатьох інших авторів, які розкривають урбанізовані території як складний просторово-економічний та управлінський феномен.

Вагоме місце у джерельній базі посідають праці, присвячені програмно-цільовому бюджетуванню, проєктному підходу, стратегічному плануванню, прозорості, участі громадськості та підзвітності, а також матеріали щодо практики Івано-Франківської міської територіальної громади, які дають змогу простежити прикладний вимір реалізації політики розвитку урбанізованих територій. Водночас міжнародний контекст дослідження формують документи OECD, UN-Habitat, European Commission, World Bank, а також сучасні англomовні праці з urban governance, multi-level governance, integrated urban development та policy evaluation, у яких наголошено на функціональному підході до територій, міжсекторальній координації, стійкості, партисипативності та доказовості управлінських рішень.

Окремий блок джерел присвячено нормативно-інституційним, містобудівним і правовим засадам розвитку територій, зокрема законам України, працям щодо містобудівної документації, просторового планування, землекористування та інституційної спроможності органів місцевого самоврядування.

Разом із тим більшість наявних праць зосереджена переважно на окремих компонентах проблеми – урбанізації, просторовому плануванні, безпеці, проєктному управлінні, бюджетних механізмах, участі громадськості чи оцінюванні результативності. Натомість менш повно представлені дослідження, у яких ці складові були б поєднані в єдину концептуально-прикладну модель публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади. Саме ця науково-прикладна прогалина й зумовлює доцільність даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами темами.

Дисертаційну роботу виконано в межах загальної теми досліджень науковців кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу «Публічне управління та адміністрування в Україні в умовах глобальних викликів і загроз» (номер державної реєстрації 0122U200825).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення концептуально-прикладних засад удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади на основі аналізу нормативно-інституційного механізму її реалізації, оцінювання результативності та визначення можливостей адаптації зарубіжних підходів до українських умов.

Для досягнення сформульованої мети потрібно вирішити такі *наукові завдання*:

уточнити сутність урбанізованих територій як об'єкта публічного управління, систематизувати їхні ознаки та обґрунтувати критерії їх операціоналізації;

розкрити зміст публічної політики розвитку урбанізованих територій, визначити її суб'єктів, цілі, функції та логіку управлінського циклу;

обґрунтувати методологічні підходи до дослідження та оцінювання публічної політики розвитку урбанізованих територій;

дослідити нормативно-інституційне забезпечення та суб'єктну архітектуру реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій у міській територіальній громаді;

проаналізувати програмно-цільові та проєктні інструменти реалізації політики розвитку урбанізованих територій у практиці Івано-Франківської міської територіальної громади;

охарактеризувати ресурсно-комунікаційні механізми реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій, зокрема фінансування, участь

громадськості та підзвітність, і визначити їх роль у забезпеченні результативності політики;

здійснити оцінювання результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді;

узагальнити зарубіжні підходи до публічного управління розвитком урбанізованих територій і визначити можливості їх адаптації в Україні;

розробити концептуально-прикладну модель удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади.

Об'єктом дослідження є публічна політика розвитку урбанізованих територій в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні, нормативно-інституційні та організаційно-управлінські засади реалізації, оцінювання результативності й удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій (на прикладі Івано-Франківської міської територіальної громади).

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких забезпечило комплексне дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій, нормативно-інституційного механізму її реалізації, управлінських практик на рівні міської територіальної громади, а також оцінювання результативності та обґрунтування напрямів її вдосконалення.

У підрозділах 1.1–1.3 використано системний підхід і метод наукового аналізу для опрацювання наукових джерел, концептуальних підходів і теоретичних положень, релевантних предмету дослідження. Це дало змогу розглянути урбанізовані території як складний багаторівневий об'єкт публічного управління, а публічну політику їх розвитку – як цілісну систему взаємопов'язаних цілей, суб'єктів, інструментів і процедур.

У підрозділі 1.1 застосовано метод абстрагування, понятійно-термінологічний аналіз і логіко-семантичний метод з метою уточнення змісту

поняття «урбанізовані території», виокремлення їх основних ознак і обґрунтування критеріїв операціоналізації в площині публічного управління. Це дозволило відмежувати публічно-управлінський підхід до урбанізованих територій від їх суто просторового або містобудівного трактування.

У підрозділі 1.2 використано структурно-логічний метод і функціональний аналіз для розкриття змісту публічної політики розвитку урбанізованих територій, визначення її суб'єктного складу, цілей, функцій та внутрішньої логіки управлінського циклу. Застосування цих методів дало змогу представити політику розвитку урбанізованих територій не як сукупність розрізнених заходів, а як взаємопов'язану систему публічно-управлінських дій.

У підрозділі 1.3 застосовано методологічний аналіз, структурно-функціональний підхід і узагальнення для обґрунтування методологічних підходів до дослідження та оцінювання публічної політики розвитку урбанізованих територій. Це дозволило визначити дослідницьку логіку роботи, поєднати системний, інституційний, функціональний, порівняльний та оцінювальний підходи й сформулювати аналітичну основу дослідження.

У підрозділі 2.1 використано нормативно-правовий аналіз, інституційний аналіз і структурно-функціональний метод для дослідження нормативно-інституційного забезпечення політики розвитку урбанізованих територій та суб'єктної архітектури її реалізації на рівні громади. Це дало змогу виявити особливості розподілу повноважень, ролей, відповідальності та механізмів координації між основними учасниками реалізації політики.

У підрозділі 2.2 застосовано програмно-цільовий метод, елементи проєктного аналізу та структурно-логічне узагальнення для вивчення програмно-цільових і проєктних інструментів реалізації політики розвитку урбанізованих територій у міській територіальній громаді. За допомогою цих методів досліджено практики формування пріоритетів, розроблення програм, використання показників результативності та реалізації проєктних рішень у межах місцевої політики розвитку.

У підрозділі 2.3 використано фінансово-економічний аналіз, методи

аналізу документів, а також елементи комунікаційного аналізу для дослідження ресурсно-комунікаційних механізмів реалізації політики. Це дало змогу проаналізувати фінансове забезпечення, участь громадськості, підзвітність і комунікаційні практики як взаємопов'язані чинники результативності політики розвитку урбанізованих територій.

Підрозділи 2.1–2.3 виконано із застосуванням кейс-методу на матеріалах Івано-Франківської міської територіальної громади, що забезпечило перехід від загальнотеоретичних положень до аналізу реального управлінського середовища та конкретних практик реалізації політики.

У підрозділі 3.1 застосовано метод оцінювання результативності, індикативний аналіз, аналітичне зіставлення та узагальнення для визначення фактичного стану реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді, виявлення проблемних зон і встановлення взаємозв'язку між управлінськими інструментами та досягнутими результатами.

У підрозділі 3.2 використано компаративний метод для зіставлення зарубіжних підходів до публічного управління розвитком урбанізованих територій та визначення можливостей їх адаптації до українських умов. Застосування цього методу дозволило виявити не лише інституційні відмінності різних моделей, а й їх функціональну придатність до використання в практиці територіальних громад України.

У підрозділі 3.3 застосовано метод моделювання, абстрактно-логічний метод і структурно-конструктивний підхід для розроблення концептуально-прикладної моделі удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади та формулювання практичних рекомендацій щодо вдосконалення управлінських інструментів.

Методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення застосовувалися на всіх етапах дослідження – під час опрацювання джерельної бази, інтерпретації результатів, формування висновків до підрозділів і розділів, а також підготовки загальних висновків дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розв'язанні актуального наукового завдання у сфері публічного управління та адміністрування, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та розробленні концептуально-прикладних засад удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади в умовах децентралізації, воєнних викликів і повоєнного відновлення.

У результаті проведеного дослідження отримано такі нові наукові результати:

уперше:

розроблено та науково обґрунтовано авторську модель адаптивно-доказового управління розвитком урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади, яка, на відміну від наявних підходів, інтегрує в єдину методологічно узгоджену систему стратегічне цілепокладання, нормативно-інституційне забезпечення, програмно-цільові та проєктні інструменти, портфельну організацію втручань, ресурсно-комунікаційні механізми, моніторинг і оцінювання результативності, а також механізми підзвітності, що забезпечує узгодження цілей розвитку, способів реалізації та вимірюваних результатів в умовах децентралізації, воєнних викликів і повоєнного відновлення;

удосконалено:

понятійно-категоріальний апарат дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій шляхом уточнення змісту понять «урбанізовані території», «публічна політика розвитку урбанізованих територій» та «результативність публічної політики розвитку урбанізованих територій», що дало змогу чіткіше розмежувати публічно-управлінський, містобудівний і регіонально-економічний рівні аналізу;

підхід до операціоналізації урбанізованих територій як об'єкта публічного управління, який, на відміну від переважно просторового або містобудівного трактування, ґрунтується на поєднанні функціонально-управлінських критеріїв, зокрема інфраструктурної взаємозалежності,

концентрації населення й діяльності, мобільності, інтенсивності освоєння простору та потреби в інтегрованому регулюванні розвитку;

підхід до розуміння публічної політики розвитку урбанізованих територій як управлінського циклу, що, на відміну від фрагментарного розгляду через окремі заходи чи напрями втручання, охоплює взаємопов'язані стадії цілепокладання, інституційного упорядкування, планування, ресурсного забезпечення, реалізації, моніторингу, оцінювання та корекції

підхід до оцінювання результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій, який, на відміну від наявних підходів, що зводять оцінювання до фіксації окремих показників, розглядає результативність як інтегральну характеристику узгодженості стратегічного цілепокладання, інституційного забезпечення, управлінських інструментів, ресурсної спроможності, участі громадськості та підзвітності.

набули подальшого розвитку:

методологічні засади дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій через поєднання системного, інституційного, функціонального, порівняльного та оцінювального підходів, що забезпечує цілісне дослідження урбанізованих територій як складного багаторівневого об'єкта публічного управління;

підходи до визначення адаптаційного потенціалу зарубіжного досвіду управління розвитком урбанізованих територій, які ґрунтуються не на механічному перенесенні іноземних моделей, а на оцінюванні їх функціональної придатності до українських інституційних, ресурсних і безпекових умов;

наукові уявлення про суб'єктну архітектуру реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій у міській територіальній громаді як динамічну систему взаємодії органів місцевого самоврядування, виконавчих структур, комунальних підприємств, громадськості, бізнесу та інших заінтересованих сторін, у межах якої результативність політики залежить не лише від формального розподілу повноважень, а й від координаційної

узгодженості та інституційної відповідальності учасників;

практико-орієнтовані положення щодо вдосконалення фінансування, участі громадськості, підзвітності та оцінювання результативності як взаємопов'язаних механізмів підвищення якості рішень, легітимності політики та стійкості її реалізації на рівні міської територіальної громади.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані у дослідженні теоретичні положення та розроблені на їх основі практичні рекомендації були впроваджені під час організації освітнього процесу на кафедрі публічного управління, адміністрування і національної безпеки Інституту гуманітарної підготовки і державного управління Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (довідка ІФНТУНГ № 25-116-20 від 11.02.2026), а також у практичній діяльності виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради в роботі структурних підрозділів виконкому (Акт впровадження № 433/01-12/23в від 05.05.2023), Департаменту містобудування та архітектури Івано-Франківської міської ради (довідка впровадження № П-2903 від 07.12.2023), Івано-Франківського регіонального відділення Асоціації міст України (Акт впровадження від 17.12.2025).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові положення, аналітичні узагальнення, висновки та практичні рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором особисто. Ідеї та положення, запозичені з праць інших авторів, мають належні посилання на відповідні джерела.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення дисертації, сформульовані в ній практичні рекомендації, результати їх апробації та впровадження оприлюднено автором на таких науково-практичних всеукраїнських і міжнародних конференціях: 1) III Міжнародна науково-практична конференція ГО «ІЕЕЕД» *«Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів»* (м. Луцьк, 01 серпня 2022 року); 2) V Міжнародна науково-практична

конференція ГО «ІЕЕЕД» *«Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів»* (м. Луцьк, 15 лютого 2023 року); 3) VIII Міжнародний науково-практичний симпозіум *«Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки»* (м. Івано-Франківськ, 9 травня 2024 року); 4) 1-а Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю *«Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ»* (м. Івано-Франківськ, 31 травня 2024 року); 5) 15-а Всеукраїнська науково-практична конференція *«Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи»* (Хмельницький, 06 грудня 2024 р.); 6) III Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених *«Публічне управління та менеджмент: сучасні тренди та перспективи»* (м. Рівне, 26 листопада 2025 року); 7) П'ятий щорічний Всеукраїнський круглий стіл до Дня місцевого самоврядування в Україні *«Євроінтеграційні тренди розвитку місцевого самоврядування: виклики війни та повоєнної відбудови»* (м. Київ, 10 грудня 2025 року).

Публікації. За темою і результатами дослідження опубліковано 12 наукових праць: 5 статей у наукових фахових виданнях категорії «Б» за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування (1 у співавторстві з науковим керівником), а також 7 тез доповідей у матеріалах всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій (2 у співавторстві з науковим керівником).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок, із них 179 – обсяг основного тексту роботи. Дисертація містить 7 таблиць, 10 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел містить 212 назв, із яких 100 – іноземними мовами.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

1.1 Урбанізовані території як об'єкт публічного управління: сутність, ознаки та критерії операціоналізації

У сучасній науці публічного управління урбанізовані території дедалі виразніше виходять за межі традиційного трактування як просторової основи розселення, забудови чи господарського освоєння, набуваючи значення складного, багаторівневого та функціонально насиченого об'єкта управлінського впливу.

Саме в урбанізованому просторі з особливою інтенсивністю перетинаються демографічні, економічні, соціальні, комунікаційні, екологічні та безпекові процеси, унаслідок чого будь-яка неузгодженість у системі управління проявляється тут найгостріше – у формі просторових диспропорцій, перевантаження інфраструктури, зниження доступності публічних послуг, поглиблення соціальної сегрегації та посилення територіальної вразливості [127; 186; 196].

За таких умов урбанізовані території доцільно розглядати не лише як сферу містобудівного регулювання, а передусім як повноцінний об'єкт публічного управління, щодо якого визначаються стратегічні орієнтири, формуються нормативно-інституційні межі, застосовуються відповідні управлінські інструменти, вибудовуються координаційні механізми, забезпечуються процедури участі та підзвітності. Такий підхід є методологічно обґрунтованим, оскільки дає змогу відійти від спрощеного сприйняття території як фізично заданої площини та осмислити її як динамічне середовище, характер і траєкторія розвитку якого безпосередньо залежать від якості публічної політики, інституційної спроможності суб'єктів управління та узгодженості управлінських рішень на різних рівнях влади [185; 186; 211].

Для забезпечення понятійної визначеності дослідження принципово важливо розмежувати аналітичні площини, у межах яких урбанізовані території інтерпретуються в сучасній науковій літературі. Без такого розмежування саме поняття «урбанізовані території» набуває надмірно широкого змісту, що істотно послаблює його операційну придатність для потреб публічного управління. Узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що зазначене поняття функціонує щонайменше у трьох взаємопов'язаних, але не тотожних вимірах: містобудівному, регіонально-економічному та публічно-управлінському. Кожен із них відображає окремий зріз територіальної реальності, спирається на власну систему критеріїв і по-різному окреслює межі, ознаки та проблемні вузли урбанізованого розвитку [9; 34; 130].

У межах містобудівного підходу урбанізовані території осмислюються насамперед як просторово впорядковані ареали забудови, планувального освоєння та функціонального структурування. У центрі аналітичної уваги тут перебувають щільність забудови, логіка функціонального зонування, конфігурація планувального каркасу, співвідношення житлових, виробничих і рекреаційних просторів, рівень транспортної доступності, навантаження на інженерну інфраструктуру, а також характер і темпи трансформації фізичного середовища. Безперечно, такий підхід має важливе пізнавальне значення, оскільки дозволяє відтворити матеріальну структуру території, виявити просторові дисбаланси й оцінити ступінь її освоєності. Однак його пояснювальний потенціал помітно звужується тоді, коли предметом аналізу стають інституційна складність території, конфігурація суб'єктів управління, механізми координації чи вплив управлінських рішень на характер і динаміку розвитку. Саме тому містобудівна оптика дає змогу побачити урбанізовану територію як фізично організований простір, проте не охоплює в повному обсязі її управлінську природу як об'єкта публічного управління [109; 135; 201].

Регіонально-економічний підхід, своєю чергою, переносить аналітичний акцент із морфології простору на функціонування території як осередку

економічної активності, зайнятості, сервісної концентрації, руху капіталу та просторової взаємозалежності центральних і периферійних зон. У цій площині урбанізовані території постають як середовище формування агломераційних ефектів, накопичення інноваційного потенціалу, трансформації ринку праці, виникнення нерівномірностей розвитку та посилення або послаблення міжтериторіальних зв'язків. Саме цей підхід дозволяє переконливо показати, що урбанізовані території не зводяться автоматично до адміністративних меж окремого міста чи громади, а функціонують у ширшій системі економічних, трудових, інфраструктурних і сервісних взаємозалежностей. Разом із тим регіонально-економічна перспектива також не є самодостатньою для дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій, оскільки вона фіксує переважно логіку просторово-економічних процесів, але не завжди розкриває, яким чином ці процеси інституціоналізуються, стають предметом владного впливу, нормативного впорядкування, громадської участі та публічної відповідальності [96; 150; 170].

Звідси закономірно випливає, що для цілей цього дисертаційного дослідження визначальне значення має саме публічно-управлінський підхід. У його межах урбанізовані території розглядаються не просто як забудовані або економічно активні простори, а як об'єкти цілеспрямованого політико-адміністративного впливу, щодо яких формуються стратегічні орієнтири, встановлюються інституційні рамки, застосовуються управлінські інструменти, вибудовуються координаційні моделі, забезпечуються механізми участі та реалізуються процедури підзвітності. Такий підхід переводить аналіз із площини констатації територіальних характеристик у площину з'ясування механізмів, через які забезпечується або, навпаки, ускладнюється її розвиток. Інакше кажучи, урбанізована територія у публічно-управлінському розумінні – це не лише простір концентрації населення, функцій та інфраструктури, а передусім простір концентрації управлінських викликів, ресурсних виборів, конфліктів інтересів, інституційної взаємодії та політичної відповідальності. Саме в такому ракурсі вона набуває значення повноцінного об'єкта публічної

політики, якість розвитку якого визначається не стихією просторових процесів, а спроможністю влади забезпечувати узгодженість рішень, збалансованість інтересів і стратегічну впорядкованість територіальних змін [96; 127; 196; 211].

Саме таке теоретичне розмежування має не формальний, а принципово методологічний характер, оскільки дає змогу уникнути однієї з найпоширеніших аналітичних помилок – підміни одного рівня осмислення урбанізованих територій іншим. У разі, коли їх пояснення зводиться переважно до характеристик забудови, щільності освоєння простору чи параметрів планувальної організації, дослідження неминуче зміщується у площину містобудівної логіки. Якщо ж аналітичний фокус обмежується економічною концентрацією, агломераційними ефектами та взаємозалежностями між центром і периферією, поняття урбанізованих територій фактично залишається в межах регіонально-економічної парадигми. Лише публічно-управлінський підхід створює належні підстави для того, щоб розглядати урбанізовані території як чітко окреслений об'єкт публічної політики, щодо якого можуть бути визначені суб'єкти впливу, інструментальний арсенал, логіка управлінського циклу, критерії результативності та напрями інституційного вдосконалення [9; 59; 60; 185; 186].

У публічно-управлінському вимірі сутність урбанізованих територій доцільно розкривати не через одну провідну ознаку, а через цілісне поєднання просторових, функціональних, інституційних і ресурсних характеристик. Така дослідницька оптика зумовлена тим, що урбанізована територія не є лише ділянкою концентрованої забудови або осередком підвищеної економічної активності. Йдеться про складне середовище, у якому з високою інтенсивністю переплітаються соціально-економічні процеси, інфраструктурна взаємозалежність, потоки щоденної мобільності, механізми надання послуг і багаторівневі управлінські впливи. Унаслідок цього її сутність виявляється не стільки в зовнішніх морфологічних параметрах простору, скільки в характері зв'язків, що формуються між населенням, ринком праці, сервісною мережею, системами життєзабезпечення, транспортною доступністю та суб'єктами

публічного управління [130;149; 177; 179].

З огляду на зазначене урбанізовані території доцільно визначати як складні просторово-функціональні системи, яким притаманні висока концентрація населення, економічної діяльності, інфраструктурних мереж, сервісних потоків і суспільних взаємодій, а також підвищена потреба в інтегрованому, багаторівневому й координаційно узгодженому управлінському впливі. Таке трактування має для цього дисертаційного дослідження засадниче значення, оскільки дає змогу уникнути спрощеного ототожнення урбанізованої території з міською забудовою, адміністративно фіксованими межами чи формально визначеною територіальною одиницею. Натомість аналітичний акцент переноситься на реальний спосіб функціонування території, ступінь її внутрішньої зв'язаності, рівень інституційної складності, інтенсивність міжсекторальних взаємодій та управлінську чутливість до дисбалансів, ризиків і рішень публічної влади [9; 14 ; 15; 182].

Саме в такому контексті базові ознаки урбанізованих територій як об'єкта публічного управління доцільно систематизувати у кілька взаємопов'язаних блоків, кожен із яких відображає окремий зріз їхньої управлінської природи та в сукупності формує цілісне уявлення про специфіку цього об'єкта дослідження (рис. 1.1).

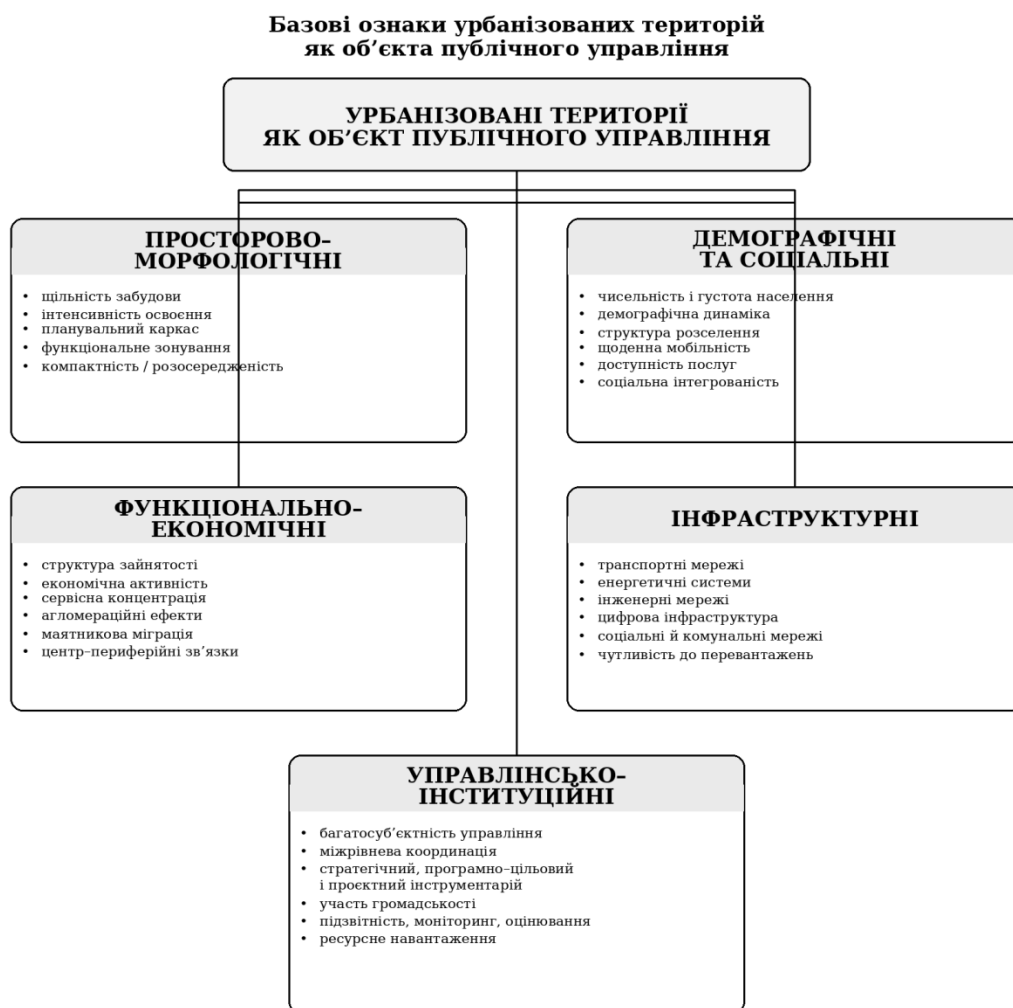

Рис. 1.1 Базові ознаки урбанізованих територій як об'єкта публічного управління

Перший блок репрезентують просторово-морфологічні ознаки, що характеризують матеріальну організацію урбанізованої території. До них належать щільність забудови, інтенсивність освоєння простору, конфігурація планувального каркасу, особливості функціонального зонування, а також ступінь територіальної компактності або розосередженості. Саме ці параметри

дають змогу відтворити фізичну структуру урбанізованого середовища та визначити рівень його просторової освоєності. Водночас їх евристичний потенціал є обмеженим, якщо йдеться про з'ясування власне управлінської природи території, оскільки морфологічні характеристики фіксують передусім зовнішню форму простору, але ще не розкривають ані складності інституційних взаємодій, ані логіки публічного впливу на його розвиток [134; 135; 201].

Другий блок формують демографічні та соціальні ознаки, які відображають людський вимір урбанізованої території. Йдеться про чисельність і густоту населення, динаміку демографічних змін, структуру розселення, масштаби щоденної мобільності, доступність послуг, інтенсивність соціальних контактів і рівень соціальної інтегрованості. У сучасних дослідженнях саме ці показники нерідко використовуються як вихідні індикатори урбанізованості. Проте для публічного управління їх значення виявляється не у відокремленому статистичному вимірі, а в тому, як вони впливають на навантаження інфраструктури, сервісних мереж, системи життєзабезпечення та локального механізму прийняття рішень. Саме в такому поєднанні демографічні й соціальні параметри переходять із площини опису в площину управлінського аналізу [96; 177; 181; 189].

Третій блок становлять функціонально-економічні ознаки, що мають принципове значення для розуміння реальних, а не лише формально встановлених меж урбанізованої території. У цьому випадку йдеться про структуру зайнятості, щільність економічної активності, рівень сервісної концентрації, агломераційні ефекти, маятникову міграцію, транспортну зв'язаність і характер центр-периферійних взаємозалежностей. Саме цей блок дозволяє пояснити, чому урбанізована територія нерідко виходить за межі окремого міста чи громади та формується як ширший функціонально цілісний ареал. У цьому контексті особливо продуктивними є підходи OECD до *functional urban areas*, а також наукові напрацювання Н. Глинського і співавторів, у яких переконливо доведено, що територію доцільно аналізувати не лише через морфологічні параметри або адміністративний статус, а через її

економічну роль, самопозиціонування та систему просторових залежностей [14; 15; 149; 150].

Четвертий блок охоплює інфраструктурні ознаки, що відображають ступінь насиченості території транспортними, енергетичними, інженерними, цифровими, соціальними та комунальними мережами. Для урбанізованих територій визначальною є не просто наявність інфраструктурного забезпечення, а високий рівень взаємозалежності його елементів, їхня чутливість до перевантажень і здатність локальних збоїв швидко переростати в системні дисфункції. Саме тому інфраструктурний вимір перетворюється на одну з ключових передумов управлінської складності урбанізованих територій. Його значення особливо посилюється в умовах воєнних загроз, енергетичної нестабільності, руйнування об'єктів життєзабезпечення та необхідності їх подальшого відновлення на засадах стійкості й функціональної збалансованості [91; 95; 201; 202].

П'ятий блок – управлінсько-інституційний – має для цього дослідження визначальне методологічне значення, оскільки саме він остаточно переводить поняття урбанізованих територій у предметне поле науки публічного управління. До цього блоку належать багатосуб'єктність управління, складність координації між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, необхідність поєднання стратегічного, програмно-цільового та проєктного інструментарію, наявність механізмів участі громадськості, підзвітності, моніторингу й оцінювання результативності, а також підвищене ресурсне навантаження на систему управління. Без урахування цих параметрів урбанізована територія залишатиметься лише описовою категорією, придатною для морфологічного або економічного аналізу, але недостатньою для політико-адміністративного осмислення. Натомість включення управлінсько-інституційного блоку в аналітичну рамку дозволяє розглядати урбанізовану територію як чітко окреслений об'єкт публічної політики, щодо якого можуть бути визначені суб'єкти впливу, інструменти реалізації, логіка управлінського циклу та критерії результативності [12; 127; 196; 211].

Отже, у межах цього дисертаційного дослідження урбанізовані території осмислюються передусім у публічно-управлінському вимірі, проте з обов'язковим урахуванням містобудівного та регіонально-економічного ракурсів як необхідних аналітичних передумов. Саме такий підхід дає змогу, з одного боку, не втратити зв'язок із просторовою, функціональною та соціально-економічною природою території, а з іншого – забезпечити належну предметну визначеність дослідження в межах науки публічного управління та адміністрування. У цій роботі урбанізовані території доцільно трактувати як складні просторово-функціональні системи, яким властива висока концентрація населення, інфраструктури, господарської активності та сервісних потоків, а їх розвиток супроводжується підвищенням координаційним, ресурсним і регуляторним навантаженням та потребує цілісної, узгодженої й інтегрованої публічної політики.

З огляду на це операціоналізація урбанізованих територій у межах дисертаційного дослідження не може ґрунтуватися на одному ізольованому показнику чи на одній аналітичній оптиці. Такий спосіб пізнання був би методологічно звуженим, оскільки неминуче редукував би сам об'єкт дослідження до одного з його проявів – демографічного, просторового, економічного або адміністративного. Натомість у публічно-управлінському розумінні урбанізована територія постає як багатовимірне й внутрішньо складне утворення, у якому поєднуються щільність населення, характер просторового освоєння, функціональна конфігурація економічної активності, інфраструктурна зв'язаність, інституційна організація управління та рівень координації між заінтересованими суб'єктами. Саме ця багатошаровість зумовлює потребу у використанні комбінованої системи критеріїв, здатної відобразити урбанізовану територію не як сукупність окремих ознак, а як цілісний об'єкт публічної політики [14; 60; 185; 186].

Із цього випливає, що ідентифікація урбанізованої території для потреб публічного управління має здійснюватися не шляхом механічного нагромадження окремих показників, а через їх змістовно узгоджене системне

поєднання. Передусім ідеться про демографічні, просторово-морфологічні, функціонально-економічні, інфраструктурні та управлінсько-інституційні параметри, кожен із яких відображає окремий, але принципово значущий зріз територіальної реальності. Демографічні параметри характеризують масштаби й динаміку концентрації населення; просторово-морфологічні – ступінь освоєння території, конфігурацію забудови та особливості планувальної організації; функціонально-економічні – інтенсивність зайнятості, сервісної концентрації, мобільності та центр-периферійних взаємозалежностей; інфраструктурні – рівень насиченості мережами та характер їхньої взаємопов’язаності; управлінсько-інституційні – складність суб’єктної архітектури, координаційне навантаження, ресурсну спроможність, наявність механізмів участі, підзвітності та оцінювання результативності. Лише за умови їх розгляду в нерозривному взаємозв’язку стає можливим коректне окреслення меж урбанізованої території як повноцінного об’єкта управлінського впливу.

Принципова перевага такого підходу полягає насамперед у тому, що він дає змогу уникнути низки типових редукцій, які досить часто супроводжують дослідження урбанізованого розвитку. Передусім ідеться про недопущення зведення урбанізованої території до суто статистичної одиниці, яка описується лише через показники чисельності або густоти населення. Не менш важливо й те, що такий підхід не ототожнює урбанізовану територію виключно з простором забудови, залишаючи поза увагою реальні функціональні зв’язки, сервісні потоки, щоденну мобільність та інфраструктурну взаємозалежність. Водночас він не обмежує аналіз лише економічними параметрами, а дозволяє включити до нього владно-управлінські механізми, координаційні процеси, участь громадськості, підзвітність і відповідальність суб’єктів управління. Отже, комбінований підхід до операціоналізації урбанізованих територій дозволяє подолати ту одновимірність, унаслідок якої саме поняття або надмірно звужується, або, навпаки, втрачає чіткість і перетворюється на розмиту аналітичну конструкцію.

Для цього дисертаційного дослідження такий методологічний вибір має

не лише теоретичне, а й безпосередньо прикладне значення. Якщо урбанізована територія визначається через систему взаємопов'язаних параметрів, з'являється можливість перейти від загального опису до поглибленого аналізу публічної політики її розвитку. За таких умов територія постає вже не абстрактним урбанізованим простором, а предметно окресленим об'єктом, щодо якого можуть бути визначені суб'єкти управління, інструменти впливу, рівні координації, характер ресурсного забезпечення, проблемні вузли та критерії результативності. Саме це формує необхідне методологічне підґрунтя для подальших підрозділів дисертації, у яких розкриватимуться зміст публічної політики розвитку урбанізованих територій, нормативно-інституційні механізми її реалізації, підходи до оцінювання результативності та авторська модель адаптивно-доказового управління.

Отже, комбінований підхід до операціоналізації урбанізованих територій доцільно розглядати як необхідну передумову їх коректного включення до предметного поля науки публічного управління та адміністрування. Його значення полягає в тому, що він дозволяє зберегти зв'язок із просторовою та функціональною природою території, але водночас переводить її осмислення у площину публічної політики, інституційної взаємодії, координації та відповідальності. Саме завдяки цьому урбанізована територія набуває достатньої предметної визначеності для подальшого дослідження не лише як середовище концентрації населення й економічної активності, а як об'єкт цілеспрямованого, багаторівневого та результативно зорієнтованого публічного управління [14; 60; 185; 186].

Саме на такій методологічній основі стає можливим перейти від загального теоретичного окреслення проблеми до формулювання робочого визначення урбанізованих територій, придатного для цілей цього дисертаційного дослідження. Такий перехід має принципове значення, оскільки без власного операційно придатного визначення подальший аналіз публічної політики розвитку урбанізованих територій ризикує залишитися надто абстрактним або ж вимушено спиратиметься на дефініції, сформовані в інших

дисциплінарних межах і не адаптовані до потреб науки публічного управління. Інакше кажучи, дослідження не може зберігати внутрішню цілісність, якщо його базовий об'єкт або залишається невизначеним, або пояснюється через понятійні конструкції, запозичені без належного теоретичного переосмислення.

У цьому контексті робоче визначення має виконувати не лише номінативну, а й повноцінну аналітичну функцію. Воно повинне не просто називати досліджуваний об'єкт, а фіксувати ті його властивості, які мають визначальне значення саме для публічно-управлінського аналізу. Передусім ідеться про поєднання просторової організації, функціональної зв'язаності, інфраструктурної насиченості, соціально-економічної активності та інституційної складності. Усунення бодай одного з цих компонентів неминуче призведе до втрати або просторової конкретності, або функціональної повноти, або управлінської релевантності самого поняття. Саме тому робоче визначення урбанізованих територій має бути, з одного боку, достатньо широким для охоплення їхньої системної природи, а з іншого – достатньо точним для подальшого аналізу механізмів публічної політики, критеріїв результативності та моделей управлінського впливу.

Отже, у межах цього дисертаційного дослідження урбанізовані території доцільно визначати як складні просторово-функціональні системи, для яких характерні висока концентрація населення, інфраструктури, господарської активності та сервісних потоків, а також підвищене координаційне, ресурсне й регуляторне навантаження на систему управління. Їх розвиток потребує інтегрованої публічної політики, зорієнтованої на узгодження просторових змін, економічної динаміки, соціальної інтеграції, інфраструктурної стійкості та управлінської результативності. Саме таке тлумачення, на відміну від суто статистичних, містобудівних чи економіко-географічних дефініцій, дає змогу включити урбанізовані території до предметного поля науки публічного управління та адміністрування й сформулювати належне методологічне підґрунтя для подальшого аналізу їх розвитку як об'єкта цілеспрямованого публічно-владного впливу [14; 60; 185; 186].

Також подамо узагальнення основних ознак урбанізованих і неурбанізованих територій у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняння ознак урбанізованих і неурбанізованих територій

<i>Ознаки урбанізованих територій</i>	<i>Ознаки неурбанізованих територій</i>
Висока щільність населення та забудови	Низька щільність населення та забудови
Багатофункціональне землекористування	Переважання монофункціонального використання земель
Розвинена транспортна та інженерна інфраструктура	Обмежена інфраструктурна забезпеченість
Концентрація економічної активності	Домінування первинних видів діяльності
Широкий доступ до публічних послуг	Обмежений доступ до публічних послуг
Висока складність управлінських взаємодій	Низька складність управлінських взаємодій
Підвищене антропогенне навантаження	Невисокий рівень антропогенного впливу

Наведене порівняння спирається на сукупність демографічних, просторово-функціональних, економічних, інфраструктурних та управлінсько-інституційних ознак, які визначають не лише специфіку самих територій, а й логіку формування політики їх розвитку та добору належного управлінського інструментарію. Порівняльний аналіз, узагальнений у таблиці 1.1, переконливо засвідчує, що урбанізовані й неурбанізовані території потребують не відмінностей окремого порядку, а принципово різних моделей публічної політики та відмінної організаційної архітектури управління. Саме це дає підстави розглядати політику розвитку урбанізованих територій як самостійний напрям публічного управління, зорієнтований на роботу в умовах високої

щільності взаємозалежностей, обмеженості просторових ресурсів, підвищеної інтенсивності соціально-економічних процесів і значної ціни управлінської помилки.

У воєнних і післявоєнних умовах урбанізовані території набувають додаткового змістового виміру як об'єкти політики відновлення, стійкості та функціонального відтворення. Це зумовлено тим, що саме міста та інші урбанізовані ареали концентрують ключові функції прийому внутрішньо переміщених осіб, відновлення економічної активності, забезпечення безперервності публічних послуг, підтримання життєздатності інфраструктурних мереж і реконструкції критично важливих об'єктів. Унаслідок цього істотно зростають вимоги до адаптивності управлінських рішень, доказової пріоритизації ресурсів, швидкості міжсекторальної координації та здатності органів публічної влади оперативно коригувати інструменти політики відповідно до змін ризикового середовища. За таких умов управлінська логіка дедалі виразніше зміщується від моделі планового зростання до моделі, у центрі якої перебувають управління ризиками, забезпечення живучості систем, підтримання безперервності критичних функцій та створення передумов для відновлюваності міського середовища.

Узагальнення наведених наукових підходів дає підстави розглядати урбанізовані території як специфічний об'єкт публічного управління, що характеризується сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених ознак. По-перше, для урбанізованих територій визначальною є системність соціальних, економічних, інфраструктурних і просторово-планувальних процесів. Це означає, що зміни в одному сегменті, наприклад у транспортній доступності, житловому фонді чи інженерному забезпеченні, закономірно породжують наслідки в інших сегментах – на ринку праці, у сфері надання соціальних послуг, у структурі екологічних навантажень, у параметрах бюджетних витрат і в характері територіальної мобільності населення. Таким чином, урбанізований розвиток не допускає ізольованого управлінського впливу, оскільки кожне рішення набуває міжсекторального ефекту.

По-друге, урбанізований розвиток має виразно багатосуб'єктну природу, оскільки формується в полі перетину інтересів, повноважень, ресурсів і відповідальності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, бізнесових структур та інститутів громадянського суспільства. За таких умов результативність політики визначається не лише змістом окремих рішень, а насамперед наявністю дієвих координаційних і партнерських механізмів, здатних забезпечувати узгодженість цілей, процедур, часових горизонтів та ресурсного забезпечення. Інакше кажучи, чим вищою є щільність функціональних взаємозалежностей на території, тим більшої ваги набуває якість організації міжсуб'єктної взаємодії.

По-третє, досягнення цілей розвитку урбанізованих територій безпосередньо залежить від інституційної спроможності публічної влади. Йдеться про якість організаційної архітектури управління, рівень професійної підготовки кадрів, стабільність управлінських процедур, ресурсну дисципліну, спроможність до стратегічного планування, моніторингу та коригування рішень, а також про реальний рівень підзвітності суб'єктів влади перед громадою. Саме тому урбанізовані території як об'єкт публічного управління потребують не лише належного нормативного регулювання, а й розвиненої інституційної основи, здатної забезпечувати послідовність, узгодженість і результативність управлінського впливу в умовах динамічного, ризиконасиченого та ресурсно напруженого середовища.

Отже, проведене теоретичне розмежування дало змогу не лише уточнити сутність урбанізованих територій, а й показати їх як складний, багатовимірний і внутрішньо взаємозалежний об'єкт публічного управління, розвиток якого не може бути пояснений ані виключно через просторові параметри, ані лише через економічну концентрацію чи демографічну щільність. Урбанізована територія виявляється таким типом суспільно-просторової організації, у межах якого поєднуються інституційна складність, висока інтенсивність функціональних зв'язків, багатосуб'єктність інтересів і підвищене навантаження на систему управління. Саме тому її подальший аналіз потребує переходу від рівня

понятійно-категорійного осмислення до рівня виявлення тих політико-управлінських механізмів, за допомогою яких забезпечується впорядкування розвитку, узгодження інтересів, концентрація ресурсів, визначення пріоритетів і досягнення стратегічно значущих результатів.

1.2 Публічна політика розвитку урбанізованих територій: зміст, суб'єкти, цілі та управлінський цикл

У сучасному науковому дискурсі публічна політика розвитку урбанізованих територій дедалі переконливіше осмислюється не як механічна сукупність розрізнених галузевих заходів, а як цілісна багаторівнева система узгодженого впливу на просторові, соціальні, економічні, інфраструктурні, екологічні та управлінські процеси. Такий підхід відображає глибоку зміну дослідницької оптики, за якої урбанізований розвиток перестає сприйматися як сфера відомчо ізольованих втручань, зосереджених переважно на питаннях забудови, транспорту чи комунального господарства. Натомість він постає як складний процес узгодження різнорідних інтересів, ресурсів, інструментів і рівнів управління, що потребує цілісного бачення територіальних змін та їх наслідків. У цьому розумінні урбанізована територія виступає не пасивним об'єктом адміністративного впливу, а середовищем високої концентрації взаємопов'язаних процесів, у якому будь-яке рішення, ухвалене в одній сфері, неминуче відбивається на інших сферах. Саме тому сучасна публічна політика розвитку урбанізованих територій набуває інтегративного характеру, оскільки покликана не просто регулювати окремі напрями розвитку, а забезпечувати їхню змістову, просторову, інституційну та часову узгодженість.

Такий підхід має принципове значення для науки публічного управління та адміністрування, оскільки дозволяє розглядати урбанізований розвиток не як суму локальних управлінських дій, а як результат взаємодії численних суб'єктів, управлінських рівнів і політичних механізмів. Ідеться про те, що в сучасних умовах просторові трансформації, економічна динаміка, соціальна

інтеграція, екологічна безпека, функціонування інфраструктури та доступність публічних послуг уже не можуть аналізуватися відокремлено одна від одної. Їх взаємозалежність зумовлює потребу в такій моделі публічної політики, яка здатна інтегрувати цілі, інструменти та ресурси в єдину логіку управлінського впливу. Відтак політика розвитку урбанізованих територій постає як особливий різновид публічної політики, зміст якої визначається не лише предметом регулювання, а й складністю координації між секторами, рівнями влади та групами заінтересованих учасників.

У цьому контексті принципово важливо чітко розмежувати державну, публічну й місцеву політику, оскільки їх ототожнення породжує не лише термінологічну нечіткість, а й методологічне спрощення самого предмета дослідження. Для дисертаційного дослідження з публічного управління така невизначеність є особливо проблемною, адже унеможливорює точне встановлення суб'єктів політики, меж їхньої компетенції, джерел управлінського впливу, процедур ухвалення рішень та рівнів відповідальності. У разі відсутності такого розмежування втрачається можливість чітко з'ясувати, хто саме формує політичні пріоритети, хто забезпечує їх інституційне впровадження, на якому рівні здійснюється координація та в яких межах розгортається відповідальність за досягнення результатів. Отже, поняттєва точність у цьому випадку є не допоміжною умовою дослідження, а необхідною передумовою його внутрішньої логічної завершеності.

У сучасних дослідженнях урбанізованого розвитку [131; 181; 196; 197] дедалі виразніше підкреслюється, що складні територіальні процеси не можуть бути належно пояснені в межах однорівневої управлінської логіки. Це зумовлено тим, що вони формуються на перетині кількох рівнів влади, кількох галузевих напрямів політики та кількох груп заінтересованих суб'єктів, кожен із яких має власні інтереси, ресурси, інструменти впливу та межі відповідальності. Саме тому аналітичне розмежування державної, публічної й місцевої політики слід розглядати не як формальну вправу в межах поняттєвого апарату, а як обов'язкову методологічну умову побудови внутрішньо цілісної

дослідницької конструкції. Лише за цієї умови стає можливим коректно обґрунтувати місце політики розвитку урбанізованих територій у системі сучасного публічного управління, виявити специфіку її суб'єктного складу, механізмів реалізації та рівнів координації.

З огляду на викладене, для забезпечення понятійної чіткості та методологічної впорядкованості дослідження доцільно спеціально зіставити зміст державної, публічної та місцевої політики в контексті розвитку урбанізованих територій. Таке зіставлення дозволяє не лише розмежувати близькі, але не тотожні категорії, а й точніше виявити відмінності в суб'єктному складі, джерелах владного впливу, механізмах формування рішень, інструментах реалізації та межах відповідальності. Саме завдяки такому аналітичному розрізненню стає можливим уникнути спрощеного ототожнення різнорівневих управлінських процесів і водночас коректно визначити, у якій саме площині має розглядатися політика розвитку урбанізованих територій як предмет науки публічного управління та адміністрування.

Особливого значення це набуває з огляду на те, що розвиток урбанізованих територій формується на перетині рішень центральної влади, пріоритетів публічної політики в широкому розумінні та практик місцевого самоврядування, які безпосередньо пов'язані з організацією життєвого середовища, наданням послуг, просторовим плануванням, інфраструктурним забезпеченням і взаємодією з громадою. За таких умов без чіткого розмежування державної, публічної та місцевої політики неможливо належно встановити, хто саме формує стратегічні орієнтири розвитку, хто забезпечує інституційне впровадження рішень, хто виступає носієм управлінської відповідальності та в яких межах реалізується координація між різними рівнями влади й заінтересованими учасниками. З метою аналітичного увиразнення співвідношення державної, публічної та місцевої політики їхні основні характеристики доцільно узагальнити в таблиці 1.2.

Розмежування державної, місцевої та публічної політики

Критерій	Державна політика	Місцева політика	Публічна політика
Рівень	Загальнодержавний	Рівень громади або муніципалітету	Багаторівневий
Призначення	Формує рамкові умови, правила і стратегічні орієнтири	Розв'язує конкретні локальні проблеми	Узгоджує дії та інтереси різних суб'єктів
Суб'єкти	Центральні органи державної влади	Органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи	Влада, громади, комунальні структури, бізнес, експерти, громадськість
Предмет впливу	Правові режими, пріоритети, фінансові засади	Послуги, благоустрій, локальна інфраструктура, безпека	Комплексний розвиток території
Тип рішень	Рамкові, стратегічні, регуляторні	Прикладні, оперативні, територіально конкретні	Узгоджені, міжсекторальні, процедурно поєднані
Координація	Переважно вертикальна	Переважно локальна	Вертикальна, горизонтальна й міжсекторальна
Значення для дослідження	Визначає загальні умови розвитку	Показує практику реалізації на місці	Найповніше відображає багатосуб'єктність розвитку

Складено автором на основі теоретичного розмежування державної, місцевої та публічної політики.

Державна політика у сфері розвитку урбанізованих територій виконує передусім рамкову, стратегічно спрямовальну та нормативно впорядковувальну функцію. Саме на цьому рівні визначаються базові правові режими, встановлюються загальні правила просторового розвитку, формуються стратегічні орієнтири територіальної політики, закладаються основи фінансового забезпечення, розмежовуються повноваження між рівнями влади та створюються загальні передумови для координації секторальних рішень. Отже, державна політика не покликана підміняти собою безпосереднє управління кожною конкретною урбанізованою територією, а забезпечує ті інституційні межі, в яких таке управління стає можливим, правомірним і ресурсно підкріпленим. Її функціональне призначення виявляється не лише у визначенні загального політичного курсу, а й у забезпеченні єдності правового простору, узгодженості секторальних пріоритетів, зв'язку між загальнонаціональними цілями та територіальними практиками, а також у

запобіганні фрагментації управлінських рішень. У сучасній міжнародній аналітиці саме державний рівень розглядається як ключовий у забезпеченні вертикального узгодження між національними пріоритетами та локальними моделями дії, насамперед у сферах житлової політики, мобільності, кліматичної адаптації, просторового планування та інфраструктурного розвитку [177-189].

Місцева політика, на відміну від державної, має безпосередньо прикладний, територіально конкретизований і повсякденно-управлінський характер. Її зміст пов'язаний із рішеннями, що ухвалюються на рівні територіальної громади, муніципалітету або іншого локального публічного утворення в межах наданих повноважень, наявних ресурсів, організаційної спроможності та відповідальності перед населенням. Предметом місцевої політики виступають не абстрактні рамкові орієнтири, а конкретні проблеми території – якість середовища проживання, доступність послуг, стан локальної інфраструктури, розміщення об'єктів, міська мобільність, благоустрій, житлова забудова, громадські простори, безпека та повсякденні потреби мешканців. Саме на цьому рівні політика найближче наближається до реальної тканини територіального життя, оскільки реагує на конкретні конфігурації проблем, ресурсних обмежень і суспільних очікувань. Водночас було б методологічно некоректно трактувати місцеву політику як повністю автономну, адже вона реалізується в умовах, заданих державною політикою, і водночас істотно залежить від міжмуніципальної координації, фінансових трансфертів, нормативних обмежень та функціональних зв'язків із ширшим урбанізованим ареалом. Саме тому сучасні дослідження підкреслюють, що локальний рівень є визначальним для практичної реалізації політики, однак її результативність значною мірою зумовлюється якістю міжрівневої координації, інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування та здатністю вбудовувати локальні рішення в ширшу систему територіального управління [158; 159; 175; 203; 204].

Ще чіткіше ця відмінність проступає в тому, що державна політика встановлює правила, пріоритети та рамкові механізми, тоді як місцева політика

надає їм територіально конкретної форми, перетворюючи загальні орієнтири на практику реального управлінського впливу. Якщо державний рівень відповідає за стратегічну впорядкованість, нормативну єдність і ресурсно-інституційні передумови, то місцевий – за щоденну організацію простору, безпосереднє реагування на запити мешканців і адаптацію політичних рішень до конкретного соціального, інфраструктурного та просторового контексту. Саме в цій взаємодії рамкового й прикладного вимірів виявляється реальна логіка територіального управління розвитком урбанізованих територій.

Водночас публічна політика має істотно ширший і змістовно складніший характер, ніж державна або місцева політика, оскільки не обмежується діяльністю будь-якого одного рівня влади й не зводиться до сукупності владних рішень у вузькому адміністративному розумінні. Її сутність полягає в охопленні всієї системи узгоджених дій, процедур, правил, інструментів, ресурсних механізмів і форм взаємодії, що виробляються, погоджуються та реалізуються за участю різних суб'єктів – органів державної влади, органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, приватного сектору, професійних та експертних середовищ, громадських об'єднань, міжнародних партнерів і самих мешканців. За такого підходу публічна політика постає не просто як результат владного волевиявлення, а як процес інституційно впорядкованого узгодження інтересів, цілей, ресурсів і способів дії щодо суспільно значущої проблеми. Для урбанізованих територій це має особливе значення, оскільки їх розвиток майже ніколи не визначається рішенням лише одного органу чи однієї інституції. Просторові, транспортні, житлові, інфраструктурні, екологічні та соціальні питання тут переплітаються настільки щільно, що будь-яке результативне рішення потребує не тільки владного мандата, а й розвинених процедур координації, суспільної легітимації, міжсекторального погодження, інформаційного забезпечення та подальшого коригування. Саме тому в сучасній науковій літературі політика розвитку урбанізованих територій дедалі частіше описується як багаторівневий політичний комплекс, у якому змістовна інтеграція політики поєднується з процедурною інтеграцією дій різних

учасників [131; 162; 196; 207].

Для дослідження розвитку урбанізованих територій саме категорія публічної політики є найбільш методологічно виправданою. Це зумовлено щонайменше чотирма взаємопов'язаними обставинами. По-перше, вона дозволяє врахувати багаторівневу природу управлінських рішень, оскільки урбанізований розвиток майже завжди виходить за межі одного адміністративного рівня та передбачає взаємодію державних, регіональних і місцевих інституцій. По-друге, ця категорія дає змогу охопити функціональну взаємозалежність територій, адже реальні процеси мобільності, розселення, користування послугами, трудових переміщень і навантаження на інфраструктуру не збігаються автоматично з формальними адміністративними межами. По-третє, такий підхід дозволяє адекватно відобразити складну архітектуру суб'єктів управління, коли результат політики залежить не лише від рішень органів влади, а й від узгодженості дій комунальних служб, операторів мереж, бізнесу, громадськості та експертних спільнот. По-четверте, він уможливорює аналіз повного циклу політики – від постановки проблеми та формування порядку денного до реалізації, спостереження, оцінювання та коригування рішень. У цьому сенсі категорія публічної політики дозволяє побачити не лише те, хто формально ухвалює рішення, а й те, у який спосіб вони готуються, обговорюються, погоджуються, ресурсно забезпечуються, сприймаються суспільством, перевіряються практикою та змінюються залежно від фактичних наслідків. Саме такий підхід найбільш повно відповідає сучасним уявленням про урбаністичне врядування як про систему формальних і неформальних механізмів координації, а не як про суто адміністративну вертикаль [164; 203; 204; 212].

Отже, розмежування державної, місцевої та публічної політики має для цього дослідження не допоміжне, а засадниче значення. Воно дозволяє уникнути змішування рівнів аналізу, точніше окреслити суб'єктний склад політики розвитку урбанізованих територій, відмежувати рамкові функції держави від прикладних функцій місцевого самоврядування та водночас не

втратити з поля зору ширшу систему взаємодії, у межах якої формується й реалізується публічний курс розвитку території. Саме тому надалі в дисертації доцільно спиратися передусім на категорію публічної політики розвитку урбанізованих територій, оскільки вона найповніше відображає реальну багатосуб'єктність, багаторівневість і процедурну складність урбанізованого розвитку. Такий підхід не заперечує значення державної та місцевої політики, проте дозволяє включити їх у ширшу, аналітично продуктивнішу рамку, в межах якої урбанізована територія постає не просто об'єктом адміністративного впливу, а об'єктом цілеспрямованої, узгодженої та підзвітної публічної діяльності [131; 181; 196; 204].

У межах цього дослідження *публічну політику розвитку урбанізованих територій доцільно визначати як системно організовану діяльність публічної влади та залучених до неї суб'єктів, спрямовану на узгодження просторового розвитку, інфраструктурної взаємопов'язаності, економічної динаміки, соціальної інтеграції, екологічної стійкості та інституційної спроможності урбанізованих територій на основі поєднання нормативних, стратегічних, програмних, фінансових, комунікаційних та оціночно-аналітичних інструментів*. Таке визначення має принципову перевагу, оскільки дозволяє уникнути кількох поширених методологічних звужень. По-перше, воно не зводить політику розвитку урбанізованих територій до містобудівного регулювання, адже просторовий компонент є лише однією, хоч і важливою, складовою ширшого управлінського процесу. По-друге, воно не ототожнює її з окремими інфраструктурними проєктами, оскільки політика охоплює не лише матеріальні втручання, а й процедури визначення пріоритетів, координації, участі, оцінювання та підзвітності. По-третє, таке визначення не залишає поза увагою роль даних, спостереження, зворотного зв'язку та механізмів перегляду рішень, без яких сучасна політика урбанізованого розвитку втрачає адаптивність і результативність. Саме така концептуалізація відповідає новітнім науковим підходам, у яких управління розвитком міст і урбанізованих територій дедалі тісніше пов'язується з міжгалузевою узгодженістю, опертям

на дані, інституційною координацією, гнучкістю рішень і здатністю системи управління до самокоригування [120; 129; 146].

Зміст публічної політики розвитку урбанізованих територій має складну, внутрішньо диференційовану та водночас цілісну структуру, яку доцільно розкривати через систему взаємопов'язаних вимірів. Такий підхід дає змогу уникнути спрощеного тлумачення цієї політики як набору розрізнених заходів і натомість показати її як багатокомпонентний механізм упорядкування територіального розвитку. Кожен із відповідних вимірів фіксує окремий аспект урбанізованої реальності, однак лише в сукупності вони дозволяють адекватно відобразити реальний зміст публічно-владного впливу на розвиток території.

Першим виміром є просторово-планувальний, який охоплює впорядкування забудови, функціональне зонування, розвиток мобільності, транспортної та інженерної інфраструктури, а також узгодження землекористування з фактичними потребами територіального розвитку. Саме в цій площині вирішуються питання співвідношення житлових, ділових, виробничих, рекреаційних і суспільно значущих просторів, формується просторовий каркас території та визначаються межі її функціональної збалансованості. Ідеться, отже, не лише про організацію фізичного середовища, а й про створення такої просторової конфігурації, яка забезпечує взаємоузгодженість базових функцій урбанізованої території та мінімізує ризики просторових диспропорцій.

Другим виступає соціальний вимір, пов'язаний із доступністю публічних послуг, інклюзивністю, територіальною справедливістю, якістю міського середовища, соціальною згуртованістю та процедурно організованою участю мешканців у формуванні пріоритетів розвитку. У межах цього виміру урбанізована територія розглядається не лише як простір проживання, а як середовище щоденної соціальної взаємодії, у якому якість публічної політики безпосередньо впливає на життєвий досвід населення. Саме тому соціальний вимір відображає здатність політики забезпечувати не тільки формальне надання послуг, а й належний рівень соціальної включеності, довіри, безпеки та

доступу до базових можливостей міського життя.

Третім є економічний вимір, який охоплює підтримку продуктивності, концентрації послуг, інноваційної активності, інвестиційної привабливості, зайнятості та функціональної зв'язаності території. У цій площині публічна політика має забезпечувати не просто економічне зростання як таке, а таку конфігурацію розвитку, яка не порушує просторової рівноваги, не поглиблює соціальних диспропорцій і не створює надмірного тиску на інфраструктурні системи. Інакше кажучи, економічний вимір публічної політики розвитку урбанізованих територій полягає у поєднанні динаміки господарського розвитку з вимогами соціальної збалансованості та просторової впорядкованості.

Четвертий вимір – екологічно-стійкісний – набуває дедалі більшої ваги в умовах зростання кліматичних, техногенних і безпекових викликів. У його межах ключового значення набувають адаптація до кліматичних змін, просторове зниження ризиків, розвиток зелених зон, управління ресурсами, збереження екологічної рівноваги та здатність території підтримувати критично важливі функції в умовах криз і потрясінь. Саме цей вимір переводить публічну політику розвитку урбанізованих територій із площини поточного адміністрування у площину довгострокового забезпечення життєздатності, стійкості та відновлюваності територіальних систем. За такого підходу екологічна складова перестає бути периферійним додатком до політики розвитку і перетворюється на одну з її базових функціональних основ.

П'ятим є інформаційно-цифровий вимір, що охоплює використання даних, інформаційних платформ, цифрових моделей територіального розвитку, інструментів аналітичної підтримки рішень та електронних механізмів взаємодії між владою і громадянськістю. Його значення полягає не лише в технічному оновленні управлінських практик, а насамперед у зміні самого способу вироблення політики – від інтуїтивного, ситуативного та фрагментарного реагування до більш доказового, просторово чутливого й оперативного прийняття рішень. Водночас цей вимір не слід абсолютизувати.

Цифрові інструменти не мають самостійної управлінської цінності поза належним інституційним контекстом. Вони підвищують якість політики лише тоді, коли вбудовані у прозорі процедури, пов'язані з чітко визначеними цілями, підзвітністю, захистом даних та реальними механізмами практичного використання результатів аналізу. Саме тому інформаційно-цифровий вимір доцільно розглядати як допоміжно-управлінський, а не як самодостатній.

Отже, зміст публічної політики розвитку урбанізованих територій не може бути редукований до одного пріоритетного напрямку чи однієї групи інструментів. Його слід тлумачити як упорядковану систему взаємопов'язаних напрямів впливу, кожен із яких відображає окремий зріз територіальної реальності, але лише у взаємодії з іншими набуває повної управлінської значущості. Саме така структуризація дозволяє подолати декларативність у розумінні змісту цієї політики й показати, що вона має не описовий, а функціонально визначений, інструментально конкретизований і внутрішньо скоординований характер [121; 129; 175; 176]. У цьому значенні публічна політика розвитку урбанізованих територій не лише окреслює напрями дії публічної влади, а й формує належну аналітичну основу для подальшого визначення її суб'єктів, цільової спрямованості та логіки управлінського циклу.

Особливої уваги в межах цього дослідження потребує суб'єктний склад публічної політики розвитку урбанізованих територій, оскільки саме через нього виявляється реальний механізм формування, узгодження, реалізації та подальшого коригування управлінських рішень. Якщо обмежити аналіз лише формальним переліком органів влади, політика неминуче постане як спрощена одновимірна адміністративна конструкція. Проте сучасні дослідження переконливо засвідчують, що розвиток урбанізованих територій визначається не тільки владними приписами, а й складною взаємодією численних учасників, які володіють різним обсягом повноважень, неоднаковим доступом до ресурсів, відмінними інтересами та нерівною спроможністю впливати на порядок денний. Саме тому суб'єктний вимір цієї політики доцільно тлумачити не як просту сукупність інституцій, а як багаторівневу систему взаємопов'язаних

носіїв управлінського впливу, у межах якої формальні повноваження, ресурсна спроможність, експертне знання, процедурна участь і суспільна легітимність постійно перетинаються, взаємодіють і взаємно коригують одне одного [181; 196; 204].

Насамперед доцільно виокремити суб'єктів стратегічного рівня, до яких належать центральні органи державної влади, відповідальні за формування загальнонаціональної політики просторового розвитку, регіональної політики, фінансово-бюджетних режимів, житлової політики, інфраструктурного забезпечення, екологічних стандартів та загальних правил територіального планування. Саме на цьому рівні визначаються рамкові цілі, встановлюються нормативно-правові режими, окреслюються загальні критерії допустимості рішень і формуються базові умови ресурсного забезпечення. Його роль полягає не в безпосередньому управлінні кожною окремою урбанізованою територією, а у створенні узгодженого політичного та правового поля, в межах якого інші суб'єкти можуть реалізовувати свої повноваження. У міжнародних аналітичних документах і новітніх наукових публікаціях саме національний рівень розглядається як критично важливий для забезпечення вертикальної узгодженості політики, подолання міжвідомчої роз'єднаності та поєднання секторальних рішень із довгостроковими територіальними пріоритетами [181; 204].

Другу групу становлять суб'єкти координаційного та просторово-узгоджувального рівня. До них належать регіональні органи влади, структури міжмуніципального співробітництва, метрополійні інституції, координаційні ради, а в окремих випадках – спеціалізовані органи, створені для узгодження транспортної, екологічної, житлової або кліматичної політики в межах функціонально пов'язаних територій. Їх значення особливо зростає там, де урбанізований розвиток фактично виходить за межі однієї громади, а потоки населення, праці, послуг, транспорту й інфраструктурного навантаження утворюють єдиний функціональний простір. Саме ці суб'єкти покликані зменшувати розрив між адміністративними межами та реальною просторовою

взаємозалежністю територій. Дослідження метрополійного врядування показують, що без такого рівня координації політика розвитку урбанізованих територій швидко втрачає цілісність, оскільки окремі громади ухвалюють рішення, виходячи передусім із власних короткострокових інтересів, а не з потреб збалансованого розвитку ширшого простору. Водночас емпіричні праці 2024–2025 років засвідчують, що результативність таких інституцій залежить не лише від юридично визначених повноважень, а й від їхньої спроможності виступати посередниками, координаторами, ініціаторами співпраці та носіями спільного територіального бачення [117; 175; 176].

Третю групу утворюють суб'єкти безпосередньої реалізації політики на місцевому рівні – органи місцевого самоврядування, виконавчі органи громад, муніципальні служби та комунальні підприємства. Саме вони найбільш безпосередньо пов'язані з практичним здійсненням політики, оскільки забезпечують організацію надання послуг, підтримання інфраструктури, підготовку місцевих програм, управління громадськими просторами, благоустрій, містобудівний супровід, місцеву мобільність, житлово-комунальні рішення та щоденну взаємодію з населенням. Якщо стратегічний рівень визначає рамкові умови, а координаційний – забезпечує просторову узгодженість, то місцевий рівень переводить політику у форму конкретних управлінських дій, рішень і практик. Проте сучасні дослідження переконують, що місцева влада не може розглядатися як цілком самодостатній суб'єкт. Її результативність істотно залежить від фінансової бази, інституційної спроможності, доступу до даних, професійної якості управлінського персоналу, а також від здатності діяти в режимі міжвідомчої та міжтериторіальної координації.

Отже, місцевий рівень є ключовим у сенсі практичної реалізації політики, проте не автономним у сенсі визначення всіх умов її формування та здійснення. Його реальна спроможність впливати на розвиток урбанізованої території визначається не лише обсягом власних повноважень, а й місцем у ширшій системі багаторівневого врядування, якістю координаційних зв'язків,

стабільністю ресурсного забезпечення та здатністю поєднувати локальні пріоритети з вимогами узгодженого територіального розвитку.

Окрему й дедалі більш значущу групу становлять суб'єкти інфраструктурного та сервісного забезпечення. До них належать комунальні підприємства, оператори транспортних, енергетичних, водопровідно-каналізаційних, цифрових та інших мереж, а також організації, що забезпечують функціонування критично важливих міських систем. Їх роль не обмежується технічним виконанням управлінських рішень. Саме через ці структури публічна політика розвитку урбанізованих територій набуває матеріально відчутної форми, трансформуючись у рівень транспортної доступності, стабільність інженерних мереж, безперервність надання послуг, функціональну зв'язаність території та здатність міського середовища витримувати кризові навантаження. Новітні дослідження у сфері кліматичної політики міст, мережевої взаємодії та управління стійкістю переконливо демонструють, що інфраструктурні оператори фактично виступають не лише виконавцями, а співтворцями політики, оскільки від їхніх технічних характеристик, інституційної автономії, ресурсної дисципліни та координаційної спроможності залежить реальний простір можливого для всієї системи публічного управління [175; 176; 199].

Не менш вагомими є суб'єкти економічного впливу, насамперед бізнес-структури, девелопери, інвестори, роботодавці, транспортні перевізники та оператори комерційної інфраструктури. Вони безпосередньо впливають на просторову конфігурацію території, ринок землі, житлову динаміку, зайнятість і територіальну мобільність. Їх участь у публічній політиці розвитку урбанізованих територій має амбівалентний характер. З одного боку, вони забезпечують інвестиційні ресурси, інновації та економічну динаміку, без яких сталий розвиток території є неможливим. З іншого – вони можуть бути носіями інтересів, що вступають у суперечність із соціальними, екологічними або просторово збалансованими цілями розвитку. У зв'язку з цим включення бізнесу до суб'єктного складу політики не означає ототожнення публічного

інтересу з приватною вигодою, а, навпаки, передбачає формування таких інституційних правил і процедур, за яких економічна активність узгоджується із суспільною доцільністю, просторовою впорядкованістю та принципами підзвітності. У сучасних дослідженнях ця проблема розглядається крізь призму багатосуб'єктного врядування, де приватний сектор визнається важливим, але не домінуючим центром політики [198; 207].

Наступну групу утворюють суб'єкти експертно-аналітичного забезпечення – наукові установи, аналітичні центри, університети, професійні спільноти, незалежні дослідники та консультанти, що працюють із даними, оцінюванням і моделюванням наслідків рішень. Їх значення суттєво зросло у зв'язку з ускладненням територіальних процесів, які дедалі менше піддаються ефективному управлінню на основі інтуїтивних або суто політико-адміністративних підходів. Сучасна публічна політика розвитку урбанізованих територій потребує доказової основи, що включає просторові дані, сценарні моделі, індикатори результативності, аналіз ризиків та оцінювання впливу рішень на різні соціальні групи і територіальні сегменти. За таких умов експертне середовище трансформується з периферійного коментатора у функціонально необхідний елемент політичного процесу. Водночас слід наголосити, що ефективність експертного впливу залежить від відкритості інституційної системи до використання знань і від недопущення підміни експертністю процедур демократичної участі [129; 146].

Особливе місце посідають суб'єкти громадської участі – мешканці, громадські об'єднання, ініціативні групи, органи самоорганізації населення, професійні та локальні спільноти, користувачі міських просторів і сервісів. У сучасному науковому дискурсі вони дедалі рідше розглядаються як пасивні отримувачі послуг і дедалі частіше – як повноцінні учасники політичного процесу. Саме через них до системи управління надходить інформація про локальні потреби, повсякденні проблеми, латентні конфлікти, якість середовища та фактичні наслідки управлінських рішень. Водночас наукові дослідження останніх років переконливо засвідчують, що сама наявність

процедур участі не гарантує їхньої реальної ефективності. Участь набуває змістовного характеру лише за умови її інтеграції в усі ключові фази політики – від постановки проблеми до оцінювання результатів. У протилежному випадку вона ризикує перетворитися на формалізований механізм легітимації вже прийнятих рішень [23; 65].

Отже, мешканці стають повноцінними суб'єктами політики настільки, наскільки інституційна система реально забезпечує їм можливості впливу.

Для урбанізованих територій принципово важливо, що зазначені суб'єкти не функціонують ізольовано. Політика формується як результат постійної взаємодії між ними, тому ключовим об'єктом аналізу стають не лише окремі інституції, а й характер зв'язків між ними: розподіл ресурсів, механізми впливу на порядок денний, процедури ухвалення рішень, інструменти реалізації, форми суспільного контролю та способи продукування знання для коригування політики. Саме в цьому контексті сучасна наукова література дедалі активніше використовує концепцію багаторівневого та поліцентричного врядування, у межах якого визначальним є не лише формальний розподіл повноважень, а реальна здатність суб'єктів до координації, узгодження інтересів, запобігання блокуванню рішень і спільного вироблення довгострокових орієнтирів розвитку. Для урбанізованих територій це має визначальне значення, оскільки ефективність управління тут залежить не від наявності окремих суб'єктів, а від якості їх взаємодії, рівня процедурної впорядкованості співпраці та здатності підтримувати узгоджені дії в умовах конфліктності та невизначеності [2; 12; 154].

Отже, суб'єктний склад публічної політики розвитку урбанізованих територій доцільно інтерпретувати як багаторівневу, поліцентричну та функціонально диференційовану систему, що охоплює суб'єктів стратегічного, координаційного, місцево-реалізаційного, інфраструктурного, економічного, експертно-аналітичного та громадського впливу. Саме така інтерпретація дозволяє перейти від формального опису інституцій до глибшого розуміння механізмів формування політики, у межах яких визначальним стає не лише

«хто діє», а «як саме відбувається взаємодія» між усіма учасниками управлінського процесу.

Цілі публічної політики розвитку урбанізованих територій доцільно тлумачити не як декларативний перелік бажаних станів, а як внутрішньо узгоджену систему стратегічних орієнтирів, за допомогою яких публічна влада та інші залучені суб'єкти впорядковують просторові, соціальні, економічні, інфраструктурні й екологічні процеси. У сучасних дослідженнях дедалі виразніше підкреслюється, що складність урбанізованих територій унеможливорює редукцію політики до одного домінантного пріоритету – чи то економічного зростання, чи екологічної стійкості, чи інфраструктурного оновлення. Натомість ідеться про необхідність поєднання кількох цільових ліній, між якими має існувати не формальна, а змістовна узгодженість. Саме тому сучасна політика розвитку урбанізованих територій дедалі частіше описується як така, що покликана одночасно забезпечувати просторову впорядкованість, соціальну справедливість, економічну життєздатність, екологічну стійкість, інституційну керованість і здатність до адаптації в умовах невизначеності [159; 196].

У цьому сенсі цілі публічної політики розвитку урбанізованих територій не можуть бути зведені до одного провідного орієнтира, оскільки сама природа урбанізованого розвитку є багатовимірною, внутрішньо суперечливою та функціонально взаємозалежною. Будь-яка спроба підпорядкувати таку політику лише одному пріоритету – економічному зростанню, інфраструктурній модернізації, просторовому впорядкуванню чи екологічній стійкості – неминуче спричиняє як методологічне звуження, так і практичний дисбаланс. Саме тому в сучасній науковій літературі цілі публічної політики розвитку урбанізованих територій дедалі частіше осмислюються як взаємопов'язана система, у межах якої кожен цільовий блок не існує відокремлено, а набуває реального змісту лише у співвіднесенні з іншими (рис. 1.2). За такого підходу йдеться не про механічний перелік бажаних результатів, а про цілісну конструкцію стратегічних орієнтирів, здатну узгодити просторові, соціальні,

економічні, екологічні та управлінські параметри розвитку території [113; 181].

Складено автором на основі систематизації цілей публічної політики розвитку урбанізованих територій.

Рис. 1.2 Цілі публічної політики розвитку урбанізованих територій

Першу групу становлять цілі просторової впорядкованості та територіальної збалансованості. Їх зміст полягає у формуванні такої організації урбанізованого простору, за якої забудова, землекористування, транспортна мобільність, інженерна інфраструктура, розміщення суспільно значущих об'єктів і функціональне зонування утворюють не хаотичну, а узгоджену систему життєдіяльності. Для урбанізованих територій це має засадниче значення, оскільки саме просторові диспропорції найчастіше стають джерелом інфраструктурного перевантаження, транспортної неефективності, локальних конфліктів землекористування, погіршення доступу до послуг і зростання вартості подальшого управлінського втручання. За таких умов мета просторової впорядкованості не може бути зведена лише до контролю забудови чи дотримання планувальної дисципліни. Вона передбачає досягнення такого стану території, за якого різні просторові функції – житлова, ділова, виробнича,

рекреаційна, транспортна, соціальна – не руйнують одна одну, а співіснують у відносно збалансованій, функціонально сумісній і керованій конфігурації. Саме тому ця група цілей має розглядатися як фундаментальна, оскільки формує просторовий каркас, у межах якого стає можливою реалізація всіх інших напрямів політики.

Другу групу охоплюють цілі соціальної якості урбанізованого середовища. У цій площині публічна політика спрямовується на забезпечення доступності публічних послуг, безпеки, інклюзивності, територіальної справедливості, належної якості життєвого середовища та зменшення просторово зумовлених нерівностей. Ідеться не лише про фізичну доступність закладів освіти, охорони здоров'я, адміністративних сервісів або громадського транспорту, а про значно ширше завдання – формування такого міського середовища, у якому різні соціальні групи не витісняються на периферію суспільного життя, а мають реальну можливість користуватися перевагами урбанізованого простору. У цьому розумінні соціальна якість території виявляється не тільки в кількісних показниках забезпеченості, а й у ступені включеності мешканців у міське життя, рівні їх просторової захищеності, доступі до комфортного середовища та можливості впливати на рішення, що визначають умови їхнього повсякденного існування.

Отже, соціальна цільова складова не може розглядатися як другорядний додаток до інфраструктурних або економічних рішень. Вона має бути визнана самостійним критерієм результативності урбанізованого розвитку, оскільки саме через неї виявляється, наскільки політика реально працює на людину, а не лише на формальні показники зростання чи модернізації.

Третю групу утворюють цілі економічної динаміки та функціональної життєздатності території. Їхній зміст полягає у формуванні такої економічної конфігурації урбанізованого простору, яка забезпечує продуктивність, зайнятість, концентрацію послуг, інноваційну активність, інвестиційну спроможність і належний рівень функціональної зв'язаності території. Водночас у сучасному науковому розумінні економічна динаміка вже не може

тракуватися як самодостатня і відокремлена ціль. Вона має бути змістовно поєднана з вимогами соціальної справедливості, просторової збалансованості та екологічної відповідальності. У протилежному випадку економічне зростання здатне не зміцнювати, а підривати цілісність урбанізованої території, поглиблюючи нерівність, стимулюючи хаотичне освоєння простору, перевантажуючи інфраструктурні системи та витісняючи суспільно значущі функції з міського середовища. Саме тому цілі економічної динаміки в межах публічної політики розвитку урбанізованих територій доцільно формулювати не як завдання максимізації господарської активності будь-якою ціною, а як завдання досягнення економічної життєздатності, сумісної з довгостроковою стабільністю, соціальною збалансованістю та функціональною цілісністю території.

Четверту групу становлять цілі екологічної стійкості та зниження ризиків. У сучасних умовах урбанізовані території дедалі виразніше постають не лише як простори концентрації населення, капіталу та послуг, а й як простори накопичення екологічних, кліматичних, інфраструктурних і безпекових вразливостей. За таких умов публічна політика має бути зорієнтована не тільки на підтримання поточного функціонування території, а й на забезпечення її здатності витримувати зовнішні й внутрішні потрясіння без втрати критично важливих функцій. У межах цієї групи цілей особливого значення набувають адаптація до кліматичних змін, розвиток зелених і водно-регулятивних компонентів середовища, зниження екологічного навантаження, підтримання ресурсної рівноваги, захист критичної інфраструктури та гарантування безперервності базових функцій території в умовах кризових ситуацій. Отже, екологічна стійкість у сучасній політиці розвитку урбанізованих територій означає не лише збереження природних компонентів або обмеження негативного впливу на довкілля, а значно ширше завдання – формування життєздатного міського середовища, здатного до тривалого функціонування в умовах наростаючої нестабільності, ризиконасиченості та ресурсних обмежень.

П'яту групу утворюють цілі інституційної керованості та процедурної

якості політики. Вони охоплюють забезпечення підзвітності, прозорості, координації між суб'єктами, спроможності до ухвалення обґрунтованих рішень, використання даних, систематичного спостереження за наслідками політики та здатності системи управління до своєчасного виправлення власних помилок. Для урбанізованих територій цей вимір має особливу вагу, оскільки складність середовища, багатосуб'єктність рішень і високий ступінь взаємозалежності функцій перетворюють неефективне управління на джерело особливо відчутних дисфункцій. Навіть за умови правильно сформульованих стратегічних орієнтирів політика втрачає результативність, якщо її інституційна архітектура залишається розрізненою, якщо між рівнями влади бракує узгодженості, якщо рішення не спираються на належну інформаційно-аналітичну основу, а процедури оцінювання носять формальний характер. Саме тому інституційна керованість доцільно розглядати не як зовнішню умову реалізації політики, а як одну з її власних ключових цілей, без досягнення якої всі інші орієнтири неминуче зберігатимуть частково декларативний характер.

Окремого виокремлення потребує наскрізна ціль адаптивності, яка пронизує всі попередні групи цілей і надає їм динамічного виміру. Її значення полягає в тому, що публічна політика розвитку урбанізованих територій повинна бути здатною не лише послідовно реалізовувати наперед визначені стратегічні орієнтири, а й переглядати власні пріоритети, інструменти, ресурси та процедури під впливом нових даних, непередбачених наслідків, змін ризикового середовища чи трансформації суспільних потреб. Адаптивність не означає відмови від стратегічної послідовності. Навпаки, вона відображає спроможність зберігати загальний напрям розвитку, одночасно уточнюючи конкретні способи його досягнення відповідно до змін контексту.

Таким чином, цілі публічної політики розвитку урбанізованих територій доцільно тлумачити як багаторівневу, внутрішньо взаємопов'язану систему стратегічних орієнтирів, що охоплює просторову впорядкованість, соціальну якість, економічну життєздатність, екологічну стійкість, інституційну керованість і адаптивність. Лише за умови їх одночасного врахування стає

можливим уникнути одновимірності в політиці урбанізованого розвитку та надати їй справді комплексного, збалансованого й функціонально цілісного характеру [113; 116; 181].

Управлінський цикл публічної політики розвитку урбанізованих територій, своєю чергою, доцільно розглядати не як формальну послідовність бюрократично відокремлених етапів, а як відтворювану логіку публічного впливу, у межах якої політика постійно проходить через фази виявлення проблем, визначення пріоритетів, проєктування рішень, їх інституційного оформлення, реалізації, оцінювання наслідків і подальшого коригування. Такий підхід є методологічно продуктивнішим за статичне уявлення про політику як про завершений набір документів, оскільки дозволяє бачити її як процес, що безперервно відновлюється, змінюється та перевіряється практикою. Для урбанізованих територій це має особливе значення, адже в межах складного міського середовища майже кожне рішення породжує міжсекторальні наслідки, а відтак не може вважатися остаточно виваженим поза процедурою перевірки, переоцінки та виправлення.

Початковою фазою управлінського циклу виступає діагностика стану території та виявлення структурних дисбалансів її розвитку. На цій стадії політика ще не набуває форми конкретних рішень; вона існує як процес збирання, систематизації та інтерпретації інформації про проблеми території. Ідеться про виявлення інфраструктурних перевантажень, транспортних вузьких місць, просторових конфліктів, соціальних розривів, екологічних ризиків, нерівномірності доступу до послуг, слабких ланок інституційної координації та невідповідності між функціональною структурою урбанізованого простору і чинною системою управління. Значення цієї фази полягає в тому, що саме тут окреслюється, які явища набувають статусу проблем публічного значення, тобто які з них у подальшому стають предметом політики. За відсутності якісної діагностики весь наступний цикл ризикує будуватися на припущеннях, політичній кон'юктурі або інституційній інерції, а не на реальних потребах розвитку території.

Наступною фазою є формування порядку денного та визначення пріоритетів. На цьому етапі відбувається не механічний перелік виявлених проблем, а їхнє політичне впорядкування, у межах якого встановлюється ієрархія втручань. Саме тут вирішується, які проблеми отримують першочерговий статус, які потребують середньострокових рішень, а які залишаються на периферії уваги. Для урбанізованих територій ця фаза є особливо чутливою, оскільки в межах одного простору одночасно конкурують численні суспільні потреби – транспорт, житло, громадські простори, інфраструктура, соціальні послуги, екологічна безпека, економічний розвиток. У зв'язку з цим сутність даної фази полягає не у прагненні охопити всі напрями однаковою мірою, а в обґрунтованому встановленні пріоритетності рішень, здатному поєднати нагальні проблеми з довгостроковими орієнтирами розвитку. Саме тут виявляється здатність публічної влади переводити множинність запитів у впорядковану логіку цілеспрямованого управлінського впливу.

Третьою фазою є проектування політики, у межах якого виявлені проблеми та визначені пріоритети трансформуються у систему цілей, завдань, сценаріїв дії, індикаторів, бюджетних рішень і конкретних інструментів впливу. На цьому етапі формуються не лише окремі заходи, а внутрішня архітектура політики загалом: визначається, якими засобами передбачається досягнення поставлених цілей, які суб'єкти братимуть участь у реалізації, як співвідноситимуться між собою галузеві компоненти рішення і в який спосіб враховуватимуться можливі ризики та обмеження. Для урбанізованих територій принципово важливо, щоб проектування політики мало інтегрований характер, тобто щоб просторові, соціальні, економічні, інфраструктурні й екологічні компоненти не розглядалися ізольовано один від одного. За відсутності такої інтегрованості політика втрачає внутрішню цілісність ще до початку реалізації, а отже, закладає передумови для майбутніх дисбалансів уже на стадії власного конструювання.

Четверта фаза охоплює інституційне оформлення політики та розподіл

відповідальності між суб'єктами її реалізації. Саме на цій стадії попередньо сформовані наміри набувають форми стратегій, програм, планів, нормативно-правових актів, бюджетних рішень, організаційних домовленостей і процедур координації. Її значення полягає в тому, що вона переводить політику з площини аналітичного задуму в площину зобов'язального управлінського порядку, де визначаються не лише напрями дії, а й конкретні механізми їх інституційного забезпечення. У межах цієї фази встановлюється, хто саме відповідає за реалізацію політики, якими будуть канали координації між суб'єктами, у який спосіб здійснюватиметься ресурсне забезпечення та хто нестиме політичну й адміністративну відповідальність за досягнуті або не досягнуті результати. Для урбанізованих територій цей етап має особливу вагу, оскільки їх розвиток часто виходить за межі одного адміністративного суб'єкта, а отже, за відсутності інституційно закріпленої координації політика швидко втрачає цілісність, послідовність і керованість.

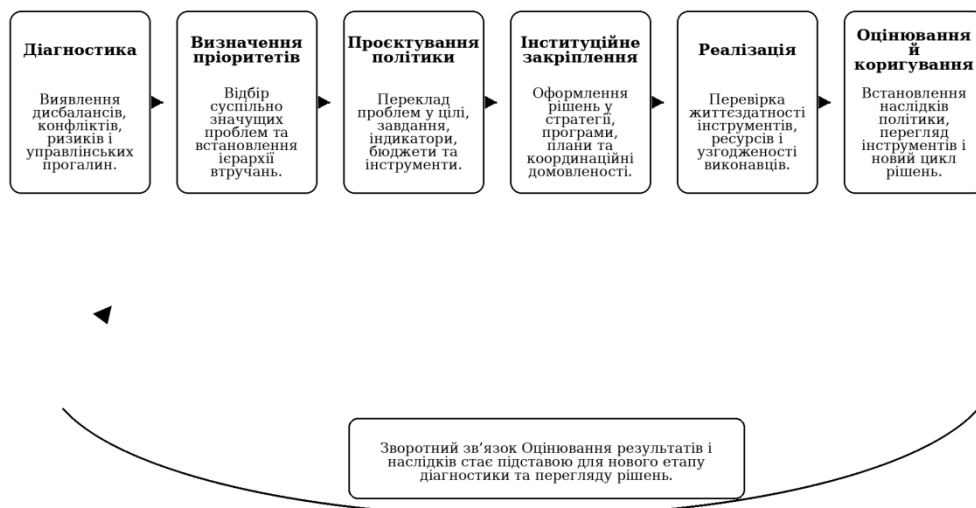
П'ятою фазою є реалізація політики, у межах якої фактично перевіряється життєздатність усієї попередньо сформованої конструкції. Саме тут стає зрозуміло, чи є достатніми наявні ресурси, чи виявляються дієвими обрані інструменти, чи узгоджено діють виконавці, чи не блокуються рішення конфліктами інтересів, а також чи відповідає організаційна спроможність реальному масштабу заявлених цілей. Реалізація є тією фазою управлінського циклу, на якій політика вперше повною мірою стикається зі складністю реального середовища та з усіма обмеженнями практичного здійснення. Для урбанізованих територій ця складність є особливо високою, оскільки навіть технічно виважене рішення може породжувати непрямі або непередбачені наслідки в інших секторах – транспорті, житловій сфері, інфраструктурі, доступності послуг, соціальній взаємодії чи екологічній рівновазі. Саме тому стадія реалізації не може розглядатися як механічне виконання попередньо ухвалених рішень, а повинна осмислюватися як динамічний процес управлінського супроводу, в межах якого політика постійно співвідноситься з фактичними умовами її здійснення.

Шостою фазою виступає оцінювання наслідків політики, яке не може зводитися лише до фіксації факту виконання запланованих заходів або освоєння передбачених ресурсів. Його зміст полягає у встановленні того, наскільки політика наблизилася території до бажаного стану, які саме результати були досягнуті, які побічні ефекти виникли, які ризики виявилися недооціненими та які управлінські рішення продемонстрували низьку ефективність. Для урбанізованих територій ця фаза має особливе значення, оскільки наслідки рішень тут часто мають відкладений, непрямий або міжсекторальний характер і не завжди можуть бути виявлені в межах короткострокового спостереження. У зв'язку з цим оцінювання повинно розглядатися не як суто звітна процедура, а як механізм вироблення системного знання про фактичну дію політики, її сильні сторони, обмеження та реальний ступінь відповідності поставленим цілям.

Завершальною і водночас початковою фазою нового циклу є коригування політики. Саме на цій стадії результати оцінювання, нові дані, зміни ризикового середовища та суспільний зворотний зв'язок перетворюються на підставу для перегляду цілей, уточнення інструментів, зміни пріоритетів або переорієнтації ресурсів. Коригування не слід тлумачити як ознаку помилковості політики. Навпаки, воно свідчить про її інституційну зрілість, оскільки демонструє здатність системи управління навчатися на власному досвіді, враховувати реальні наслідки рішень і вдосконалювати форми впливу відповідно до змін середовища. У цьому сенсі управлінський цикл публічної політики розвитку урбанізованих територій доцільно розглядати не як лінійну схему одноразового руху від проблеми до рішення, а як відтворювану систему, в якій кожна наступна ітерація має спиратися на результати попередньої та водночас створювати передумови для нового, більш обґрунтованого кола управлінських дій (рис. 1.3).

Управлінський цикл публічної політики розвитку урбанізованих територій

Відтворювана логіка підготовки, реалізації, оцінювання й коригування рішень

Складено автором на основі узагальнення логіки управлінського циклу публічної політики.

Рис. 1.3 Управлінський цикл публічної політики розвитку урбанізованих територій

Отже, управлінський цикл публічної політики розвитку урбанізованих територій доцільно тлумачити як відтворювану послідовність взаємопов'язаних фаз – діагностики, формування порядку денного, проектування, інституційного оформлення, реалізації, оцінювання та коригування, – які поєднані механізмом постійного зворотного зв'язку й утворюють цілісну логіку публічного впливу на територіальний розвиток. На стадії діагностики виявляються структурні дисбаланси розвитку, просторові суперечності, інфраструктурні обмеження, соціальні розриви, екологічні ризики та прогалини координації. Саме тут формується первинне уявлення про проблеми, що мають набути статусу публічно значущих. На стадії формування порядку денного здійснюється політичний відбір цих проблем і встановлюється ієрархія управлінських пріоритетів. На стадії проектування виявлені проблеми переводяться у систему цілей, завдань, сценаріїв дії, інструментів, індикаторів та ресурсних рішень. На стадії інституційного оформлення політичні наміри набувають форми стратегій, програм, планів, нормативно-правових актів, бюджетних рішень і координаційних домовленостей. На стадії реалізації перевіряються дієвість

обраних інструментів, достатність ресурсів, узгодженість дій виконавців і фактична спроможність системи управління забезпечити досягнення поставлених цілей. На стадії оцінювання встановлюються не лише безпосередні результати політики, а й побічні ефекти, відкладені наслідки та реальний ступінь досягнення запланованих орієнтирів. Нарешті, на стадії коригування результати оцінювання, нові дані та зміни зовнішнього середовища перетворюються на підставу для перегляду пріоритетів, уточнення інструментів і переорієнтації ресурсного забезпечення. Саме така циклічна конструкція найбільш повно відповідає сучасним уявленням про доказово зорієнтоване й адаптивне управління урбанізованим розвитком, оскільки дозволяє поєднати в межах єдиної аналітичної схеми проблеми, цілі, інструменти, суб'єктів, результати та механізми виправлення управлінських рішень, а відтак – забезпечити не лінійне, а рефлексивне, кориговане й інституційно навчальне управління складними територіальними системами [113; 154].

Отже, у підрозділі 1.2 обґрунтовано, що публічна політика розвитку урбанізованих територій є багаторівневою, багатосуб'єктною та внутрішньо скоординованою системою рішень, у межах якої поєднуються просторові, соціальні, економічні, екологічні та управлінські цілі, а її результативність визначається не лише змістом обраних пріоритетів, а й якістю інституційної взаємодії, повнотою управлінського циклу та здатністю системи до адаптивного коригування. Такий висновок створює належні підстави для переходу від з'ясування сутності, суб'єктного складу, цільової спрямованості та логіки політики до аналізу конкретних механізмів, за допомогою яких вона набуває практичної форми в інституційному, нормативному та організаційному вимірах.

1.3 Методологічні підходи до дослідження та оцінювання публічної політики розвитку урбанізованих територій

У дослідженні публічної політики розвитку урбанізованих територій

методологія виконує значно ширшу функцію, ніж формальне позначення сукупності загальнонаукових і спеціальних підходів. Її призначення полягає насамперед у забезпеченні внутрішньої цілісності та логічної узгодженості всієї дослідницької конструкції. Ідеться про послідовне співвіднесення об'єкта і предмета дослідження, сформульованої мети, системи наукових завдань, логіки добору методів, характеру джерельної бази, способів інтерпретації зібраного матеріалу, а також критеріїв оцінювання отриманих результатів. Саме в методології концентрується пізнавальна дисципліна наукового пошуку, оскільки вона визначає, у який спосіб дослідник переходить від загальної постановки проблеми до її теоретичного осмислення, від фіксації емпіричних проявів – до аналітичних узагальнень, а від опису окремих процесів – до формулювання науково обґрунтованих висновків і практично значущих рекомендацій.

Особливої ваги методологічний вимір набуває саме у сфері дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій, оскільки сам об'єкт аналізу є складним, багаторівневим і внутрішньо неоднорідним. Урбанізована територія не може бути адекватно зведена ні до географічного простору, ні до адміністративної одиниці, ні до статистично зафіксованої сукупності населення, забудови й інфраструктури. Вона водночас постає як просторове, соціальне, економічне, інституційне, екологічне та політико-управлінське утворення, в межах якого переплітаються інтереси держави, органів місцевого самоврядування, бізнесу, громади, професійних середовищ і різних категорій користувачів міського простору. Саме тому дослідження політики розвитку урбанізованих територій потребує такої методології, яка дозволяє одночасно розглядати територію як просторову реальність, як середовище проживання, як арену публічних рішень, як об'єкт регуляторного впливу і як результат дії множини інституційних, соціальних та економічних чинників.

Сучасні наукові дослідження [113; 116; 196; 207] переконливо засвідчують, що урбанізовані території доцільно розглядати як складні, багатовимірні та динамічні середовища, пізнання яких потребує поєднання

кількох взаємодоповнювальних методологічних оптик. Ідеться насамперед про системний, територіально чутливий, інституційний, багаторівневий, учасницький, мережевий, доказово-аналітичний та оціночно-процесуальний підходи. Їх інтегроване застосування дає змогу не лише концептуалізувати урбанізовану територію як об'єкт публічного управління, а й виявити внутрішню логіку формування політики, дослідити інституційне середовище її реалізації, з'ясувати характер міжрівневої координації, оцінити ступінь залученості заінтересованих сторін, проаналізувати взаємодію формальних і неформальних механізмів ухвалення рішень, визначити критерії результативності та окреслити напрями вдосконалення управлінських рішень.

Принципове значення інтегрованого використання цих підходів зумовлене також тим, що розвиток урбанізованих територій не має лінійного, однозначно передбачуваного характеру. Його перебіг супроводжується конфліктом цілей, нерівномірністю ресурсного забезпечення, відмінністю інституційних спроможностей, територіальною диференціацією, неоднаковою інтенсивністю економічної активності, соціальною поляризацією, екологічними обмеженнями, інфраструктурними дисбалансами та різними можливостями представництва інтересів окремих груп населення. За таких умов методологія повинна бути достатньо гнучкою, щоб фіксувати не лише формально задекларовані параметри політики, а й її фактичне функціонування, внутрішні суперечності, ризики, обмеження та латентні наслідки. Вона має забезпечувати дослідникові можливість одночасно працювати на кількох аналітичних рівнях – концептуальному, інституційному, просторовому, процедурному, емпіричному та оціночному, – зберігаючи при цьому єдність загальної логіки дослідження.

Системний підхід

Вихідним методологічним орієнтиром у дослідженні публічної політики розвитку урбанізованих територій виступає системний підхід. Його фундаментальне значення полягає в тому, що він дає змогу розглядати урбанізовану територію не як механічну сукупність окремих просторових, демографічних, економічних, інфраструктурних чи екологічних елементів, а як

відкрити, багаторівневу й просторово-функціональну систему, в межах якої всі складники перебувають у стані постійної взаємодії, взаємозумовленості та взаємовпливу. За такої логіки урбанізована територія постає не просто місцем локалізації населення, забудови та господарської активності, а складно організованим середовищем, у якому трансформації в одному сегменті неминуче породжують зміни в інших сегментах. Саме це дозволяє відмовитися від фрагментарного бачення території та перейти до її осмислення як цілісного об'єкта публічного управління.

Методологічна цінність системного підходу полягає насамперед у тому, що він унеможливорює редукцію дослідження до аналізу окремих секторів політики в ізоляції один від одного. У сфері урбанізованого розвитку ця обставина має особливу вагу, оскільки транспортна політика не існує поза житловою, житлова – поза земельною, земельна – поза інфраструктурною, інфраструктурна – поза екологічною, а всі вони разом не можуть бути адекватно зрозумілі без урахування соціальних потреб населення, інституційних механізмів управління та фінансово-ресурсних можливостей територіальної системи. Саме тому системний підхід орієнтує дослідника не на фіксацію ізольованих характеристик урбанізованої території, а на виявлення внутрішньої логіки її функціонування, відтворення, трансформації та управлінського регулювання. У цьому полягає його принципова перевага для дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій, оскільки він дозволяє побачити не лише множинність компонентів, а й характер їх структурного взаємозв'язку.

Застосування системного підходу уможливорює перехід від опису розрізнених явищ до аналізу причинно-наслідкових зв'язків між ними. Саме в цій площині стає можливим простежити, яким чином транспортні рішення змінюють доступність адміністративних, соціальних і комунальних послуг; як розвиток або деградація інженерної інфраструктури впливає на конфігурацію забудови та режими використання територій; як трансформації економічної структури позначаються на зайнятості, соціальній стратифікації та якості

міського середовища; як екологічні обмеження визначають межі допустимого управлінського втручання; як демографічна динаміка коригує потреби в соціальній, транспортній, освітній і медичній інфраструктурі. Завдяки цьому дослідник отримує можливість аналізувати урбанізований розвиток не як суму окремих фактів, а як цілісний процес, у якому підсистеми взаємно визначають одна одну, а управлінські рішення набувають багатовекторних наслідків [191; 196; 197].

Водночас системний підхід дозволяє розкрити урбанізовану територію як поєднання кількох взаємопов'язаних підсистем, кожна з яких виконує окрему функцію, але жодна не може бути адекватно пояснена поза зв'язком з іншими. По-перше, йдеться про просторово-планувальну підсистему, що охоплює структуру забудови, конфігурацію територіального каркаса, характер функціонального зонування, транспортні коридори, мережі мобільності та особливості територіальної компактності або розосередженості. По-друге, про соціально-демографічну підсистему, пов'язану з чисельністю населення, його щільністю, віковою структурою, міграційною динамікою, моделями розселення, щоденною мобільністю та доступом до базових послуг. По-третє, про економічну підсистему, яка включає структуру зайнятості, локалізацію виробничої активності, інвестиційну привабливість, ділову інфраструктуру, ринок праці та податкову спроможність території. По-четверте, про інфраструктурно-комунальну підсистему, у межах якої ключового значення набувають інженерні мережі, житлово-комунальне господарство, транспортна доступність, цифрові сервіси, енергетична забезпеченість і стійкість критичної інфраструктури. По-п'яте, про екологічну підсистему, що охоплює ресурсні обмеження, стан довкілля, екологічні ризики, навантаження на природні комплекси та параметри екологічної безпеки. Нарешті, по-шосте, про інституційно-управлінську підсистему, яка включає суб'єктів ухвалення рішень, процедури координації, регуляторні інструменти, механізми фінансування, стратегічне планування та засоби моніторингу. Саме в сукупності цих підсистем урбанізована територія постає як складний об'єкт

публічної політики, для якого визначальною є не ізольована характеристика будь-якого окремого сегмента, а характер їхнього взаємного поєднання, збалансованості та керованості.

Територіально чутливий підхід

Системний підхід, попри свою фундаментальну евристичну цінність, не є самодостатнім для дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій без його поєднання з територіально чутливим підходом. Причина полягає в тому, що навіть найбільш послідовний системний аналіз ризикує залишатися надмірно абстрактним, якщо не враховує конкретної просторової конфігурації території, її функціональної організації, історично сформованих відмінностей, локальної соціальної структури та специфіки взаємодії між ядром і периферією. У цьому контексті територіально чутливий підхід набуває не допоміжного, а самостійного методологічного статусу, оскільки дозволяє співвіднести загальні закономірності урбанізованого розвитку з конкретними умовами їх просторового прояву. Територія при цьому постає не як нейтральне тло управлінських процесів, а як активний чинник, що визначає конфігурацію проблем, межі допустимих рішень, ефективність інструментів і саму логіку формування публічної політики.

Методологічна значущість цього підходу полягає передусім у подоланні абстрактного універсалізму у вивченні урбанізованого розвитку. У практиці публічного управління нерідко спостерігається механічне перенесення однакових моделей політики, індикаторів результативності та наборів управлінських рішень на різні території без урахування їх реальної просторової, соціальної та функціональної специфіки. Водночас урбанізовані території істотно відрізняються за масштабом, щільністю населення, конфігурацією забудови, рівнем інфраструктурної забезпеченості, моделями мобільності, характером господарської спеціалізації, типом взаємодії між центром і прилеглими зонами, а також за рівнем інституційної спроможності суб'єктів управління. За таких умов політика, що ігнорує територіальну диференціацію, може бути формально коректною, але фактично неефективною або навіть

деструктивною в конкретному локальному середовищі.

Територіально чутливий підхід передбачає розгляд урбанізованої території не лише крізь призму адміністративно-територіальних меж, а передусім через реальні просторові зв'язки, інтенсивність щоденної взаємодії, функціональну взаємозалежність окремих сегментів і характер включеності населення у спільний соціально-економічний простір. Це означає необхідність урахування фактичних потоків переміщення населення, трудових поїздок, доступу до послуг, локалізації робочих місць, освітніх, медичних, адміністративних і культурних центрів, а також просторових траєкторій повсякденного життя. У результаті територія постає не як статичний контур, а як динамічна конфігурація зв'язків, потоків і залежностей.

Водночас цей підхід спрямовує дослідника на аналіз співвідношення ядра і периферії як ключового виміру урбанізованого розвитку. Саме ця взаємодія визначає доступ до ресурсів, послуг, робочих місць, транспортних вузлів і центрів прийняття рішень. Ядро, як правило, акумулює економічну активність, інституційні ресурси та соціальну інфраструктуру, тоді як периферія часто характеризується обмеженою доступністю послуг, нижчою інвестиційною привабливістю та звуженими можливостями представлення інтересів. Територіально чутливий аналіз дозволяє встановити, чи сприяє публічна політика вирівнюванню таких диспропорцій, чи, навпаки, відтворює їх у нових формах.

У цьому контексті особливого методологічного значення набувають дослідження, у яких територія осмислюється не через формальні межі або статистичні показники, а через функціональну узгодженість, соціально-економічну взаємозалежність і самоідентифікацію населення. Такий підхід дозволяє уникнути редукції території до формального контейнера управлінських рішень і розглядати її як складну соціально-просторову реальність, у якій адміністративні межі не збігаються з межами повсякденних практик, економічних взаємозв'язків і символічної належності [149; 150; 170; 207].

Крім того, територіально чутливий підхід поглиблює розуміння просторової нерівності як однієї з базових характеристик урбанізованого розвитку. Ідеться не лише про відмінності у доходах чи рівні благоустрою, а про комплекс дисбалансів у доступі до транспорту, адміністративних і соціальних послуг, медичної та освітньої інфраструктури, цифрових сервісів, безпечного публічного простору, рекреаційних можливостей та інституційних каналів представлення інтересів. У такій оптиці просторові диспропорції постають не як побічний ефект урбанізації, а як індикатор збалансованості, інклюзивності та справедливості публічної політики. Це вимагає аналізу не лише фактів нерівномірного розвитку, а й впливу управлінських рішень на розподіл ресурсів, можливостей і переваг у межах території.

Особливої ваги цей підхід набуває у дослідженні політики інфраструктурного розвитку. Будь-яке рішення щодо транспортної мережі, розміщення соціальних об'єктів, модернізації комунальної інфраструктури чи функціонального зонування має диференційований ефект залежно від просторового контексту його реалізації. Те, що є ефективним для щільно інтегрованого міського ядра, може виявитися недостатнім або неадекватним для периферійних чи приміських зон. Відповідно, оцінювання політики має здійснюватися не в усередненому вимірі, а в розрізі конкретних просторових сегментів, соціальних груп і моделей користування територією. Лише за такого підходу можна встановити, чи сприяє політика підвищенню функціональної інтеграції території, чи лише локально покращує окремі ділянки без подолання системних диспропорцій.

Отже, територіально чутливий підхід забезпечує включення просторового виміру до методологічної основи дослідження, дозволяючи розглядати урбанізований розвиток не як абстрактну модель, а як конкретно вкорінений у просторі процес, у якому ефективність публічної політики визначається ступенем її відповідності реальній конфігурації території, її внутрішнім зв'язкам і структурним диспропорціям.

Інституційний підхід

Наступним методологічним рівнем у дослідженні публічної політики розвитку урбанізованих територій виступає інституційний підхід, який дає змогу перейти від загального опису проблем, ресурсів і просторових характеристик до аналізу реального механізму формування, ухвалення, координації та реалізації управлінських рішень. Якщо системний підхід дозволяє осмислити урбанізовану територію як цілісну просторово-функціональну систему, а територіально чутливий – урахувати її конкретну просторову конфігурацію, то інституційний підхід розкриває, яким саме чином ця система управляється, через які організаційні форми, правові режими, процедури взаємодії та владні конфігурації здійснюється публічна політика її розвитку. Саме тому цей підхід має не допоміжне, а базове пояснювальне значення, оскільки дозволяє відповісти на принципове для дисертаційного дослідження питання: не лише що саме відбувається в межах урбанізованої території, а й хто, на яких підставах, через які механізми, у яких процедурних рамках і з яким рівнем спроможності формує та реалізує політику розвитку.

Методологічна продуктивність інституційного підходу зумовлена тим, що публічна політика розвитку урбанізованих територій ніколи не існує поза інституційним середовищем. Вона формується не в абстрактному просторі раціонального вибору, а в межах конкретної системи правил, норм, повноважень, процедур, організаційних структур, усталених практик і моделей розподілу ресурсів. Це означає, що навіть за наявності чітко сформульованих стратегічних цілей результативність політики визначається тим, наскільки інституційно впорядкованим є процес її підготовки та реалізації, якою є якість координації між суб'єктами, наскільки узгодженими залишаються правові та фінансові інструменти, а також чи мають відповідні органи достатню компетентність, кадровий потенціал, організаційну сталість і процедурну спроможність. У цьому сенсі інституційний підхід дає можливість аналізувати публічну політику не як сукупність намірів або документально зафіксованих рішень, а як реальний процес інституційного впливу на розвиток території [117; 131; 175].

У межах інституційного підходу урбанізована територія розглядається як простір, на який одночасно впливають різні групи інституційних акторів. Передусім ідеться про органи державної влади, органи місцевого самоврядування, регіональні управлінські структури, міжмуніципальні утворення, комунальні підприємства, спеціалізовані агенції розвитку, суб'єктів просторового планування, бюджетні та фінансові інституції, а також, залежно від характеру політики, інституціоналізованих представників бізнесу, громадянського суспільства та професійних середовищ. Для дослідження принципово важливо не лише назвати цих суб'єктів, а й установити, яке місце вони посідають у системі прийняття рішень, яким є їхній формальний статус, реальна компетенція, ресурсний потенціал, ступінь автономії та характер взаємодії між ними. Саме тут інституційний підхід відкриває можливість аналізувати не тільки формально закріплену систему повноважень, а й реальну конфігурацію управлінського впливу, в межах якої вирішальне значення має співвідношення між юридично визначеними функціями та фактичною спроможністю діяти.

Для дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій інституційний підхід є особливо важливим ще й тому, що він дозволяє виявляти фрагментацію політики як одну з ключових перешкод її результативності. Урбанізований розвиток має міжсекторальний характер, а отже, природним ризиком тут виступає розпорошення рішень між різними відомствами, програмами, бюджетними каналами та регуляторними інструментами. Наслідком такої фрагментації стає ситуація, коли окремі рішення можуть бути внутрішньо раціональними в межах власного сектора, але водночас не утворювати цілісної логіки розвитку території. Інституційний аналіз дає змогу встановити, де саме проходять лінії розриву – між стратегічним і оперативним рівнями, між плануванням і фінансуванням, між просторовим розвитком і галузевими політиками, між реальними потребами території та механізмами їх представлення в системі управління. Завдяки цьому дослідник отримує можливість не лише описати сам факт фрагментації, а й обґрунтувати

інституційні механізми її подолання, тобто перейти від фіксації проблеми до пошуку форм її управлінського врегулювання.

Багаторівневий підхід

У безпосередньому логічному зв'язку з інституційним підходом перебуває багаторівневий підхід, оскільки публічна політика розвитку урбанізованих територій практично ніколи не формується і не реалізується в межах одного управлінського рівня. Її зміст, інструменти, ресурсне забезпечення, процедурні механізми та очікувані результати виникають на перетині рішень, що ухвалюються на державному, регіональному, субрегіональному, локальному та міжмуніципальному рівнях. За таких умов багаторівневий підхід дозволяє відійти від спрощеного уявлення про політику як лінійний адміністративний вплив і розглядати її як складний процес вертикальної та горизонтальної координації, у якому кожен рівень виконує власну, але структурно взаємопов'язану функцію. Саме тому цей підхід має не лише описове, а глибоко пояснювальне значення, оскільки дає змогу простежити, як загальнонаціональні орієнтири трансформуються у регіональні й місцеві пріоритети, як перерозподіляються повноваження, ресурси й відповідальність, а також чому навіть концептуально виважена політика може втрачати результативність на етапі міжрівневої взаємодії.

Методологічна цінність багаторівневого підходу полягає передусім у можливості розглядати розвиток урбанізованих територій як сферу, де поєднуються кілька контурів владного впливу. Держава визначає стратегічні напрями, нормативно-правові рамки, базові фінансові інструменти та загальні стандарти; регіональний рівень забезпечує просторове узгодження розвитку, інтеграцію ширших функціональних ареалів і координацію інтересів кількох територіальних підсистем; місцевий рівень безпосередньо взаємодіє з повсякденними потребами території, реалізує інфраструктурні проєкти, організовує надання послуг і забезпечує комунікацію з громадою; міжмуніципальний рівень набуває особливого значення там, де просторові, транспортні, екологічні та економічні процеси давно вийшли за межі окремих

адміністративних одиниць. Відтак урбанізована територія постає не лише як локальний об'єкт управління, а як вузол у ширшій системі владних, функціональних і просторових зв'язків [117; 131; 175; 176].

Принципова значущість цього підходу зумовлена також тим, що урбанізовані території в реальності майже завжди перевищують вузькі межі одного адміністративного суб'єкта. Потоки щоденної мобільності, ринки праці, мережі послуг, екологічні ризики, транспортна інфраструктура, житлова експансія, інвестиційні рішення та цифрові сервіси мають міжтериторіальний характер. Унаслідок цього формально локальні проблеми нерідко мають причини або наслідки на інших рівнях управління. Наприклад, житлова забудова в межах однієї громади може бути безпосередньо пов'язана з транспортною політикою регіону, державними правилами землекористування, міжмуніципальним розподілом інфраструктурного навантаження та ринком праці прилеглого урбанізованого ядра. Саме багаторівневий підхід дозволяє виявити такі взаємозалежності й уникнути редукції складних проблем до локального рівня їх прояву.

У межах цього підходу особливої уваги потребує аналіз вертикальної координації, тобто взаємодії між різними рівнями влади у процесі визначення пріоритетів, затвердження стратегічних документів, розподілу ресурсів, встановлення нормативних параметрів і контролю за реалізацією рішень. Багаторівнева логіка політики передбачає, що загальнодержавні орієнтири мають не лише декларуватися, а й трансформуватися у конкретні інструменти регіонального та місцевого рівнів. Водночас саме на цій ділянці найчастіше виникають структурні розриви: стратегічні цілі верхнього рівня не враховують просторової специфіки нижчого; місцеві потреби залишаються недостатньо представленими у вищих центрах прийняття рішень; фінансові механізми не відповідають обсягу делегованих повноважень; контроль зводиться до формальної звітності, не охоплюючи змістовні результати. Багаторівневий підхід дозволяє інтерпретувати ці явища не як випадкові збої, а як системні дисфункції організації політики.

Не менш вагомим є аналіз горизонтальної координації, яка в умовах урбанізованого розвитку набуває не меншої значущості, ніж вертикальна. Йдеться про взаємодію між громадами, суміжними адміністративними одиницями, локальними й метрополійними структурами, а також між галузевими органами в межах одного рівня управління. Саме горизонтальна координація є критичною там, де розвиток простору визначається спільними функціональними потоками, а не ізольованими локальними процесами. У практиці урбанізоване ядро та прилеглі території можуть бути інтегрованими в транспортному, трудовому, освітньому, сервісному й екологічному вимірах, але водночас залишатися адміністративно роз'єднаними. За відсутності належної координації це призводить до неузгодженості планування, дублювання функцій, конкуренції за ресурси, асиметрії інфраструктурного навантаження та неспроможності виробити спільну стратегію розвитку. Багаторівневий підхід дозволяє виявити ці проблеми як наслідок недостатньої інституційної та просторової інтеграції політики.

У дослідницькому вимірі багаторівневий підхід орієнтує на аналіз кількох ключових аспектів: розподілу повноважень між суб'єктами різних рівнів; формальних і неформальних механізмів їх координації; способів міжрівневої трансляції стратегічних документів і бюджетних рішень; відповідності між функціональною просторовою логікою території та інституційною моделлю управління; а також виявлення тих процедурних і організаційних вузлів, де виникають затримки, конфлікти, дублювання або втрата змісту політики.

Для дисертаційного дослідження цей підхід має принципову перевагу, оскільки створює підґрунтя для переходу від загального аналізу політики до оцінки її керованості. При цьому керованість доцільно тлумачити не як адміністративний контроль у вузькому розумінні, а як здатність багаторівневої системи публічного управління формувати узгоджені рішення, адаптувати їх до територіального контексту, забезпечувати ресурсне підкріплення, координувати виконавців і коригувати політичний курс у разі виявлення дисфункцій. Саме багаторівневий підхід дозволяє оцінити цю здатність – тобто не лише

формальну наявність інституцій, а їх реальну спроможність діяти узгоджено в умовах складної просторової організації урбанізованого розвитку.

Учасницький підхід

У сучасному дослідженні публічної політики розвитку урбанізованих територій учасницький підхід посідає особливе методологічне місце, оскільки він дозволяє подолати редуковане уявлення про політику як продукт виключно владно-адміністративного конструювання. Якщо системний підхід забезпечує цілісне бачення урбанізованої території, територіально чутливий – прив'язує аналіз до конкретного просторового контексту, інституційний – розкриває архітектуру суб'єктів, правил і процедур, а багаторівневий – виявляє складність вертикальної та горизонтальної координації, то учасницький підхід виводить у центр уваги включення заінтересованих сторін у процес формування, обговорення, легітимації, реалізації та оцінювання публічної політики. Його значення полягає не лише у доповненні попередніх аналітичних оптик, а в принциповому переосмисленні самої природи політики розвитку урбанізованих територій як процесу, що дедалі менше зводиться до одностороннього адміністративного впливу і дедалі більше формується у просторі взаємодії публічної влади, громадянського суспільства, професійних спільнот, експертного середовища, приватного сектору та безпосередніх користувачів міського простору.

Методологічна продуктивність учасницького підходу зумовлена тим, що урбанізовані території є середовищами високої соціальної щільності, функціональної взаємозалежності та конфліктності інтересів. У межах одного простору співіснують різні групи акторів, які по-різному сприймають середовище, мають відмінні уявлення про пріоритети розвитку, нерівний доступ до ресурсів і неоднакову здатність впливати на ухвалення рішень. Для одних визначальним є транспортна доступність, для інших – якість житлового середовища, для третіх – збереження природних компонентів, для четвертих – економічна привабливість території, для п'ятих – безпека, інклюзивність чи доступ до послуг. За таких умов політика не може бути результативною, якщо

вона ґрунтується виключно на внутрішньоадміністративній раціональності. Вона потребує включення різних носіїв знання, досвіду, інтересів і практик повсякденного користування простором.

Саме тому учасницький підхід дозволяє розглядати публічну політику не лише як результат владного рішення, а як процес спільного проблематизування, у межах якого саме визначення проблеми, її масштабу, причин і способів розв'язання формується за участю ширшого кола суб'єктів. Це має особливе значення для урбанізованих територій, де значна частина проблем не є повністю видимою з позиції адміністративного центру. Формально обґрунтовані транспортні рішення можуть виявлятися незручними для окремих груп населення; просторово раціональні зміни можуть руйнувати локальні соціальні зв'язки; інфраструктурні проєкти, що виглядають розвитковими у стратегічних документах, можуть у повсякденному досвіді мешканців сприйматися як джерело дискомфорту, ризику або символічного витіснення. Учасницький підхід дозволяє виявити саме ці розриви між інституційною моделлю проблеми та її соціально пережитою реальністю.

Водночас цей підхід актуалізує проблему асиметрії участі. Формальна відкритість політики не гарантує реальної інклюзивності, оскільки різні соціальні групи мають неоднаковий доступ до інформації, часу, компетентностей і каналів впливу. Одні здатні ефективно мобілізуватися, формулювати позиції та використовувати інструменти публічної комунікації, тоді як інші – зокрема соціально вразливі категорії, мешканці периферійних територій, маломобільні групи чи неформальні користувачі простору – залишаються на периферії процесу ухвалення рішень. Отже, учасницький підхід вимагає аналізу не лише факту участі, а її інклюзивності, репрезентативності, доступності процедур і справедливості механізмів представлення інтересів.

У ширшому аналітичному вимірі учасницький підхід дозволяє розглядати публічну політику як процес комунікативного узгодження. Політика постає не лише як інструмент управління простором, а як поле публічного діалогу, у

межах якого різні групи артикулюють власні бачення розвитку, оскаржують небажані рішення, захищають значущі характеристики середовища та пропонують альтернативні сценарії трансформації простору.

У дослідницькому плані цей підхід орієнтує на аналіз кількох ключових аспектів: визначення релевантних груп учасників; встановлення етапів політичного циклу, на яких вони залучаються; оцінювання форм участі – від інформування до співпланування та співмоніторингу; з'ясування реального впливу учасників на зміст рішень; виявлення потенційних виключень, нерівностей або привілейованих каналів доступу. Така багатовимірна аналітика дозволяє відмежувати змістовну участь від її формальних або декоративних проявів.

Отже, учасницький підхід виконує одну з ключових методологічних функцій у дослідженні публічної політики розвитку урбанізованих територій. Він дозволяє розкрити політику як процес включення заінтересованих сторін у визначення проблем, формування альтернатив, легітимацію рішень, моніторинг наслідків і коригування політичного курсу; оцінити ступінь інклюзивності та результативності участі; проаналізувати співвідношення між формальними процедурами та реальним впливом; а також обґрунтувати участь як чинник якості, легітимності та стійкості управлінських рішень [116; 158].

Доказово-аналітичний підхід

У структурі методології дослідження публічної політики розвитку урбанізованих територій доказово-аналітичний підхід виконує системоутворювальну функцію, оскільки саме він переводить дослідження з площини концептуальних узагальнень і нормативних констатацій у площину емпірично верифікованого знання. Якщо інші методологічні оптики забезпечують розкриття складності об'єкта, конфігурації суб'єктів, просторового контексту та логіки взаємодії, то доказово-аналітичний підхід відповідає за інтелектуальну дисципліну доведення – за обґрунтованість, перевірюваність і аналітичну цілісність отриманих результатів. У цьому вимірі методологія набуває не декларативного, а операційного характеру,

перетворюючись на інструмент упорядкування різномірних даних у цілісну пояснювальну систему.

Його методологічна сила полягає в принциповій відмові від формального прийняття управлінських тверджень як достатньо обґрунтованих лише з огляду на їх нормативне закріплення чи статистичну фіксацію. У сфері урбанізованого розвитку така підміна є типовою: наявність стратегій, програм або індикаторів часто сприймається як доказ ефективності політики. Доказово-аналітичний підхід руйнує цю ілюзію, вимагаючи розкриття внутрішньої логіки використання даних – від принципів їх добору до способів інтерпретації, зіставлення та перевірки узгодженості. У цьому контексті доказовість постає не як накопичення інформації, а як впорядкована процедура її критичного осмислення.

У дисертаційному вимірі це означає, що доказова база має конструюватися як багаторівнева аналітична архітектура, у якій кожен тип джерел виконує чітко визначену функцію: нормативні документи – фіксують цільові орієнтири політики; статистичні масиви – відображають динаміку процесів; просторові дані – виявляють територіальну нерівномірність; бюджетна інформація – характеризує ресурсне забезпечення; соціологічні та експертні матеріали – відображають сприйняття та ефекти політики. Лише така багатоконтурність дозволяє уникнути редукції складного урбанізованого розвитку до одновимірних інтерпретацій.

Особливої ваги цей підхід набуває з огляду на внутрішню складність урбанізованих територій, де жоден тип даних не є самодостатнім. Кількісне зростання житлового фонду не засвідчує збалансованого розвитку без урахування інфраструктурного навантаження, транспортної доступності, якості середовища та екологічних обмежень; формальне освоєння бюджетних ресурсів не гарантує суспільно значущого результату без аналізу їх фактичного впливу на просторову інтеграцію та якість життя. Саме тому доказово-аналітичний підхід орієнтує дослідника на міжсекторальний, контекстуальний і багатокритеріальний аналіз, у якому дані розглядаються не ізольовано, а у

взаємозв'язку [115; 129; 130].

Отже, доказово-аналітичний підхід виступає методологічним ядром дослідження, яке забезпечує перехід від опису політики до її критично верифікованого осмислення та обґрунтованої оцінки результативності.

Оціночно-процесуальний підхід

Безпосереднім логічним продовженням доказово-аналітичної оптики виступає оціночно-процесуальний підхід, який забезпечує включення емпірично обґрунтованих даних у цілісну логіку аналізу політичного циклу. Якщо доказово-аналітичний підхід формує надійну базу дослідження, то оціночно-процесуальний надає їй динамічного виміру, переводячи аналіз із площини фіксації станів у площину відстеження послідовності змін. У цьому контексті публічна політика розвитку урбанізованих територій постає не як сукупність нормативно оформлених рішень, а як безперервний цикл – від проблематизації та формування порядку денного до реалізації, оцінювання та коригування, у межах якого кожен етап зумовлює наступний і водночас зазнає впливу попереднього.

Методологічна продуктивність цього підходу полягає в подоланні редукції політики до її формально зафіксованих результатів. Наявність стратегії, програми чи проекту не може розглядатися як достатній індикатор ефективності. Оціночно-процесуальний підхід зміщує фокус дослідження на глибинні параметри політики – обґрунтованість постановки проблеми, коректність цілевизначення, внутрішню узгодженість інструментів, адекватність ресурсного забезпечення, наявність інституційних бар'єрів, характер реалізаційних практик, спектр побічних ефектів і здатність системи управління до самокоригування. Саме в цій логіці політика оцінюється не як завершений продукт, а як процес, що розгортається у часі та постійно трансформується.

У сфері урбанізованого розвитку значення цього підходу посилюється інерційністю і багаторівневістю управлінських впливів. Рішення у транспортній, житловій, інфраструктурній чи екологічній площинах рідко

мають негайний і однозначний ефект. Вони формують відкладені наслідки, що проявляються у зміні просторової структури, режимів мобільності, соціальної взаємодії, доступу до ресурсів і якості середовища. Відтак аналіз політики потребує не одномоментної оцінки, а послідовного відстеження її проходження через різні стадії з урахуванням накопичувального характеру ефектів.

Принципово важливим є те, що оціночно-процесуальний підхід долає спрощену дихотомію *«виконано – не виконано»*. У складних урбанізованих системах політика може бути формально реалізованою, але фактично неефективною; може продукувати позитивні результати в одних сегментах і негативні – в інших; може забезпечувати короткостроковий інфраструктурний ефект за одночасного поглиблення соціальної або просторової нерівності; може демонструвати початкову результативність і втрачати стійкість у подальшій перспективі. Саме тому оцінювання повинно бути багатовимірним і охоплювати як результати, так і процеси, як цілі, так і засоби їх досягнення, як прямі ефекти, так і латентні наслідки.

У підсумку оціночно-процесуальний підхід інтегрує методологію дослідження в єдину аналітичну конструкцію, де всі попередні підходи набувають завершеності через можливість оцінювання їх практичної реалізації. Він дозволяє інтерпретувати публічну політику розвитку урбанізованих територій як процесуально розгорнуту систему рішень, у якій якість управління визначається не лише змістом стратегічних орієнтирів, а здатністю забезпечувати їх послідовне втілення, критичне осмислення результатів і своєчасне коригування політичного курсу [113; 114; 117; 126].

Таким чином, у підрозділі 1.3 обґрунтовано, що дослідження та оцінювання публічної політики розвитку урбанізованих територій потребує цілісної, багаторівневої та внутрішньо узгодженої методології, здатної відобразити складність самого об'єкта, багатосуб'єктність політики, просторову диференціацію розвитку та динамічний характер управлінських процесів. Доведено, що методологічною основою такого дослідження мають виступати системний, територіально чутливий, інституційний, багаторівневий,

учасницький, доказово-аналітичний та оціночно-процесуальний підходи, кожен із яких виконує окрему, але взаємопов'язану пізнавальну функцію.

Встановлено, що лише інтегроване застосування зазначених підходів дає змогу розкрити публічну політику розвитку урбанізованих територій не як сукупність формально зафіксованих рішень, а як складний процес просторово, інституційно й процедурно зумовленого управлінського впливу, у межах якого поєднуються різні рівні влади, інтереси заінтересованих сторін, інструменти координації, доказові механізми обґрунтування та процедури оцінювання результативності. Саме така методологічна рамка створює належне наукове підґрунтя для подальшого аналізу конкретних механізмів публічного управління розвитком урбанізованих територій.

Висновки до розділу 1

Отже, за результатами теоретичного осмислення урбанізованих територій у координатах публічного управління, розкриття змісту та специфіки публічної політики їх розвитку, систематизації методологічних підходів до її пізнання й оцінювання, а також узагальнення логіки управлінського циклу та особливостей інструментального забезпечення доцільно сформулювати такі наукові висновки.

1. Поглиблено наукове бачення урбанізованих територій як специфічного об'єкта публічного управління. Доведено, що їх некоректно зводити до формально окреслених адміністративних меж, сукупності забудованих площ або механічного набору демографічних, інфраструктурних і господарських характеристик. Урбанізовані території доцільно розглядати як відкриті, багаторівнево організовані просторово-соціальні системи, у яких висока концентрація функцій, щільність зв'язків і структурна взаємозалежність підсистем формують особливий режим управлінської складності. Саме ця складність зумовлює нелінійність реакції території на публічні рішення, підвищену чутливість до якості інституційного впливу, виникнення не лише

безпосередніх, а й відкладених та побічних наслідків, а отже, вимагає політики, побудованої на засадах просторової збалансованості, функціональної узгодженості та довготривалої керованості розвитку.

2. Обґрунтовано, що публічна політика розвитку урбанізованих територій має тлумачитися як цілісний процес багаторівневого й багатосуб'єктного врядування, а не як сукупність ізольованих адміністративних дій. Установлено, що її реальний зміст визначається не стільки самим фактом існування стратегій, програм чи проєктів, скільки ступенем узгодженості між цілями, інструментами, суб'єктами, ресурсами, процедурами координації та механізмами зворотного зв'язку. Доведено, що результативність такої політики можлива лише за умови її розгортання як повного управлінського циклу, який включає виявлення й аналітичне осмислення територіальних проблем, конструювання та відбір альтернатив, інституційне і ресурсне забезпечення реалізації, моніторинг перебігу змін, оцінювання досягнутих ефектів і подальше коригування управлінських рішень.

3. Сформовано інтегровану методологічну матрицю дослідження й оцінювання публічної політики розвитку урбанізованих територій. Доведено, що пізнання цього об'єкта не може бути адекватним у межах одного аналітичного ракурсу, оскільки кожен із підходів розкриває лише окремий вимір складної управлінської реальності. Системний підхід уможливорює бачення урбанізованої території як цілісної просторово-функціональної системи; територіально чутливий – фокусує увагу на внутрішній неоднорідності простору, співвідношенні ядра і периферії, локальній ідентичності та просторовій нерівності; інституційний – розкриває архітектуру правил, суб'єктів, процедур, ресурсних режимів і координаційних зв'язків; багаторівневий – дозволяє простежити взаємозалежність вертикальних і горизонтальних контурів влади; учасницький – фіксує значення взаємодії заінтересованих сторін, циркуляції знань, комунікативного узгодження та неформальних каналів впливу; доказово-аналітичний і оціночно-процесуальний – створюють підґрунтя для емпірично верифікованого аналізу результативності

політики, її часової динаміки, меж ефективності та здатності до адаптивного самокоригування.

Отже, проведене в першому розділі теоретико-методологічне осмислення урбанізованих територій як об'єкта публічного управління, уточнення змісту публічної політики їх розвитку та обґрунтування відповідного методологічного інструментарію створюють необхідне наукове підґрунтя для переходу до наступного етапу дослідження.

РОЗДІЛ 2

НОРМАТИВНО-ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ МТГ)

2.1 Нормативно-інституційне забезпечення та суб'єктна архітектура реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій у громаді

Розвиток урбанізованих територій є тією сферою, в якій найбільш предметно виявляється практичний результат дії базових державних політик – економічної, соціальної, екологічної, інфраструктурної, безпекової та культурної. Саме в урбанізованому просторі стратегічні наміри держави набувають відчутного виміру через якість житлового середовища, доступність транспорту й послуг, рівень безпеки, стан довкілля, інвестиційну привабливість та ступінь довіри до інститутів влади. У цьому зв'язку урбанізовані території доцільно розглядати не лише як об'єкт регуляторного впливу, а як інтегральний індикатор фактичної спроможності публічного управління забезпечувати узгоджений, передбачуваний і суспільно значущий результат територіального розвитку.

Для України період 1990–2025 років став не просто етапом оновлення законодавства, а часом глибокого переосмислення самої моделі регулювання розвитку територій. Упродовж цього періоду відбувався поступовий відхід від адміністративно-централізованої логіки, успадкованої від радянської системи, до формування власної нормативно-інституційної конструкції, зорієнтованої на поєднання правової визначеності, місцевої відповідальності, процедурної впорядкованості та довгострокового планування. Така трансформація була зумовлена не лише політико-правовими змінами, а й об'єктивними структурними процесами – високим рівнем урбанізації, переформатуванням ринку праці, демографічними зрушеннями, посиленням просторових

диспропорцій, зростанням конкуренції між територіями та ускладненням інфраструктурних потреб. Саме сукупність цих чинників поставила на порядок денний необхідність переходу від фрагментарних і ситуативних рішень до впорядкованої системи правил, процедур і інструментів, здатних забезпечувати не лише сам розвиток, а й належну керованість цього розвитку.

У зазначений період дедалі виразніше проявлялася й інша тенденція – зміщення суспільного запиту від формального ухвалення рішень до їх процедурної обґрунтованості, прозорості та справедливості. Передусім це стосувалося тих сфер, у яких територіальні наслідки публічної політики є найбільш чутливими для громади, – землекористування, забудови, просторового планування, розміщення інфраструктурних об'єктів, екологічних обмежень і доступу до міських ресурсів. Унаслідок цього нормативно-правове регулювання почало виконувати значно ширшу функцію, ніж суто юридичне оформлення компетенцій. Воно поступово перетворювалося на механізм впорядкування інтересів, стандартизації процедур, розмежування відповідальності та запобігання довільності в управлінських рішеннях.

Особливе значення в цій трансформації мала цифровізація, яка змінила не лише технічний бік адміністрування, а й сам характер управлінського процесу. У сучасних умовах рішення у сфері розвитку урбанізованих територій дедалі більшою мірою спираються на реєстри, просторові дані, цифрові моделі, електронні процедури погодження та взаємодію інформаційних систем. Водночас цифрова інфраструктура не має самостійної цінності поза чіткою нормативною логікою її функціонування. Дані не породжують довіру автоматично; вони починають працювати на якість управління лише за наявності єдиних стандартів їх формування, сумісних процедур використання, прозорих правил доступу, перевірюваних механізмів контролю та чітко окресленої відповідальності за управлінський результат. Саме тому цифрову трансформацію у цій сфері доцільно аналізувати не ізольовано від права, а як складову ширшого інституційного переоформлення політики розвитку урбанізованих територій.

Повномасштабна війна та завдання повоєнного відновлення радикально посилили вимоги до якості публічної політики розвитку урбанізованих територій. У нових умовах ключового значення набули оперативність прийняття рішень, спроможність територіальних систем до відновлення, безпекова інтегрованість проєктних рішень, процедурна гнучкість і водночас збереження їхньої легітимності. За таких обставин нормативно-правова рамка у сфері розвитку урбанізованих територій уже не може розглядатися як сукупність формальних юридичних приписів. Вона постає як така конструкція, що має забезпечувати належну якість управлінських дій за різних умов, у різних громадах і за неоднакового рівня інституційної спроможності. У цьому розумінні право починає виконувати не лише функцію регламентації, а й функцію організації самого управлінського процесу, оскільки саме через нього задаються параметри передбачуваності, сумісності, процедурної стійкості та відтворюваності публічних рішень.

З огляду на це дослідження правових та інституційних засад політики розвитку урбанізованих територій набуває не формально-описового, а безпосередньо аналітичного значення. Йдеться не лише про фіксацію наявних законів, підзаконних актів і програмних документів, а про з'ясування того, яким саме чином нормативна конструкція впливає на якість управлінського циклу, наскільки вона сприяє або, навпаки, перешкоджає координації між суб'єктами, чи створює передумови для доказовості рішень, чи забезпечує процедурну визначеність, підзвітність і справедливий розподіл відповідальності. Саме такий підхід дає змогу перейти від поверхового огляду законодавства до виявлення його реальної функціональної ролі в архітектурі публічного управління розвитком урбанізованих територій.

Особливої актуальності цей аналіз набуває з огляду на те, що саме урбанізовані території стали основними просторами економічного відновлення, релокації виробництва, концентрації людського капіталу, модернізації інфраструктури та впровадження нових сервісних рішень. Унаслідок цього будь-які нормативні прогалини, процедурні суперечності чи інституційні

розриви в цій сфері породжують не локальний, а системний ефект. За відсутності узгоджених правил, сумісних даних і передбачуваних процедур навіть значні ресурси не забезпечують цілісного результату, а, навпаки, можуть поглиблювати фрагментацію розвитку, міжтериторіальну нерівність, конфлікти інтересів і розрив між задекларованими цілями та фактичними наслідками. Отже, правова та інституційна якість політики розвитку урбанізованих територій виступає не другорядним фоном, а однією з визначальних передумов її результативності.

Еволюція української політики розвитку урбанізованих територій упродовж 1990–2025 років засвідчує поступовий, хоча й внутрішньо нерівномірний, перехід від переважно декларативного нормотворення до моделі, в якій дедалі більшого значення набувають процедурна визначеність, інституційна спроможність і доказова опора на дані. На початковому етапі було закладено базові правові засади містобудування та місцевого самоврядування, однак сама система управління залишалася значною мірою фрагментованою, інформаційна основа – розпорошеною, а механізми міжсуб’єктної координації – недостатньо розвиненими. Унаслідок цього нормативне оформлення політики ще не супроводжувалося належною процедурною впорядкованістю її реалізації [61].

Подальший етап, особливо після 2014 року, характеризувався істотним посиленням ролі територіальних громад, розгортанням реформи децентралізації, утвердженням нових підходів до стратегічного й комплексного планування, а також зростанням вимог до обґрунтованості управлінських рішень. Саме в цей період почала формуватися інша логіка політики розвитку урбанізованих територій – така, що спирається не лише на формальне розмежування повноважень, а й на поступове посилення відповідальності локального рівня за якість просторових і розвиткових рішень. Водночас розширення повноважень громад поставило питання про відповідність між новими функціями та реальною спроможністю їх здійснювати, що ще виразніше актуалізувало проблеми кадрового забезпечення, фінансової

стійкості, координаційних механізмів і доступу до якісної інформаційної бази.

У 2020-х роках особливого значення набули цифровізація містобудівних процедур, інтеграція реєстрів, поступова формалізація окремих управлінських процесів і зростання ролі цифрових інструментів у прийнятті рішень. Це створило передумови для більшої відстежуваності, стандартизації та потенційної прозорості політики розвитку урбанізованих територій. Разом із тим саме на цьому етапі виявилися й нові суперечності. Ідеться, зокрема, про нерівномірність цифрової спроможності різних територій, залежність якості управлінських рішень від повноти й достовірності первинних даних, збереження міжсекторальних неузгодженостей, а також необхідність одночасно поєднувати оперативність рішень із вимогами правової визначеності та безпекової доцільності [61].

Отже, сучасний стан політики розвитку урбанізованих територій в Україні є результатом не механічного нагромадження нормативних актів, а тривалої інституційної перебудови, у межах якої змінювалися самі принципи регулювання, процедура ухвалення рішень, роль громад, місце даних у системі управління та критерії оцінювання результативності. Саме тому еволюцію цієї моделі доцільно розглядати послідовно – від закладання базових правових засад до формування цифрово-процедурного устрою управління, у якому право, інституції, дані й координаційні механізми дедалі тісніше поєднуються в єдину логіку публічного управління розвитком урбанізованих територій.

Етап I (1990–2000): закладання базової нормативної рамки

Закон України «Про основи містобудування» [83] виконав засадничу установчу функцію, оскільки саме ним було закладено загальні правові основи містобудівної діяльності, визначено ієрархію містобудівної документації та окреслено розподіл повноважень між державою й органами місцевого самоврядування. Його безперечною перевагою стало формування первинного нормативного каркаса комплексного планування територій. Водночас рамковий характер цього акта, недостатня процедурна деталізація, відсутність цифрових стандартів і неповна узгодженість із земельним законодавством істотно

обмежували практичну результативність його застосування, особливо в частині забезпечення прозорості, відтворюваності та міжсекторальної сумісності управлінських рішень.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [81] інституціалізував роль територіальних громад у реалізації просторової політики, закріпивши за ними повноваження щодо затвердження містобудівної документації, управління ресурсами та використання інструментів локальної демократії. Його значення полягало в нормативному оформленні місцевого рівня як повноправного суб'єкта територіального розвитку. Разом із тим неповне фінансове забезпечення делегованих повноважень, наявність конфліктів компетенцій із місцевими державними адміністраціями та недостатня процедурна оформленість участі громадськості помітно знижували його управлінський потенціал, зберігаючи розрив між формально закріпленими можливостями та реальною спроможністю громад впливати на розвиток урбанізованого простору.

Закон України «Про архітектурну діяльність» [67] посилив професіоналізацію проєктної сфери через механізми сертифікації, авторського нагляду та конкурсного відбору. Його внесок полягав у підвищенні фахових вимог до архітектурно-проєктної діяльності й нормативному закріпленні професійних стандартів у цій сфері. Однак цей закон тривалий час залишався відносно ізольованим від ширшого контуру просторового, екологічного та стратегічного планування, що звужувало його системний вплив на політику розвитку урбанізованих територій. Крім того, переважно паперовий характер процедур, складність міжінституційної взаємодії та ризики професійної замкненості обмежували його модернізаційний ефект і стримували повноцінне включення архітектурної діяльності до ширшої логіки інтегрованого публічного управління.

Закон України «Про планування і забудову територій» [87] став важливим етапом у впорядкуванні рівнів планування, режимів забудови та механізмів просторового контролю. Його позитивне значення виявлялося у закріпленні

функціонально-зонуальної логіки організації простору та створенні дозвоільно-контрольного механізму у сфері забудови. Водночас слабка інтеграція з кадастровими системами, закритість значної частини процедур, домінування паперового документообігу та відсутність належно розвинених екологічних інструментів істотно звужували можливості прозорого, доказового й суспільно підзвітного регулювання територіального розвитку. Унаслідок цього потенціал закону як інструмента комплексного управління урбанізованими територіями залишався лише частково реалізованим.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» [84] сформував окремий правовий контур захисту пам'яток, історичних ареалів та охоронних зон, підвищивши рівень юридичної визначеності у сфері збереження культурної спадщини. Його значущість полягала в тому, що він увів охоронний компонент до системи територіального розвитку та закріпив правові обмеження для рішень, здатних завдати шкоди історико-культурному середовищу. Проте неповнота реєстрів, нечіткість просторових меж, багатоланковість погоджувальних процедур і відсутність належної цифрової інтеграції з містобудівними та земельними системами породжували численні конфлікти в практиці регулювання територіального розвитку. У результаті охоронна логіка нерідко функціонувала відокремлено від загальної системи просторового управління, що знижувало ефективність як збереження спадщини, так і координації розвиткових рішень.

Етап II (2001–2013): упорядкування земельно-містобудівного блоку

Земельний кодекс України [26] заклав правову основу ринкового обігу земель, кадастрової ідентифікації земельних ділянок і контролю за їх використанням. Його системоутворююче значення для формування нової моделі земельних відносин є беззаперечним, оскільки саме він визначив базові принципи правового режиму землі як ресурсу, об'єкта власності та предмета публічного регулювання. Водночас тривалий розрив між даними земельного кадастру, реєстром речових прав і містобудівною документацією зберігав інституційну фрагментацію просторового управління, унаслідок чого земельні

рішення нерідко функціонували відокремлено від ширшої логіки територіального планування.

Закон України «Про Генеральну схему планування території України» [73] сформував загальнодержавну просторову рамку, в межах якої було поєднано питання розселення, розвитку інфраструктури та екологічних пріоритетів. Його значення полягало в тому, що він заклав нормативне підґрунтя для бачення території держави як цілісного простору стратегічного планування. Разом із тим його регулятивний вплив на рівні конкретних територій залишався обмеженим через значну декларативність положень, слабкість механізмів спостереження та відсутність цифрово оновлюваної картографічної основи, здатної забезпечити актуальність і прикладну придатність такого документа в поточному управлінні.

Закон України «Про землеустрій» [79] деталізував порядок формування земельних ділянок, установлення меж і підготовки землевпорядної документації, що посилювало юридичну визначеність у сфері земельних відносин. Його позитивна роль полягала в процедурному впорядкуванні землевпорядних дій та формалізації відповідного документаційного забезпечення. Водночас паралельне існування землевпорядного й містобудівного контурів без належної інтеграції спричиняло дублювання процедур, породжувало неузгодженості між різними видами документації та зберігало нормативний розрив між просторовим плануванням і кадастровим обліком. У результаті територіальний розвиток нерідко регулювався через дві формально самостійні, але слабо синхронізовані системи.

Закон України «Про благоустрій населених пунктів» [68] надав органам місцевого самоврядування інструменти регулювання міського середовища на рівні правил благоустрою, закріпивши можливість упорядковувати використання публічного простору, підтримання належного стану територій і забезпечення базових умов комфортного середовища проживання. Водночас у практичному вимірі його застосування часто зводилося до локально-адміністративного контролю, який не був належним чином пов'язаний із

планувальними документами, цифровою інвентаризацією територій та дієвими механізмами участі громадськості. Унаслідок цього благоустрій нерідко залишався відокремленим від ширшої логіки інтегрованого розвитку урбанізованого простору.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [88] став одним із ключових актів у систематизації місцевої ієрархії містобудівної документації, запровадженні містобудівних умов та обмежень, а також уніфікації дозвільних процедур у сфері забудови. Його значення полягало у впорядкуванні процедурного боку містобудівної діяльності та посиленні формальної визначеності управлінських рішень. Разом із тим слабка публічність даних, домінування централізованої дозвільної вертикалі та відсутність повноцінно інтегрованих екологічних процедур зберігали значний простір для дискреції, процедурної непрозорості та асиметрії доступу до інформації. Це, своєю чергою, обмежувало потенціал закону як інструмента не лише регулювання забудови, а й забезпечення публічно підзвітного розвитку територій.

Закон України «Про Державний земельний кадастр» [80] створив правову основу для функціонування єдиного реєстру земельних ділянок і відкрив передумови для електронної взаємодії даних у сфері земельних відносин. Його ухвалення стало важливим кроком у напрямі цифровізації управління землею та підвищення формальної прозорості кадастрової інформації. Проте на початковому етапі інтероперабельність кадастрової системи з містобудівними інформаційними ресурсами залишалася обмеженою, а проблеми якості даних і збереження паперових практик не дозволили повною мірою реалізувати його інтеграційний потенціал. Унаслідок цього кадастр довгий час функціонував радше як самостійний інформаційний контур, ніж як повноцінний елемент єдиної системи просторового та управлінського узгодження.

Етап III (2014–2020): децентралізація, екологізація і цифровізація

Закон України «Про засади державної регіональної політики» [75] закріпив багаторівневу модель стратегування та пов'язав її з механізмами

фінансування й оцінювання. Його значення полягає в тому, що територіальний розвиток було переведено у площину індикативного планування, в межах якого стратегічні пріоритети мали узгоджуватися з ресурсним забезпеченням і процедурами відстеження результатів. Водночас практична дієвість цього закону істотно залежала від реальної інституційної спроможності регіонального та місцевого рівнів, оскільки саме на них покладалася значна частина завдань щодо підготовки, координації та реалізації відповідних стратегічних рішень.

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [85] запровадив стандартизований і публічний механізм оцінювання проєктів, інтегрований у дозвільну систему. Його безперечною перевагою стало посилення процедурної прозорості, формування реєстрового сліду та нормативне закріплення участі громадськості в екологічно значущих рішеннях. Разом із тим нерівномірна якість підготовки звітів, кадрові обмеження, а також неповна цифрова інтеграція з іншими інформаційними системами знижували фактичну ефективність цього інструмента, особливо в частині своєчасного виявлення ризиків і забезпечення належної якості процедурного супроводу.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» [89] переніс екологічний вимір на рівень стратегічного планування, зробивши аналіз альтернатив, оцінювання ризиків і подальше спостереження обов'язковими складниками документації. Його значення полягає в тому, що екологічна складова перестала розглядатися як зовнішнє обмеження вже підготовлених рішень і була інтегрована в сам процес формування політики та планувальних документів. Водночас практична реалізація цього закону зіткнулася з дефіцитом якісних даних, нерівномірною спроможністю громад та ризиком формального включення стратегічної екологічної оцінки до вже фактично визначених планувальних рішень, що звужувало її реальний вплив на зміст політики.

Закон № 711-IX щодо комплексного плану просторового розвитку території громади [72] став принципово важливим етапом у модернізації правового регулювання, оскільки поєднав містобудівну документацію із

землеустроєм у межах єдиної регулятивної логіки. Саме цей акт найбільш виразно зменшив історичний розрив між містобудівним і земельним блоками, посиливши правову визначеність функціональних зон, режимів використання територій та встановлених обмежень. Його значення полягає не лише в оновленні документаційного інструментарію, а й у створенні передумов для більш узгодженого, комплексного та процедурно впорядкованого управління територіальним розвитком на рівні громади.

Закон № 554-IX про національну інфраструктуру геопросторових даних [82] заклав правовий фундамент інтероперабельності геоданих, метаданих і сервісів. Його стратегічне значення полягає в тому, що він створює основу для цифрово сумісного просторового управління, у межах якого різні інформаційні масиви можуть використовуватися не ізольовано, а як взаємопов'язані елементи єдиного управлінського середовища. Разом із тим нерівномірна спроможність утримувачів даних, проблеми якості метаданих і неповнота фактичних інтеграцій наразі стримують повну реалізацію потенціалу цього закону, зберігаючи розрив між нормативно закріпленою моделлю цифрової сумісності та практикою її повсякденного застосування.

Eman IV (2021–2025):

цифровізація процедур і перехід до «процедурної держави»

Постанова Кабінету Міністрів України № 632 (2021) [69] стала одним із ключових актів у технічній стандартизації містобудівної документації, оскільки запровадила машиночитні формати, єдині класифікатори та вимоги до структури електронного пакета документів. Її принципове значення полягає в тому, що містобудівна документація почала переходити з площини паперового опису у площину геопросторових даних, придатних до інтеграції, аналітичного опрацювання та повторного використання в суміжних інформаційних системах. Водночас високі вимоги до якості даних, рівня технічної підготовки виконавців і постійної підтримки специфікацій виявили істотну нерівномірність спроможності територіальних громад, що обмежувало рівномірність упровадження цієї моделі на практиці.

Постанова Кабінету Міністрів України № 681 (2021) [21], якою було започатковано Єдину державну електронну систему у сфері будівництва, заклала основу електронного супроводу будівельних і дозвільних процедур. Її сильним боком стало формування реєстрового сліду рішень, підвищення прозорості управлінських дій та зменшення частки ручного адміністрування. Разом із тим ефективність функціонування цієї системи стримувалася наявністю інтеграційних розривів, складністю міграції паперової спадщини та вразливістю цифрової інфраструктури до воєнних обмежень, технічного навантаження й нерівномірності доступу до належних цифрових ресурсів.

Постанова Кабінету Міністрів України № 926 (2021) [76] уніфікувала повний життєвий цикл комплексного плану просторового розвитку території громади, генеральних планів і детальних планів території. Її перевага полягала у впорядкуванні змісту документації, джерел вихідних даних, процедур участі, стратегічної екологічної оцінки, погодження, затвердження й подальшої актуалізації. Однак практична реалізація цієї моделі виявила істотну залежність від кадрової, організаційної та методичної спроможності громад, а також від здатності синхронізувати планувальні, екологічні та процедурні календарі в межах єдиного управлінського циклу.

ДБН Б.1.1-13:2021 [17] оновив вимоги до містобудівної документації на державному та регіональному рівнях, забезпечивши більш уніфіковану структуру схем планування та посиливши врахування екологічних, культурних і безпекових чинників. Його значення полягає у зміцненні міжрегіональної узгодженості планувальних підходів і в підвищенні методичної впорядкованості документації вищих рівнів. Водночас повноцінна цифрова реалізація цих вимог залежить не стільки від самого державного будівельного нормативу, скільки від поєднання його положень із нормативами машиночитності, якістю вихідних геоданих і ступенем інтегрованості відповідних інформаційних систем.

ДБН Б.1.1-14:2021 [18] фактично консолідував місцевий рівень містобудівної документації, поєднавши в єдиній логіці комплексний план

просторового розвитку території громади, генеральний план і детальний план території. Його сильна сторона полягає в тому, що цифровий компонент, геопросторові дані, показники реалізації та зв'язок із кадастрами й реєстрами стали невід'ємними складниками документації, а не її зовнішнім технічним додатком. Проте практичне застосування цього нормативу виявило типову проблему сучасного містобудівного регулювання: нормативна сучасність документа ще не гарантує належної якості його виконання за умов дефіциту геоінформаційних компетентностей, недостатності валідаційних механізмів і неповноти вихідних даних на локальному рівні.

Розгортання у 2023–2025 роках Українського класифікатора цільового призначення, реєстрів адрес, адміністративно-територіальних одиниць, будівель і споруд істотно поглибило реєстрово-цифрову логіку містобудівного управління. Їх аналітична цінність полягає в тому, що вони поступово формують єдине цифрове середовище, в межах якого стратегічні документи, просторові обмеження, геодані та об'єкти інфраструктури можуть бути пов'язані між собою в режимі більшої процедурної сумісності. Разом із тим цей процес залишається незавершеним, оскільки повна інтероперабельність систем, сталі прикладні зв'язки між ними та рівномірне підключення громад поки що не досягнуті.

Закон № 3227-IX (2023), який дозволив проводити громадські слухання у форматі відеоконференцій, став показовим прикладом адаптації процедур участі до умов війни. Його значення полягає в тому, що він забезпечив збереження інструментів публічного обговорення навіть за умов безпекових обмежень, коли традиційні форми участі виявилися ускладненими або неможливими. Водночас така адаптація актуалізувала нове методологічно й практично важливе питання: у який спосіб поєднати оперативність і безпеку процедур із недопущенням формалізації участі, зменшенням реального впливу громадськості та звуженням простору екологічної демократії.

Узагальнюючи, слід констатувати, що 2021–2025 роки стали етапом переходу від цифровізації окремих процедур до формування цілісної цифрово-

процедурної архітектури містобудівного управління. Якщо попередні етапи закладали правові, кадастрові та планувальні основи регулювання, то саме в цей період відбулося їх поступове поєднання через електронні системи, геопросторові дані, машиночитні формати, реєстровий слід і нові стандарти документації. Саме тому зазначений період доцільно оцінювати як фазу становлення процедурної держави у сфері розвитку урбанізованих територій. Разом із тим повнота цієї трансформації і надалі визначатиметься якістю даних, рівнем міжсистемної сумісності, кадровою спроможністю громад та здатністю забезпечувати баланс між відкритістю, безпекою і швидкістю управлінських рішень.

Наступним закономірним етапом розвитку цієї управлінської системи має стати не формальне посилення на міжнародні та європейські документи, а їх повноцінне вбудовування в національну й локальну практику публічного управління розвитком урбанізованих територій. Ідеться про таку модель імплементації, за якої європейські нормативні та політичні рамки починають діяти не на рівні декларативного визнання, а в площині щоденних управлінських процедур – від стратегічного планування до підготовки, погодження, реалізації та моніторингу конкретних проєктів і програм. Лише за такої умови міжнародні стандарти перестають бути зовнішнім орієнтиром і перетворюються на внутрішній елемент національної управлінської логіки.

У практичному вимірі це означає необхідність чітко врегульованих консультаційних процедур, прозорого оприлюднення даних і рішень, а також наявності не номінальних, а реальних гарантій правового захисту. Саме в такій логіці посилюється не лише відкритість управління, а й легітимність стратегічних пріоритетів розвитку урбанізованих територій, оскільки будь-яке рішення починає спиратися не лише на владне повноваження, а й на процедурно підтверджену суспільну прийнятність.

Не менш важливими є директиви SEA 2001/42/EC та EIA 2011/92/EU [137-141], які закладають дворівневу систему екологічного контролю – на рівні планів і програм та на рівні окремих проєктів. Їх повноцінна імплементація

означає, що екологічний компонент має враховуватися не постфактум, а на ранніх стадіях підготовки рішень – через аналіз альтернатив, виявлення ризиків, оцінювання кумулятивних ефектів, визначення запобіжних і пом'якшувальних заходів, а також подальший контроль за дотриманням установлених умов. За такого підходу екологічна оцінка перестає бути формальним додатком до вже підготовленого рішення і перетворюється на один із внутрішніх критеріїв добору політик, програм і проєктів. Це, своєю чергою, істотно підвищує якість управлінського циклу, оскільки екологічна доцільність починає оцінюватися як складова самої логіки розвитку.

Своєю чергою, INSPIRE 2007/2/EC переводить управління просторовим розвитком у площину інтегрованих даних, вимагаючи сумісності геопросторової інформації, уніфікованих метаданих, стандартизованого обміну та доступних сервісів. Для територіальних громад це означає потребу не просто у використанні окремих геоінформаційних інструментів, а у формуванні цілісного просторового інформаційного середовища, в межах якого поєднуються кадастри, містобудівна документація, інфраструктурні складові. Саме така інтеграція дає змогу зменшити інформаційну асиметрію, посилити доказовість управлінських рішень і підвищити якість просторового планування. У цьому розумінні мова йде не лише про цифрове вдосконалення процедур, а про глибшу зміну самої моделі управління, у якій дані стають не допоміжним ресурсом, а однією з базових умов узгодженого територіального розвитку (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз міжнародних актів у сфері містобудування

Акт	Що регулює	Сильні сторони	Обмеження	Імплементація в Україні
<i>Granada Convention</i> (1985)	Охорона архіт. спадщини: пам'ятки, ансамблі, сайти; інвентаризація; дозволи/санкції; інтегрована охорона	Інтеграція охорони в планування; обов'язок інвентарів; превенція; кооперація	Немає цифрових вимог; м'які механізми; залежність від ресурсів	Ратиф. 2006; Закон 1805-III; Держреєстр пам'яток; охоронні зони в ГП/ДПТ; часткова цифровізація реєстрів
<i>Aarhus Convention</i> (1998)	3 стовпи: доступ до інформації, участь громад, доступ до правосуддя	Процедурні права; публічні реєстри; прозорість	Вартість/тривалість судового захисту; цифрові формати не визначені	Закон 2939-VI; ОВД 2059-VIII + Реєстр; СЕО 2354-VIII + Реєстр; е-консультації
<i>European Landscape Convention</i> (2000)	Політика охорони/управління/планування ландшафтів усіх типів; участь; освіта	«Демократизація» ландшафту; міжсекторність; участь	Рамковість; брак метрик; покладається на нац. картографію	Ратиф. 2005/чинна з 2006; вимоги у ДБН; врахування в ГП/ДПТ/КППРТГ; нац. ландшафтна політика неповна
<i>SEA Dir. 2001/42/EC</i>	СЕО для планів/програм: скринінг→скопінг→звіт→консультації→врахування→моніторинг; транскордонність	Рання інтеграція довкілля; альтернативи; кумулятивні впливи; моніторинг	Нерівна якість звітів; ризик дублювання з ОВД	Закон 2354-VIII; Єдиний реєстр СЕО; гайдлайни 2023–2024; вбудування у ГП/КППРТГ

Акт <i>INSPIRE Dir.</i> <i>2007/2/EC</i>	Що регулює Інтероперабельна інфраструктура а геоданих: метадані, сервіси (WMS/WFS), теми даних, обмін	Сильні сторони Стандартизації; «знаходжуваність»; крос-кордонність; прозорість	Обмеження Витратність; різна якість; питання ліцензій/API	Імплементация в Україні Закон 554-IX; ПКМ 532-2021; профілі метаданих (наказ 347-2021); nsdi.gov.ua; інтеграції з ДЗК/ЄДЕССБ; часткові обмеження доступу у воєнний час
<i>EIA Dir.</i> <i>2011/92/EU</i> <i>(as amend.</i> <i>2014/52/EU)</i>	ОВД проєктів: скринінг/скопінг, звіт, участь, транскордонність, клімат/НС, моніторинг	Гармонізовані процедури; акцент на якості та участі; післяпроєктний моніторинг	Варіативні пороги; ризик дублювань/затримок без інтегрованих реєстрів	Закон 2059-VIII; Єдиний реєстр ОВД; онлайн-слухання; транскордонні процедури
<i>New Leipzig Charter (2020)</i>	Інтегрований міський розвиток: «справедливе/зелене/продуктивне місто»; багаторівневе врядування	Цілісна парадигма; узгодженість із політикою згуртованості/SDGs	Політична декларація (необов'язкова)	ДСРР-2027 (ПКМ 695-2020); інтегровані плани міст; підхід у КППРТГ
<i>Territorial Agenda 2030 (2020)</i>	Територіальна згуртованість; поліцентричність; місце-орієнтовані політики; пілотні дії	Орієнтири для просторового планування та координації секторів; зв'язок із SDGs	Неправовий статус; потребує «перекладу» в нац. інструменти	Відображено в ДСРР-2027 та регіональних стратегіях; міжмуніципальна кооперація; рамка для оновлень КППРТГ

Імплементацію Aarhus, SEA/EIA, INSPIRE, New Leipzig Charter і Territorial Agenda 2030 доцільно тлумачити не як сукупність ізольованих нормативних орієнтирів, а як єдиний процес інституційного та процедурного узгодження, у межах якого гармонізуються правила, управлінські алгоритми, інструменти планування, інформаційні потоки та механізми підзвітності. Унаслідок такого узгодження система публічного управління розвитком урбанізованих територій набуває вищого рівня процедурної впорядкованості, прозорості, доказовості, даноцентричності та інституційної сумісності з європейською моделлю врядування (див. табл. 2.1).

Досягнення європейського рівня інституційної зрілості вимагає імплементації міжнародних стандартів не у формі формального нормативного запозичення, а як реально діючої системи процедур, цифрових інструментів, інформаційних ресурсів, сервісів і контрольних механізмів, інтегрованих у повсякденний управлінський цикл. У цьому зв'язку справжня сумісність із підходами ЄС визначається не кількістю посилань на відповідні акти у стратегіях, концепціях чи програмах, а якістю їх практичного втілення на рівні громади – у способах збору, верифікації, оновлення й оприлюднення даних, в організації участі громадськості, у процедурі оцінювання впливів, у забезпеченні підзвітності рішень та в наданні реальних механізмів правового захисту.

У цьому контексті Оргуську рамку доцільно розглядати як базову основу формування цифрово підтримуваної інфраструктури прав, у межах якої доступ до екологічної інформації, участь у процедурі ухвалення рішень і можливість їх оскарження набувають не декларативного, а функціонально забезпеченого характеру. У прикладному вимірі це означає необхідність стандартизованого оприлюднення планів, програм, проєктів, звітів, протоколів та пов'язаних із ними управлінських рішень, забезпечення їх машиночитності, версійності, доступності для різних категорій користувачів, а також запровадження відкритого календаря консультацій і прозорого механізму подання, фіксації та відстеження звернень і скарг. На організаційному рівні така модель передбачає

нормативно закріплені строки реагування, визначену персональну відповідальність посадових осіб, чіткі правила оприлюднення та регулярний процедурний аудит виконання. За таких умов право на доступ до інформації та участь у прийнятті рішень перестає бути факультативним елементом адміністративної практики й перетворюється на гарантовану складову управлінської системи.

Таким чином, операційна імплементація міжнародних стандартів означає не фрагментарне вдосконалення окремих адміністративних процедур, а системну модернізацію всієї архітектури публічного управління розвитком урбанізованих територій. Її зміст охоплює стандартизацію даних, інтеграцію реєстрів, розвиток стабільних геопросторових сервісів, інституціоналізацію прозорих процедур участі та оскарження, а також упровадження територіально орієнтованих пріоритетів стратегічного планування й фінансування. Саме в такій площині міжнародні стандарти втрачають характер зовнішнього нормативного орієнтира і стають внутрішньо функціональним елементом управлінської системи, забезпечуючи вищий рівень передбачуваності, прозорості, обґрунтованості та інституційної якості управлінських рішень.

Інституційний вимір публічної політики розвитку урбанізованих територій має визначальне значення, оскільки саме на цьому рівні відбувається трансформація нормативно-правових приписів у реальні управлінські дії. Якщо правова норма задає рамкові параметри діяльності – компетенції, процедури, обмеження та інструменти впливу, – то інституційна складова визначає практичну здатність системи забезпечувати результат: хто саме формує політику, координує її реалізацію, мобілізує ресурси, здійснює контроль і несе відповідальність за досягнуті результати.

Ключовою передумовою інституційної спроможності є наявність цілісно вибудованої архітектури ролей, функцій і відповідальності, що охоплює весь управлінський цикл. Політика розвитку урбанізованих територій втрачає свою ефективність у тих випадках, коли відсутній чітко ідентифікований суб'єкт, відповідальний за її цілісність і послідовність, – своєрідний «власник

політики», здатний інтегрувати аналітичні, стратегічні, фінансові та виконавчі компоненти в єдину логіку управлінського впливу. Саме тому принципового значення набуває інституційне закріплення центрів відповідальності за ключовими функціональними блоками – від діагностики та стратегування до реалізації, моніторингу й коригування політики.

Натомість відсутність чіткого функціонального розмежування породжує стан інституційної дифузії, за якого управління підмінюється процедурною інерцією погоджень, а відповідальність розсіюється між численними суб'єктами без чіткої адресності. У таких умовах посилюються ризики втрати керованості, виникають розриви між плануванням і виконанням, поглиблюється неузгодженість ресурсного забезпечення, а сама політика набуває фрагментарного та ситуативного характеру. Отже, інституційне забезпечення слід трактувати не як допоміжний елемент правового регулювання, а як базову умову здійсненності, узгодженості та відповідальності публічного управління.

З огляду на це подальший аналіз інституційної складової доцільно перевести з абстрактно-теоретичної площини у площину конкретної організаційної конфігурації, в межах якої функції розподіляються, узгоджуються та реалізуються на практиці. Такий підхід дає змогу оцінити не лише формальне розмежування повноважень, а й реальну керованість процесів розвитку, ступінь інтегрованості управлінських рішень та рівень відповідальності за досягнення стратегічних результатів.

У цьому контексті показовим є приклад Івано-Франківської міської територіальної громади, у межах якої система управління розвитком урбанізованих територій функціонує як складна багаторівнева та багатосуб'єктна інституційна конструкція. Її специфіка полягає у поєднанні представницького, виконавчо-розпорядчого, сервісного, господарського та партисипативного вимірів врядування, що взаємодіють у межах єдиного управлінського простору.

Урбанізований характер цієї громади формується не окремими

ізолюваними характеристиками, а комплексом взаємопов'язаних демографічних, функціональних, інфраструктурних і соціально-економічних параметрів, які разом утворюють складну територіальну систему з високим рівнем внутрішньої взаємозалежності. Саме тому її аналіз доцільно починати з адміністративно-правової рамки, яка фіксує роль міського ядра як ключового центру концентрації управлінських функцій.

Статус Івано-Франківської міської територіальної громади означає не лише формальне визначення адміністративного центру, а й інституційне закріплення міста як основного вузла прийняття рішень. Саме на цьому рівні акумулюються повноваження у сферах стратегічного та просторового планування, бюджетного регулювання, управління комунальною власністю та організації публічних послуг. У цьому виявляється центр-периферійна логіка організації урбанізованої системи, за якої адміністративний центр виконує функції політичної координації, ресурсного розподілу та сервісного забезпечення, а інші населені пункти інтегруються у спільний управлінський контур.

Важливо підкреслити, що така модель забезпечує не лише організаційну, а й ресурсну інтеграцію: саме в межах міського ядра формуються бюджетні рішення, визначаються інвестиційні пріоритети, розробляються програми розвитку та погоджуються проєктні ініціативи, які поширюють свій вплив на всю територію громади. Це свідчить про інтегрований і процедурно впорядкований характер управління, притаманний урбанізованим територіям.

Крім того, функціонування ІФМТГ передбачає використання специфічного управлінського інструментарію, характерного для складних урбанізованих систем: стратегій міського розвитку, комплексних планів просторового розвитку, містобудівної документації, програм інфраструктурної модернізації, мобільності, житлової політики, екологічного управління та цифрової трансформації. Саме застосування такого інструментарію підтверджує, що громада функціонує як цілісна урбанізована система, яка потребує не фрагментарного, а системно організованого, інституційно

забезпеченого та процедурно узгодженого управління.

Визначальною ознакою урбанізованих територій є концентрація населення та інтенсивність пов'язаних із ним потоків життєдіяльності, що формує специфічну модель міського способу життя та зумовлює підвищене навантаження на простір і публічні інфраструктури. У межах Івано-Франківської міської територіальної громади ця характеристика проявляється через домінування міського ядра з високою щільністю населення, навколо якого формується система щоденних маятникових переміщень між населеними пунктами громади.

Водночас демографічна концентрація в ІФМТГ має не лише кількісний, а й просторово-функціональний вимір, що виявляється в ущільненні повсякденних практик – проживання, праці, навчання, споживання послуг і дозвілля. Такий тип концентрації генерує комплекс управлінських викликів, притаманних урбанізованим системам: перевантаження транспортної інфраструктури, необхідність розвитку громадського транспорту, зростання попиту на житловий фонд і соціальні послуги, посилення екологічного навантаження та підвищену чутливість до кризових впливів.

У публічно-управлінському аспекті це означає принципову зміну масштабу управління – від локально орієнтованих рішень до регулювання складної міської системи, у якій навіть незначні управлінські втручання здатні спричиняти міжтериторіальні ефекти. Саме така системна взаємозалежність є характерною рисою урбанізованих територій і визначає специфіку ІФМТГ як складного об'єкта публічного управління [33].

Не менш суттєвою ознакою урбанізованої території виступає домінування неаграрних видів економічної діяльності та висока функціональна диференціація економічного простору. Економічний профіль ІФМТГ формується переважно у сферах послуг, торгівлі, промисловості, освіти, охорони здоров'я, культури та креативних індустрій, тоді як аграрний сектор не визначає її системоутворюючу спеціалізацію. Така структура відповідає класичній моделі урбанізованої економіки, у межах якої територія виступає як

центр концентрації людського капіталу, інноваційної активності та створення доданої вартості.

Водночас принципове значення має не лише галузева структура, а й функціональна організація простору, що передбачає його поділ на житлові, ділові, промислові, рекреаційні та сервісні зони. Така диференціація формує складну мережу просторово-економічних взаємозв'язків, у межах якої розвиток окремих функцій неминує транслюється на інші сегменти. У цьому контексті публічна політика не може обмежуватися підтримкою окремих секторів, а повинна забезпечувати їх узгодження, балансування інтересів, регулювання ринку праці та розвиток людського потенціалу.

Ще однією фундаментальною характеристикою урбанізованих територій є наявність інтегрованої інфраструктурної системи, де транспортні, інженерні, комунальні та соціальні підсистеми функціонують у режимі постійної взаємозалежності. Для ІФМТГ характерним є формування єдиного інфраструктурного контуру, який забезпечує безперервність життєдіяльності населення та просторову цілісність громади.

Особливістю такої системи є її висока чутливість до змін: будь-яка трансформація окремого елемента – модернізація транспортної мережі, розвиток житлової забудови чи оновлення інженерної інфраструктури – неминує впливає на інші складові, зокрема на мобільність населення, доступність послуг, екологічні параметри та функціонування ринку праці. Це зумовлює необхідність стратегічного узгодження інфраструктурних рішень, їх довгострокового фінансового забезпечення, управління життєвим циклом об'єктів та системного моніторингу.

Завершальною ознакою урбанізованого характеру ІФМТГ є об'єктивна потреба у застосуванні інструментів просторового планування як базового механізму забезпечення керованості розвитку. Йдеться про комплексні плани просторового розвитку, генеральні плани, детальні плани територій, зонінг та інші регуляторні інструменти, що визначають параметри використання території [28-33].

У цьому сенсі просторове планування виконує не допоміжну, а каркасну функцію, оскільки саме воно забезпечує узгодженість землекористування, щільності забудови, розміщення інфраструктури та організації публічних просторів. Високий рівень регуляторної щільності, притаманний ІФМТГ, свідчить про її належність до урбанізованих систем, у яких розвиток не може відбуватися спонтанно, а потребує інституційно впорядкованого та процедурно забезпеченого управління.

Таким чином, сукупність демографічних, економічних, інфраструктурних і просторово-планувальних характеристик дозволяє обґрунтовано трактувати Івано-Франківську міську територіальну громаду як цілісну урбанізовану систему, управління якою вимагає комплексного, інтегрованого та доказово орієнтованого підходу.

З метою емпіричного підтвердження урбанізованого характеру Івано-Франківської міської територіальної громади, а також виявлення внутрішньої просторово-функціональної диференціації її населених пунктів, доцільно перейти від загального опису до системи вимірюваних показників щільності. Для цього використано три взаємопов'язані групи індикаторів: щільність населення, умовну щільність зайнятості, розраховану через кількість суб'єктів господарювання на 1000 жителів, а також щільність забудови, визначену за кількістю дворів на 1 км² (табл. 2.2). Така система показників дає змогу зафіксувати не лише демографічну концентрацію, а й інтенсивність господарського освоєння та просторову насиченість території, формуючи належне аналітичне підґрунтя для дослідження внутрішньої структури громади.

Показники, наведені в таблиці 2.2, засвідчують виразну внутрішню ієрархію рівнів урбанізованості в межах Івано-Франківської МТГ. Найвищі значення щільності населення та концентрації функціональної активності зосереджені в міському ядрі – Івано-Франківську, що підтверджує його роль як головного осередку тяжіння управлінських, економічних і соціальних процесів. Приміські населені пункти демонструють середні значення щільності забудови та умовної щільності зайнятості, що вказує на їхню включеність до спільного

урбанізованого простору через маятникову мобільність населення, переважання житлових функцій та інфраструктурну залежність від міського центру. Водночас периферійні села зберігають нижчі значення відповідних показників, однак і вони не перебувають поза межами цієї системи, оскільки інтегровані в неї через мережі послуг, інженерну інфраструктуру та єдину систему адміністративного управління.

Таблиця 2.2

Рівень урбанізації населених пунктів Івано-Франківської МТГ

Рівень урбанізації населених пунктів Івано-Франківської МТГ: показники щільності
(щільність населення; умовна щільність зайнятості через кількість підприємств; щільність забудови через кількість дворів)

Населений пункт	Щільність населення, осіб/км ²	Умовна «щільність зайнятості» (підпр./1000 осіб)	Щільність забудови (дворів/км ²)
Івано-Франківськ (місто)	2 879	н/д	н/д
Узин	64,19	1,26	24,03
Угорники	573	1,45	351
Тисменичани	115	1,29	34,73
Радча	197	0,62	58,76
Підпечери	900	н/д	277
Підлужжя	143	0,51	36,68
Микитинці	374	3,33	90,27
Крихівці	1 268	н/д	492
Колодівка	53,75	н/д	34,49
Камінне	66,60	0,94	24,28
Хриплин	222	н/д	88,50
Драгомирчани	229	6,67	78,38
Добровляни	40,00	4,81	20,96
Чукалівка	516	0,48	167
Чернів	173	0,99	54,67
Братківці	142	5,50	47,23
Березівка	295	н/д	103
Вовчинець	891	1,76	216

Отже, проведений аналіз дає достатні підстави розглядати Івано-Франківську міську територіальну громаду не як формальну сукупність адміністративно об'єднаних населених пунктів, а як внутрішньо структуровану урбанізовану систему з поліцентричними рисами та виразно домінуючим міським ядром. Її окремі просторові компоненти відрізняються за ступенем урбанізаційної насиченості, функціональним призначенням і рівнем інтегрованості в загальний міський контур, що засвідчує неоднорідний характер внутрішньої організації громади. Саме така внутрішня диференціація зумовлює об'єктивну потребу у відмові від уніфікованих управлінських підходів і

переході до диференційованого інструментарію публічного управління, спроможного враховувати варіативність щільності розвитку, відмінності господарського профілю територій, специфіку інфраструктурного навантаження та локально детерміновані просторові потреби.

Узагальнення демографічних, економічних, інфраструктурних і просторово-організаційних параметрів дає змогу трактувати населені пункти ІФМТГ як взаємопов'язані елементи єдиного урбанізованого простору, у межах якого зв'язки мають системний, функціонально зумовлений і відтворюваний характер. Демографічна концентрація, функціональна диференціація економіки, мережева організація інфраструктури, інтенсивність міжтериторіальних взаємодій та потреба у формалізованому просторовому плануванні переконливо свідчать про те, що розвиток громади не може бути результативно врегульований через сукупність розрізнених локальних рішень. Натомість він потребує цілісної публічної політики, побудованої на програмно-цільовій логіці, механізмах просторової координації, інструментах міжсекторального узгодження та проектно орієнтованих формах реалізації управлінських рішень.

*Суб'єктна архітектура реалізації публічної політики
розвитку урбанізованих територій у громаді*

Реалізація публічної політики розвитку урбанізованих територій у межах громади не може бути редукована до діяльності окремого органу чи посадової особи, оскільки сама природа урбанізованого простору зумовлює багатосуб'єктну логіку управління. Управлінські рішення у сферах просторового планування, мобільності, житлової політики, інженерної інфраструктури, благоустрою, місцевого економічного розвитку та забезпечення доступності послуг формуються і набувають практичного значення лише в результаті взаємодії різних інституційних рівнів, функціональних блоків і центрів відповідальності. У цьому зв'язку суб'єктну архітектуру доцільно трактувати не як формальний перелік учасників, а як внутрішньо впорядковану систему ролей, повноважень, ресурсів, процедур координації та механізмів підзвітності, через яку стратегічні орієнтири

трансформуються в конкретні управлінські дії та просторові результати.

У межах Івано-Франківської міської територіальної громади така архітектура набуває вигляду багаторівневої організаційної конструкції, що поєднує політичне представництво, виконавчо-розпорядчу діяльність, галузеве адміністрування, комунально-господарське забезпечення, проєктне управління, партисипативні механізми та зовнішню координацію. Її принципова особливість полягає в розподілі повного управлінського циклу між різними суб'єктами: міська рада формує політичні орієнтири та легітимує пріоритети розвитку, виконавчий комітет і міський голова переводять їх у процедурно оформлені рішення, профільні департаменти забезпечують галузеве наповнення політики, тоді як комунальні підприємства матеріалізують ці рішення у вигляді інфраструктури, послуг і просторових змін.

У прикладному вимірі визначальним є не стільки сам факт розмежування компетенцій, скільки рівень функціональної зв'язаності між ключовими суб'єктами. Порушення цієї зв'язаності призводить до системних деформацій: стратегічні документи втрачають операційну здійсненність, управлінські рішення – цілісність, галузеві політики – узгодженість, а результати реалізації – відчутність для мешканців. Відтак ефективність суб'єктної архітектури визначається здатністю інституцій діяти не ізольовано, а в режимі єдиного керованої системи.

Важливим елементом цієї архітектури виступають механізми участі та локальної комунікації, представлені старостинськими округами, дорадчими органами, процедурами громадського обговорення та інститутами самоорганізації населення. Їх функціональне призначення полягає не лише у формальному залученні громадян, а у включенні в систему управління локальних сигналів про дисбаланси, ризики та побічні ефекти управлінських рішень, які не завжди фіксуються на рівні центрального управлінського ядра. Паралельно функціонує зовнішній контур архітектури, до якого належать державні та регіональні органи, контрольні інституції, донорські програми, бізнес-середовище та професійні мережі, що забезпечують нормативну,

фінансову та інституційну сумісність громади з ширшим управлінським середовищем.

З позицій структурно-функціонального підходу суб'єктна архітектура має вибудовуватися навколо чітко визначених центрів відповідальності – за аналітико-діагностичний блок, стратегічне і просторове планування, програмно-проектну реалізацію, фінансово-ресурсне забезпечення, моніторинг і оцінювання, а також комунікацію та зворотний зв'язок із мешканцями. Така конфігурація дозволяє уникнути дублювання функцій, мінімізувати управлінські розриви та забезпечити адресність відповідальності за результати.

У прикладному вимірі ІФМТГ демонструє функціонально розмежовану, але взаємозалежну систему ролей, у якій міська рада, виконавчий комітет, профільні департаменти та комунальні підприємства утворюють послідовний ланцюг реалізації політики розвитку урбанізованих територій. При цьому результативність політики визначається не інтенсивністю діяльності окремих інституцій, а якістю їх інтеграції в єдиний процес – від формування цілей до їх матеріалізації у міському просторі [33].

У цьому сенсі систему управління розвитком урбанізованих територій ІФМТГ доцільно оцінювати за критеріями функціональної узгодженості, процедурної зв'язаності, чіткості розподілу відповідальності та спроможності інституцій забезпечувати досягнення спільного результату. Лише за таких умов суб'єктна архітектура перестає бути формальною організаційною конструкцією і набуває змісту реального механізму здійсненості публічної політики розвитку громади.

Ключове завдання для Івано-Франківської міської територіальної громади полягає у формуванні такої організаційної архітектури взаємодії, за якої кожна управлінська функція має визначеного носія відповідальності за результат, кожна процедура – простежуваний маршрут проходження із фіксацією повноважень, дій і рішень, а кожне управлінське рішення – належну правову, аналітичну та інституційну підставу, доповнену критеріями якості й усталеним каналом зворотного зв'язку з мешканцями. Саме за такої конфігурації публічна

політика розвитку урбанізованих територій виходить за межі формального адміністрування і набуває рис реально дієвої, передбачуваної та підзвітної системи врядування.

Комплекс інструментів управлінської інтеграції відображено на рис. 2.1.

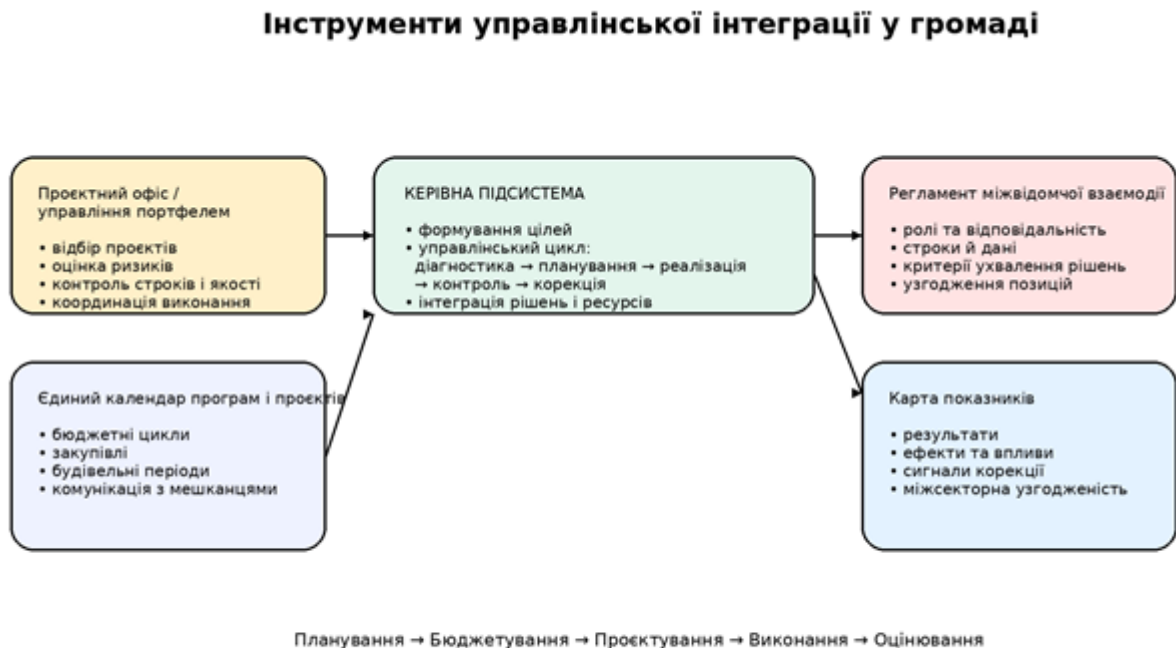

Рис. 2.1 Інструменти управлінської інтеграції у громаді

На рисунку 2.1 відображено цілісну систему інструментів управлінської інтеграції, через яку забезпечується впорядкування розвитку громади як безперервного, багаторівневого й функціонально взаємопов'язаного процесу. У центрі цієї конструкції перебуває керівна підсистема, яка виконує не номінальну координувальну роль, а функцію стратегічного зведення в єдиний управлінський цикл цілей, рішень, ресурсів і фактично досягнутих результатів. Її змістове навантаження полягає в тому, що вона формує внутрішню логіку управлінської дії – від виявлення проблем, встановлення пріоритетів і визначення параметрів втручання до планування, організації виконання, моніторингу, оцінювання та коригування подальших рішень. Саме в такому розумінні керівна підсистема постає ядром, яке не лише спрямовує процеси, а й

забезпечує їх концептуальну, процедурну та ресурсну узгодженість.

Проектний офіс і система управління портфелем проєктів у межах цієї моделі виконують функцію операціоналізації стратегічних орієнтирів розвитку. Через них загальні пріоритети набувають прикладної форми у вигляді конкретних проєктних рішень, упорядкованих за критеріями доцільності, черговості, ресурсної забезпеченості та очікуваної результативності. Їх призначення полягає не лише у відборі й координації проєктів, а й у формуванні зворотного аналітичного потоку до керівної підсистеми, завдяки якому стає можливим своєчасне уточнення пріоритетів, перегляд ресурсного розподілу та внесення змін до управлінських рішень. У свою чергу, єдиний календар програм і проєктів забезпечує часову синхронізацію різнорідних управлінських дій, поєднуючи бюджетний цикл, закупівельні процедури, етапи реалізації робіт, організаційні рішення та комунікаційні заходи в межах єдиної ритміки виконання. Унаслідок цього він набуває значення не лише технічного планувального інструмента, а й механізму підтримання послідовності, передбачуваності та керованості розвитку.

Ключове інституційне навантаження в запропонованій системі покладено на регламент міжвідомчої взаємодії, оскільки саме він задає процедурно обов'язкові рамки координації, визначає порядок розподілу функціональних ролей, фіксує часові параметри проходження рішень і закріплює критерії управлінського узгодження. У цьому аспекті регламент виконує функцію не допоміжного, а базового інтеграційного механізму, що мінімізує ризики відомчої замкненості, дублювання повноважень, процедурних затримок і розпорошення відповідальності. Його наявність забезпечує перехід від ситуативної взаємодії до інституційно оформленої координації, без якої управління розвитком урбанізованих територій втрачає цілісність і передбачуваність.

Завершальним елементом цієї інтеграційної архітектури є карта показників, яка акумулює результати реалізації управлінських рішень у вимірі не лише безпосередніх продуктів, а й ефектів та ширших впливів. Її значення

полягає в тому, що вона формує доказову основу для оцінювання результативності, виявлення відхилень, зіставлення фактичних наслідків із поставленими цілями та прийняття коригувальних управлінських рішень. Саме через карту показників замикається цикл інтегрованого управління, у межах якого кожна дія отримує не лише процедурне оформлення, а й аналітичне підтвердження своєї доцільності або потреби в перегляді. У такий спосіб моніторингово-аналітичний блок перестає бути зовнішнім щодо управлінського процесу і стає його внутрішнім, системоутворювальним компонентом.

У цілому наведена на рисунку 2.1 модель відображає принциповий перехід від розрізненого адміністрування окремих заходів до інтегрованого управління розвитком громади, заснованого на логіці цілей, ресурсів, процедур, результатів і зворотного зв'язку. Її методологічна цінність полягає в тому, що вона демонструє: результативність управління виникає не як наслідок механічного накопичення програм, рішень чи проєктів, а як ефект належно організованої взаємодії між усіма складниками управлінського циклу. Саме тому така схема відповідає сучасному розумінню публічного управління, орієнтованого на зміни, а не на формальне відтворення процедур.

Рисунок 2.1 «Інструменти управлінської інтеграції у громаді» наочно засвідчує, що за відсутності інтеграційного інструментарію управлінський цикл розпадається на ізольовані сегменти, між якими втрачається змістовий і процедурний зв'язок. За таких умов планування відокремлюється від бюджетування, бюджетування – від практики виконання, а виконання – від оцінювання фактичного ефекту. Унаслідок цього система управління втрачає цілісність, а рішення – внутрішню узгодженість і здатність продукувати прогнозований результат. Натомість у системі організаційного забезпечення розвитку урбанізованих територій інтеграційні інструменти виконують роль інституційної операційної платформи, що підтримує процедурну визначеність, міжсекторальну узгодженість, часову синхронізацію, орієнтацію на результат і належний рівень підзвітності.

Отже, проведений у підрозділі 2.1 аналіз дає підстави стверджувати, що

розвиток урбанізованих територій у межах Івано-Франківської міської територіальної громади слід трактувати як інституційно впорядкований, просторово диференційований і функціонально комплексний процес, результативність якого визначається не формальною наявністю стратегічних документів, програм чи містобудівних рішень, а ступенем їх реальної узгодженості з організаційною архітектурою, ресурсним забезпеченням, цифровими процедурами, міжвідомчою координацією та механізмами зворотного зв'язку. Встановлено, що ІФМТГ функціонує як цілісна урбанізована система з домінуючим міським ядром, внутрішньою просторово-функціональною неоднорідністю та високим рівнем взаємозалежності демографічних, економічних, інфраструктурних і управлінських компонентів. Саме ця обставина об'єктивно зумовлює потребу в комплексній, програмно-цільовій та проєктно орієнтованій публічній політиці, здатній забезпечити не фрагментарне реагування на окремі виклики, а цілісне управління розвитком громади як складної урбанізованої системи.

2.2 Програмно-цільові та проєктні інструменти реалізації політики розвитку урбанізованих територій у міській територіальній громаді

У сучасній муніципальній політиці розвиток урбанізованих територій дедалі очевидніше постає не як сукупність розрізнених управлінських дій, а як структурований управлінський цикл, у межах якого послідовно поєднуються виявлення та ранжування потреб, визначення цілей і заходів, бюджетне забезпечення, проєктна реалізація, оцінювання досягнутих результатів і подальше коригування управлінських рішень. Саме така логіка виводить територіальний розвиток за межі ситуативного реагування на поточні виклики й переводить його у площину системно організованого управління, де кожний наступний етап не існує відокремлено, а перебуває у функціональному зв'язку з попереднім і наступним через цілі, ресурси, індикатори та механізми зворотного зв'язку. У цьому контексті методологічно обґрунтованим є

поєднання програмно-цільового методу та проєктного підходу, оскільки саме в їх взаємодії формується керована модель розвитку: перший задає нормативно-фінансову рамку відповідальності, тоді як другий забезпечує організаційно-прикладний механізм досягнення конкретних змін.

Програмно-цільовий метод у системі публічних фінансів виконує функцію інституційного впорядкування бюджетної відповідальності, оскільки через бюджетні програми, систему завдань і сукупність результативних показників закріплює зв'язок між залученим ресурсом, управлінською дією та очікуваним суспільно значущим ефектом. Для органів місцевого самоврядування його практичне значення полягає в тому, що він дає змогу трансформувати стратегічні орієнтири громади у вимірювані параметри виконання, фіксуючи не лише обсяг освоєних коштів, а й характер результату, який отримують споживачі публічних послуг. Водночас практика застосування програмно-цільового методу виявляє і низку типових управлінських деформацій, зокрема формалізацію індикаторів без достатнього змістового наповнення, послаблений зв'язок між показниками та стратегічними пріоритетами, а також недостатню аналітичну глибину оцінювання ефективності бюджетних програм. Унаслідок цього програмно-цільовий метод нерідко забезпечує належний рівень фінансового обліку та звітності, проте не завжди перетворюється на повноцінний інструмент стратегічної керованості та реального підвищення результативності політики розвитку урбанізованих територій [4; 36; 40].

На відміну від цього, проєктне управління зосереджується не стільки на бюджетно-нормативному оформленні цілей, скільки на практичній організації змін і тому виступає операційним механізмом їх досягнення. Його зміст охоплює планування робіт, строків і ресурсів, управління ризиками, закупівельними процедурами, комунікацією із заінтересованими сторонами, а також контроль якості, змін і фактичного досягнення запланованого результату. Для органів місцевого самоврядування перехід до проєктної логіки означає значно більше, ніж застосування окремих інструментів чи технік. Ідеться про

інституційне оформлення проєктної діяльності як самостійного складника управлінської системи – через створення або посилення проєктних офісів, уніфікацію життєвого циклу проєктів, упровадження прозорих процедур відбору й пріоритизації ініціатив, а також формування цілісного портфеля проєктів, узгодженого зі стратегічними орієнтирами громади та параметрами бюджетних програм. Саме портфельний рівень надає політиці розвитку внутрішньої зв'язності, дає змогу уникати дублювання заходів, посилювати міжсекторальні ефекти та більш раціонально управляти ризиками в умовах ресурсної обмеженості [3; 4; 24; 97].

Якщо розглядати ці два підходи не ізольовано, а у взаємозв'язку, стає очевидним, що їх поєднання створює методологічну основу для переходу від формального адміністрування видатків і заходів до інтегрованого управління розвитком території. Програмно-цільовий метод задає рамку цільового й фінансового упорядкування, тоді як проєктний підхід наповнює її інструментами практичної реалізації, координації, гнучкого реагування та контролю досягнення результатів. У такій зв'язці територіальний розвиток перестає бути набором паралельних управлінських дій і набуває ознак цілісної системи, у якій стратегічні пріоритети, бюджетні ресурси та проєктні ініціативи об'єднуються в єдину логіку управлінського впливу.

Отже, управління розвитком урбанізованих територій доцільно будувати на інтегрованій моделі, у межах якої програмно-цільовий метод і проєктний підхід поєднуються в єдиній логіці «цілі – ресурси – результати» (рис. 2.2).

Інтеграція ПЦМ та проєктного управління у розвитку урбанізованих територій

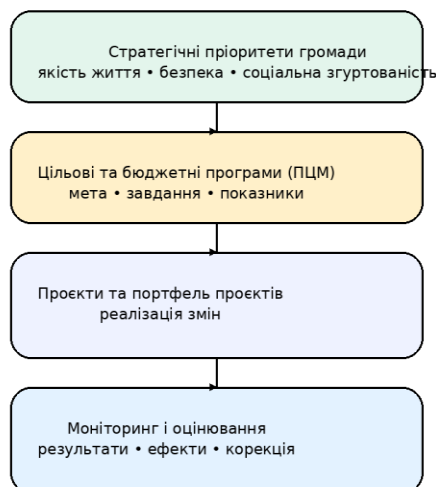

Рис. 2.2 Інтеграція ПЦМ та проєктного управління у розвитку урбанізованих територій

На рисунку 2.2 репрезентовано інтегровану модель поєднання програмно-цільового методу та проєктного управління в системі розвитку урбанізованих територій громади. Її внутрішня логіка вибудовується як послідовний управлінський контур, у межах якого стратегічні пріоритети громади, зорієнтовані на підвищення якості життя, безпеки та соціальної згуртованості, послідовно трансформуються у цільові програми, бюджетні інструменти та портфель конкретних проєктів. У цій конструкції програмно-цільовий метод виконує функцію впорядкування цілей, ресурсів і системи показників, тоді як проєктне управління забезпечує практичне втілення запланованих змін у просторовому, інфраструктурному та соціальному середовищі громади. Завершальною ланкою виступає система моніторингу й оцінювання, яка співвідносить фактично досягнуті результати з початково визначеними орієнтирами та формує підстави для подальшого коригування програмних і проєктних рішень. Саме наявність такого зворотного зв'язку надає управлінню циклічного, адаптивного й результатно орієнтованого характеру.

Отже, управлінська логіка цієї моделі розгортається за послідовністю: стратегічні пріоритети громади – цільові програми – бюджетні програми в межах програмно-цільового методу – конкретні проєкти та підпроєкти –

моніторинг, оцінювання і подальше коригування. У міжнародній практиці performance budgeting результативність бюджетування зростає за умови, що політика описується не формально, а через чітко вибудований ланцюг «цілі – завдання – продукти – результати – показники», а система індикаторів використовується не лише для звітності, а і як інструмент перегляду ресурсного забезпечення, конструкції програм і способів управлінського втручання. Для міської територіальної громади це означає, що кожен пріоритет має одночасно бути просторово локалізованим, соціально адресним, бюджетно оформленим і таким, що піддається вимірюванню через очікувані зміни у доступності послуг, їх якості, безпеці середовища або стані довкілля. Разом із тим пріоритетизація не може ігнорувати ресурсні межі громади, оскільки за відсутності фінансової стійкості навіть коректно сформульовані цілі втрачають ознаки управлінської здійсненності. Саме тому належно визначений міський пріоритет має поєднувати суспільну значущість, просторову обґрунтованість, ресурсну забезпеченість і можливість об'єктивного вимірювання результату. Методологічно така модель спирається на норми бюджетного законодавства України, які закріплюють програмно-цільовий метод як підхід до управління видатками, пов'язаний із досягненням результатів і обов'язковістю оцінювання ефективності на всіх стадіях бюджетного циклу.

У практиці Івано-Франківської міської територіальної громади операційним носієм програмно-цільового методу виступають паспорти бюджетних програм, які системно оприлюднюються на офіційному вебсайті міської ради та впорядковуються за відповідними бюджетними роками, зокрема за 2020–2025 рр. Саме в цих документах формалізується управлінська логіка бюджетної програми: визначаються її цільове призначення, завдання, напрями використання коштів, відповідальні виконавці та система результативних показників, через яку фіксуються параметри контролю, моніторингу й оцінювання досягнутого результату.

У контексті управління розвитком урбанізованих територій паспорти бюджетних програм виконують не суто облікову, а виразно подвійну

управлінську функцію. З одного боку, вони забезпечують прозорість і підзвітність використання публічних ресурсів, даючи змогу простежити зв'язок між обсягом фінансування та запланованим результатом. З іншого боку, вони формують аналітичну основу для ухвалення управлінських рішень, оскільки саме через закладену в них систему показників стає можливим оцінити реальний внесок окремих програм у досягнення стратегічних цілей громади.

За таких умов принципового значення набуває не сама формальна наявність показників, а якість їх побудови, внутрішня узгодженість і здатність відображати реальну логіку управлінського впливу. Для результативного управління розвитком урбанізованих територій система індикаторів має бути цілісною, змістово збалансованою та такою, що дає змогу фіксувати не лише обсяг витрачених ресурсів і кількість виконаних робіт, а й ефективність прийнятих рішень, ступінь досягнення поставлених цілей та їх вплив на якість життя населення. Саме в такому розумінні показники перестають бути допоміжним елементом звітності й перетворюються на повноцінний інструмент управлінського аналізу та коригування політики розвитку урбанізованих територій (рис. 2.3).

Система показників результативності розвитку урбанізованих територій

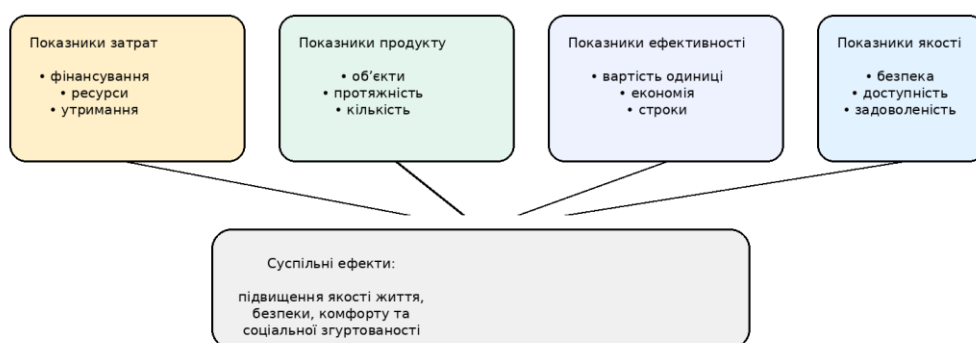

Рис. 2.3 Система показників результативності розвитку урбанізованих територій

Як показано на рис. 2.3, систему показників результативності розвитку

урбанізованих територій у межах програмно-цільового методу доцільно концептуалізувати як ієрархічно впорядковану багаторівневу конструкцію, що охоплює чотири взаємопов'язані блоки: показники затрат, продукту, ефективності та якості. Така архітектура дозволяє подолати обмеження вузького ресурсно-облікового підходу й перейти до комплексного оцінювання управлінських рішень у вимірі їх доцільності, результативності та суспільної значущості. У цьому контексті бюджетна програма постає не як формальний фінансовий інструмент, а як механізм досягнення конкретних трансформацій у просторовій, інфраструктурній та соціальній організації громади.

Показники затрат відображають обсяг і структуру ресурсів, мобілізованих для реалізації програм і проєктів, включаючи бюджетні асигнування, співфінансування, кадровий потенціал, часові витрати та матеріально-технічне забезпечення. Їх аналітичне значення полягає у фіксації ресурсної основи управлінського втручання та можливості співвіднесення її з масштабом поставлених завдань. Водночас ці показники мають обмежений інтерпретаційний потенціал, оскільки відображають лише факт залучення ресурсів, не даючи підстав для оцінювання їх раціональності чи результативності.

Показники продукту характеризують безпосередній результат реалізації програм у кількісно вимірюваній формі. До них належать фізичні та організаційні результати, зокрема обсяги виконаних робіт, створених або модернізованих об'єктів, розширеної інфраструктури чи реалізованих заходів. Саме на цьому рівні фіксується фактичний «вихід» управлінської діяльності. Проте методологічно принципово, що продукт не тотожний результату в ширшому суспільному вимірі: матеріалізація заходів сама по собі не гарантує досягнення очікуваних змін у якості життя, безпеці чи функціональності міського середовища.

Цю аналітичну прогалину заповнюють показники ефективності, які дозволяють співвіднести отриманий продукт із витраченими ресурсами та оцінити економічну й організаційну доцільність управлінських рішень. Вони

відображають співвідношення між витратами і досягнутими результатами, швидкість і дисципліну реалізації заходів, рівень ресурсної оптимальності та дотримання встановлених параметрів. У контексті розвитку урбанізованих територій це може проявлятися у вартості одиниці результату, строках реалізації, рівні завантаження інфраструктури, енергоефективності чи ресурсоощадності. Саме цей блок забезпечує перехід від опису діяльності до оцінювання її раціональності, формуючи основу доказового управління.

Подальше поглиблення аналітики забезпечують показники якості, які відображають відповідність досягнутих результатів реальним потребам населення, встановленим стандартам і стратегічним орієнтирам розвитку. Якщо показники продукту фіксують факт здійснення змін, а показники ефективності – їх ресурсну обґрунтованість, то показники якості дозволяють оцінити рівень суспільної корисності цих змін. У сфері урбанізованого розвитку до них належать параметри доступності, безбар'єрності, безпечності, надійності інфраструктури, екологічної відповідності, зручності користування та задоволеності мешканців. Саме цей рівень дозволяє вийти за межі формального звітування і оцінити, чи призводять управлінські рішення до реального покращення міського середовища.

Надбудовним рівнем функціонування цієї системи виступають суспільні ефекти, які відображають інтегральний вплив реалізованих програм і проєктів на громаду як цілісну урбанізовану систему. Йдеться про зміни у якості життя, безпеці, комфорті, доступності послуг, мобільності, екологічному стані, соціальній згуртованості та зменшенні просторових диспропорцій. Саме на цьому рівні управлінська діяльність виходить за межі внутрішньої адміністративної логіки й оцінюється з позиції її внеску у суспільне благо.

Запропонована ієрархія показників є методично значущою, оскільки дозволяє відтворити повний причинно-наслідковий ланцюг управлінського впливу: від ресурсів – до продукту, від продукту – до ефективності й якості, а від них – до суспільних ефектів. Унаслідок цього оцінювання трансформується з інструмента фіксації виконаних заходів у механізм доказового управління

результатами. Для сфери розвитку урбанізованих територій це має принципове значення, адже саме тут ризик підміни реальних результатів формальними показниками є особливо високим. Кількісні параметри виконання, обсяги фінансування чи масштаб інтервенцій не можуть розглядатися як достатній критерій успішності політики, якщо вони не корелюють із реальними змінами у функціональній якості простору, рівні безпеки, доступності та комфорті життя населення.

Отже, побудова системи показників результативності за блоками затрат, продукту, ефективності та якості створює необхідне аналітичне підґрунтя для переходу від процедурного бюджетного адміністрування до результативного управління розвитком урбанізованих територій. Саме такий підхід дозволяє розглядати бюджетну програму не як самодостатню одиницю фінансового планування, а як елемент ширшої системи публічної політики, в якій кінцевим критерієм оцінки виступає не обсяг освоєних коштів і не кількість виконаних заходів, а реальний внесок у зміну міського середовища та добробуту населення.

Запропонована система показників формує методичну основу для переходу від формального звітування за бюджетними програмами до доказового управління результатами, у межах якого розвиток урбанізованих територій оцінюється не за самим фактом виконання заходів, а за характером, глибиною й масштабом вимірюваних змін у добробуті населення. У такій логіці ефект публічної політики фіксується через систему результативних показників і регулярну звітність, що дає змогу зіставляти планові та фактичні значення, інтерпретувати причини відхилень і своєчасно ухвалювати коригувальні управлінські рішення.

Методично принциповим є те, що оцінювання не може зводитися до простої реєстрації виконаних робіт. Його справжній зміст полягає у виявленні переходу від дії до результату, тобто від обсягу реалізованих заходів – до реальних змін у доступності послуг, надійності інфраструктури, безпеці, мобільності та якості міського середовища. Саме регулярна звітність у форматі

«план – факт» перетворює програмно-цільовий метод на дієвий інструмент управління, оскільки дозволяє своєчасно виявляти управлінські збої, переглядати календар виконання, уточнювати технологічні рішення, коригувати пріоритети та підтримувати належний рівень підзвітності перед громадою.

Водночас система показників у межах програмно-цільового методу не може існувати відокремлено від стратегічних цілей розвитку громади. У разі втрати такого зв'язку програмно-цільовий метод фактично редукується до процедури формального супроводу бюджету, яка забезпечує належне документальне оформлення, але не підсилює реальну керованість розвитку. Саме тому сучасні підходи акцентують на потребі вибудовування дерева цілей, що забезпечує послідовний перехід від стратегічних пріоритетів до програмних завдань і конкретних індикаторів, на запровадженні регулярних оглядів бюджетних програм на локальному рівні з акцентом на досягнення результатів, а також на активному використанні цифрових даних, відкритих реєстрів та інформаційних систем як джерельної бази моніторингу й оцінювання. Така модель посилює доказовість управлінських рішень і забезпечує реальний зв'язок між бюджетуванням та розвитком урбанізованих територій [41; 42].

Нижче доцільно звернутися до аналітичних кейсів, які дозволяють показати, яким чином у практиці Івано-Франківської міської територіальної громади програмно-цільовий метод, проєктна логіка та окремі елементи проєктного аналізу поєднуються не номінально, а як взаємопов'язані механізми управління розвитком урбанізованих територій. Саме через такі приклади стає очевидним, що бюджетні та планувальні інструменти набувають реальної управлінської цінності лише тоді, коли вони зводяться в єдину систему, орієнтовану не на відтворення процедур заради самих процедур, а на результат і суспільно значущий ефект.

Кейс 1. Бюджет участі як механізм формування портфеля мікропроєктів благоустрою

Практика бюджету участі в Івано-Франківській міській територіальній

громаді фактично виконує функцію децентралізованого відбору малих і середніх проєктів локального розвитку, поєднуючи громадську участь, базову логіку програмно-цільового підходу та окремі елементи проєктного менеджменту. Її структура охоплює послідовний цикл подання ініціатив, адміністративно-технічної перевірки, публічного голосування, реалізації та інформування про перебіг виконання. Така модель є показовою, оскільки вона демонструє, як механізми участі можуть бути інтегровані в ширшу систему управління розвитком території.

У 2024 році на реалізацію проєктів бюджету участі було передбачено 30 млн грн, а сам конкурс охопив 108 проєктів, 53 459 учасників і 130 502 голоси, що свідчить про високий рівень залучення мешканців до локального прийняття рішень. В аналітичній площині програмно-цільового методу, моніторингу та оцінювання цей інструмент доцільно розглядати через три групи індикаторів. До першої належать показники продукту, які відображають кількість реалізованих об'єктів благоустрою та створених або оновлених громадських просторів. Другу групу становлять показники ефективності, зокрема середня вартість проєкту, дотримання встановлених строків і відповідність фактичних витрат затвердженим кошторисам. Третю групу утворюють показники якості, через які можна оцінити рівень фактичного використання створених об'єктів, ставлення мешканців до результатів реалізації, а також кількість повторних звернень, зауважень чи скарг [6].

Разом із тим механізм бюджету участі міг би набути вищого рівня управлінської зрілості за умови доповнення громадського голосування базовими інструментами порівняльного оцінювання проєктів, зокрема аналізом витрат і вигід або багатокритеріальним оцінюванням. Це дозволило б враховувати не лише популярність ініціатив, а й їх безпековий ефект, охоплення цільових груп, довгострокову сталість утримання та реальний соціальний вплив. Інакше кажучи, за такого підходу бюджет участі переставав би бути лише процедурою розподілу коштів на основі голосування і набував би ознак повноцінного інструмента пріоритизації мікропроєктів у системі

розвитку урбанізованих територій.

Кейс 2. Програма сталого енергетичного розвитку як приклад інтеграції програмно-цільового методу та проєктного підходу

Оприлюднена Програма сталого енергетичного розвитку громади на 2021–2030 рр. [55] репрезентує типову модель, у межах якої стратегічний документ формує цільову рамку, а її практична реалізація забезпечується через портфель взаємопов'язаних проєктів, зокрема термомодернізацію будівель, модернізацію систем освітлення, упровадження інструментів енергомоніторингу. З позицій результативного управління така програма є показовою, оскільки дозволяє безпосередньо співвіднести стратегічні орієнтири з системою індикаторів.

У цьому контексті показники продукту відображають кількість модернізованих об'єктів, встановленого обладнання або реалізованих інженерних рішень; показники ефективності – обсяги зекономлених енергоресурсів, скорочення витрат на енергоносії, строки окупності інвестицій; показники якості – стабільність функціонування систем, відповідність технічним стандартам і зниження кількості скарг користувачів. Водночас у проєктно-аналітичному вимірі принципового значення набуває застосування аналізу вартості життєвого циклу та системного оцінювання ризиків, оскільки лише за таких умов енергоефективність перестає бути декларативним пріоритетом і набуває ознак економічно обґрунтованого, довготривалого та стійкого рішення.

Кейс 3. План сталої міської мобільності як «парасольковий» інструмент програмування транспортних змін

Розроблення Плану сталої міської мобільності (SUMP) для Івано-Франківська та громади [52] є прикладом стратегічного документа, який виконує функцію інтеграційної рамки для формування портфеля взаємопов'язаних інфраструктурних і організаційних проєктів у сфері мобільності. Його принципова відмінність полягає в тому, що транспортна політика розглядається не як сукупність ізольованих заходів, а як система

цілеспрямованих змін, зорієнтованих на розвиток громадського транспорту, підвищення безпеки руху, підтримку велосипедної та пішохідної мобільності.

Для оцінювання результативності такого підходу релевантними є показники продукту (обсяги оновленої інфраструктури, кількість облаштованих зупинок, впроваджених схем організації руху), показники ефективності (зміна часу поїздок, рівень пунктуальності транспорту, частка поїздок сталими видами мобільності), а також показники якості (рівень безпеки, доступність для маломобільних груп населення, задоволеність користувачів). Саме на прикладі SUMP особливо чітко проявляється, що результативність політики мобільності не може бути досягнута через фрагментарні втручання: очікуваний ефект формується лише в умовах портфельної логіки, за якої окремі проекти підпорядковуються спільній стратегічній рамці.

Кейс 4. Паспорти бюджетних програм як контур інституційної відповідальності

Оприлюднення паспортів бюджетних програм Івано-Франківської міської ради за 2020–2025 рр. [51] має принципове значення для управління розвитком урбанізованих територій, оскільки саме через ці документи стає видимою не лише структура бюджетних зобов'язань, а й розподіл відповідальності за досягнення конкретних результатів. Паспорти фіксують цілі, завдання, відповідальних виконавців і систему показників, що створює можливість міжчасового порівняння результативності та виявлення сфер із дисбалансом між витратами і досягнутим ефектом.

У прикладному вимірі це відкриває підстави для запровадження регулярних оглядів бюджетних програм, пов'язаних із розвитком урбанізованих територій, із аналізом відхилень між плановими та фактичними значеннями, причин таких відхилень, супутніх управлінських ризиків і можливостей коригування. Саме такий підхід відповідає логіці доказового бюджетування, у межах якого програма оцінюється не за фактом фінансування, а за її реальним внеском у трансформацію міського середовища.

Аналіз наведених кейсів дає підстави стверджувати, що програмно-

цільовий метод виконує функцію інституційно-фінансового каркаса відповідальності, через який стратегічні орієнтири громади набувають форми цільових і бюджетних програм із визначеними завданнями, виконавцями та системою індикаторів. Водночас саме проєктне управління забезпечує їх практичну реалізацію через портфель взаємопов'язаних інтервенцій, дозволяючи узгоджувати строки, ресурси, ризики та очікувані результати в умовах обмежених фінансових можливостей.

У їх поєднанні формується управлінська логіка, за якої розвиток урбанізованих територій перестає бути сукупністю розрізнених заходів і набуває ознак інституційно цілісної політики, зорієнтованої на вимірювані зміни та суспільно значущі ефекти.

Аналіз практик Івано-Франківської міської територіальної громади [29; 30; 31] дозволяє констатувати, що в її управлінській системі вже сформовано базовий інструментальний контур, придатний для переходу від процедурного адміністрування до результативного й доказового управління розвитком урбанізованих територій. До таких механізмів належать бюджет участі, цільові програми, зокрема у сферах енергоефективності та мобільності, а також паспорти бюджетних програм, які в сукупності забезпечують фіксацію пріоритетів, розподіл ресурсів, контроль виконання та оцінювання результатів.

Водночас сам факт наявності цих інструментів не гарантує належної керованості розвитку. Їх реальна управлінська спроможність суттєво зростає лише за умови функціонування як елементів єдиної інтегрованої системи, поєднаної з проєктним аналізом, портфельним доббором ініціатив, механізмами пріоритизації та розвиненими процедурами моніторингу й оцінювання. Саме в такому поєднанні локальна політика розвитку набуває ознак цілісного механізму управління змінами в урбанізованому просторі.

У цьому контексті методично визначальним елементом виступає система показників результативності, побудована за логікою взаємопов'язаних блоків затрат, продукту, ефективності та якості. Її значення полягає не лише у фіксації параметрів виконання, а у здатності відтворювати повний причинно-

наслідковий ланцюг – від мобілізованих ресурсів і здійснених дій до досягнутих результатів і ширших суспільних ефектів. Така структура переводить оцінювання з площини обліку в площину аналітичного осмислення, дозволяючи оцінити не лише масштаби витрат і обсяги робіт, а реальний вплив управлінських рішень на доступність послуг, стан інфраструктури, рівень безпеки, комфорт міського середовища та ступінь соціальної інтегрованості громади.

Проведений аналіз показує, що контроль результативності та управління портфелем ініціатив у громаді фактично тримаються на здатності програм і паспортів бюджетних програм зв'язати в єдину послідовність управлінський намір, ресурсне забезпечення, виконавську дію, досягнутий результат і подальше коригування рішень. Саме в цій точці стає зрозуміло, чи працює програмно-цільовий метод як справжній інструмент керованості, чи залишається лише формою бюджетного супроводу. Коли показники описують не тільки кількість виконаних робіт, а й зміну якості послуг, надійності систем, рівня доступності, безпеки або комфорту, а також містять порогові значення, що сигналізують про необхідність управлінського втручання, паспорт бюджетної програми перестає бути технічним додатком до кошторису й перетворюється на дієвий механізм управління. У такій конфігурації він не лише фіксує виконане, а й задає підстави для перегляду рішень, уточнення пріоритетів, перерозподілу ресурсів і зміни способів реалізації політики.

Разом із тим навіть найбільш логічно побудована система показників не може функціонувати поза матеріальною основою управління. Результативність завжди має власну ресурсну ціну, а будь-яке управлінське рішення зрештою впирається в питання про те, які саме видатки здійснюються, на яких правилах ґрунтується їх розподіл, з яких джерел вони фінансуються, якою є їх альтернативна вартість і який реальний ефект вони продукують. Саме тому бюджетування в управлінні розвитком урбанізованих територій не може бути нейтральною бухгалтерською процедурою: воно є способом стратегічного вибору, через який громада фактично визначає, які просторові зміни

вважаються пріоритетними, які ризики є прийнятними, а які результати – суспільно значущими. Відтак поєднання програмно-цільового методу, проєктної логіки, портфельного добору ініціатив і доказового оцінювання результатів доцільно розглядати як ключову передумову переходу від формального виконання бюджетних процедур до справді керованого розвитку урбанізованих територій, у якому кожне рішення має не лише фінансове покриття, а й аналітичне виправдання, інституційну підтримку та вимірюваний суспільний сенс.

2.3 Ресурсно-комунікаційні механізми реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій: фінансування, участь громадськості та підзвітність

Реалізацію публічної політики розвитку урбанізованих територій у межах територіальної громади доцільно розглядати не як механічне поєднання фінансових рішень, адміністративних процедур і комунікаційних заходів, а як цілісний ресурсно-комунікаційний механізм, у межах якого цілі, ресурси, управлінські дії, результати, суспільні ефекти та подальше коригування формують єдиний ланцюг управлінського впливу. У такій логіці визначальним є не стільки сам обсяг наявних коштів, скільки інституційна спроможність громади трансформувати фінансовий ресурс у керований і суспільно значущий результат, узгодити програмні та проєктні пріоритети, а також забезпечити стійкий, прозорий і змістовний зворотний зв'язок із мешканцями та іншими заінтересованими сторонами.

Первинною матеріальною основою цієї системи виступають фінансові інструменти, оскільки саме вони окреслюють реальні межі здійсненності урбаністичних перетворень. До такого ресурсу належать власні доходи місцевого бюджету, міжбюджетні трансферти, кошти спеціального фонду, а також залучені джерела – запозичення, місцеві гарантії, гранти, міжнародна технічна допомога та інші форми донорського співфінансування [30-31].

Принципова особливість політики розвитку урбанізованих територій полягає в тому, що вона майже завжди пов'язана з капіталомісткими рішеннями, ефект від яких розгортається у середньо- та довгостроковій перспективі. Саме тому визначального значення набувають не разові фінансові вливання, а стабільність джерел надходження, прогнозованість бюджетного горизонту, спроможність до співфінансування та належний рівень фінансової дисципліни, що забезпечує безперервність реалізації запланованих змін.

Водночас сама наявність фінансового ресурсу не гарантує досягнення управлінського результату. За відсутності належних механізмів оцінювання ефективності видатків бюджетна політика ризикує редукуватися до формального освоєння коштів без відчутного суспільного ефекту. Саме тому ключового значення набувають інструменти, що забезпечують співвіднесення витрачених ресурсів із фактично досягнутими результатами: системний аналіз планових і фактичних показників, верифікація досягнення програмних цілей, контроль закупівель і контрактних зобов'язань, виявлення причин відхилень між запланованими та реалізованими параметрами, а також оцінювання довгострокових бюджетних наслідків управлінських рішень. Для урбанізованих територій це має особливу вагу, оскільки інфраструктурні інтервенції формують не лише первинну вартість створення об'єктів, а й тривалий післяпроектний фінансовий тягар, пов'язаний з їх утриманням, модернізацією та експлуатацією. Саме на цьому рівні проявляється реальна якість управлінських рішень: одні з них зміцнюють фінансову стійкість громади, інші – закріплюють довготривалі бюджетні дисбаланси.

Важливим складником політики виступає комунікаційно-учасницький контур, без якого розвиток урбанізованих територій у демократичній моделі врядування звужується до адміністративного імперативу. Урбаністична політика безпосередньо зачіпає базові аспекти життєвого простору – розподіл територій, доступ до ресурсів, інтенсивність забудови, мобільність, безпеку та якість середовища. У зв'язку з цим вона потребує не лише інституційного санкціонування, а й суспільної легітимації. Таку функцію виконують

інструменти участі – публічні консультації, бюджет участі, електронні петиції та інші механізми формалізації суспільного запиту. Їхня управлінська цінність визначається не самим фактом застосування, а здатністю відображати реальні потреби різних соціальних груп, знижувати конфліктність рішень, уточнювати пріоритети та підвищувати обґрунтованість управлінських втручань. Відтак участь має оцінюватися за параметрами охоплення, репрезентативності, сталості, якості зворотного зв'язку та фактичного впливу на зміст політики.

Інтегруючою умовою довіри, передбачуваності та керованості виступає підзвітність, яка забезпечує прозорість повного управлінського ланцюга «*ціль – ресурс – дія – результат*». У практичному вимірі вона ґрунтується на відкритості даних, доступності паспортів бюджетних програм, інформації про виконавців, завдання та показники результативності, а також на поєднанні внутрішніх і зовнішніх контрольних процедур. Водночас сучасне розуміння підзвітності виходить за межі формального звітування. Її сутність полягає у створенні умов, за яких суспільство здатне відстежити повну логіку управлінського рішення – від ідентифікації проблеми до оцінювання досягнутого ефекту та подальшого коригування політики. У такому форматі підзвітність трансформується з процедурного обов'язку на механізм суспільної верифікації результативності публічного управління.

Отже, фінансування, участь і підзвітність у політиці розвитку урбанізованих територій утворюють не сукупність окремих елементів, а цілісну архітектуру здійсненності публічної політики. У цій конструкції фінансовий ресурс визначає межі можливого, участь забезпечує суспільну валідність пріоритетів, а підзвітність підтримує довіру, адаптивність і доказовість управлінських рішень. Саме їх узгоджене функціонування забезпечує перехід від ситуативного реагування до інституційно зрілої моделі розвитку.

Фінансовий вимір у системі реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій виконує системоутворювальну функцію, оскільки саме через бюджетні рішення стратегічні наміри громади набувають ознак практичної здійсненності. У цьому контексті ресурс виступає не зовнішнім

додатком до політики, а її операційним ядром, що визначає межі можливого, темп і масштаб інтервенцій, послідовність пріоритетів та спроможність трансформувати стратегічні орієнтири у конкретні просторові зміни. Для територіальної громади це означає, що жоден пріоритет у сферах мобільності, інфраструктури, енергоефективності чи безпеки не набуває управлінського змісту без поєднання трьох умов: ресурсного забезпечення, інституційно визначеного виконавця та системи показників, здатної фіксувати не лише витрати, а й результати втручання. Відтак фінансування слід розглядати як механізм матеріалізації управлінських пріоритетів, через який громада фактично визначає свої стратегічні орієнтири та допустимі ризики.

На нормативному рівні таку логіку забезпечує програмно-цільовий метод, що пов'язує бюджетні видатки з досягненням результатів і передбачає обов'язкове оцінювання ефективності на всіх стадіях бюджетного циклу. На локальному рівні його реалізація здійснюється через паспорти та звіти бюджетних програм, які оприлюднюються органами місцевого самоврядування. Саме ці документи формують рамку відповідальності, фіксуючи цілі, завдання, виконавців, ресурси та систему показників. Проте їхня реальна управлінська цінність визначається не формальною наявністю, а здатністю інтегрувати в єдину логіку стратегічний намір, бюджетне забезпечення, управлінську дію, досягнутий результат і подальше коригування політики. За відсутності такого зв'язку бюджетна програма перетворюється на інструмент обліку; за його наявності – на дієвий механізм керованого розвитку урбанізованих територій.

У межах емпіричного аналізу політику розвитку урбанізованих територій доцільно конкретизувати через ті функціональні напрями, у яких її вплив набуває безпосередньо просторового й матеріального вираження. Ідеться насамперед про інфраструктуру, мобільність, благоустрій, зовнішнє освітлення, інженерні мережі та житлово-комунальне господарство, оскільки саме в цих секторах якість управління найвиразніше проявляється в повсякденному досвіді мешканців і в загальному стані міського середовища. Водночас саме ці компоненти є найбільш чутливими до рівня проєктної готовності, якості

закупівельних процедур, узгодженості виконавських рішень і календарної дисципліни бюджетних видатків. Через це їх аналіз дозволяє не лише зафіксувати структуру фінансування, а й виявити ті вузлові точки, у яких управлінські збої або, навпаки, належна координація безпосередньо впливають на результативність політики розвитку громади.

Відповідно, у наявному масиві емпіричних даних виокремлюються ключові урбаністичні статті видатків, які відображають ресурсну архітектуру цих напрямів і дають змогу перейти від загальної характеристики бюджетної спроможності до предметного аналізу того, як саме фінансові ресурси розподіляються між базовими компонентами урбанізованого розвитку (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Видатки на розвиток урбанізованих територій ІФ МТГ в 2023 році

Напрямок	План, млн грн	Уточн. план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	Частка у видатках, %
Дорожнє господарство	176.4	182.1	168.7	92.6	3.2
Благоустрій	201.3	205.9	175.6	85.3	3.3
Транспорт	63.5	63.5	56.9	89.6	1.1
Вуличне освітлення	71.8	72.4	65.2	90.1	1.2
Водопостачання та водовідведення	30.2	30.2	26.0	86.1	0.5
Житлове господарство	26.4	26.4	21.9	83.0	0.4
Теплопостачання	11.0	11.0	10.0	90.9	0.2

Таблиця 2.3 відображає структуру бюджетних призначень і касового виконання за 2023 рік за напрямками, які безпосередньо формують урбанізоване середовище (дорожня інфраструктура, благоустрій, транспорт, освітлення, інженерні мережі, житлове та теплове господарство).

Таблиця 2.4

Видатки на розвиток урбанізованих територій ІФ МТГ в 2024 році

Напряг	План, млн грн	Уточн. план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	Частка у видатках, %
Дорожнє господарство	198.1	217.2	203.0	93.48	3.49
Благоустрій	179.1	180.2	165.8	92.01	2.85
Транспорт	57.1	57.1	52.6	92.15	0.91
Вуличне освітлення	67.9	67.9	61.5	90.63	1.06
Водопостачання та водовідведення	69.4	70.0	60.1	86.28	1.03
Житлове господарство	49.0	49.0	44.6	91.02	0.77
Теплопостачання	31.8	31.8	29.0	91.1	0.5

Таблиця 2.4 відображає структуру та рівень виконання видатків бюджету Івано-Франківської міської територіальної громади за ключовими напрямками розвитку урбанізованих територій у 2024 році в розрізі планових, уточнених і фактичних показників. Використання емпірично-статистичного підходу дає змогу не лише зафіксувати обсяги фінансування, а й оцінити ступінь керованості бюджетного процесу, рівень узгодженості між плануванням і фактичною реалізацією, а також виявити сегменти підвищених управлінських ризиків [5].

Аналіз показників саме за 2024 рік дає підстави оцінити, наскільки бюджетні призначення були конвертовані у фактичні видатки в межах відповідного бюджетного періоду. У цьому контексті особливого значення набуває не лише абсолютний обсяг фінансування, а й співвідношення між уточненим планом і фактичним виконанням, оскільки саме воно відображає реальну здатність громади забезпечувати своєчасну реалізацію запланованих заходів. Такий підхід дозволяє виявити, які напрями розвитку характеризуються вищим рівнем бюджетної дисципліни та проєктної готовності, а які, навпаки, супроводжуються затримками, неповним касовим виконанням або ризиком перенесення запланованих робіт на наступні бюджетні періоди.

Водночас для належного тлумачення даних 2024 року доцільно розглядати їх не ізольовано, а в динаміці порівняно з попереднім роком. Саме

таке зіставлення дозволяє виявити зміни у ресурсній логіці політики розвитку урбанізованих територій громади. Зокрема, у 2023 році найбільші частки серед розглянутих урбаністичних напрямів припадали на благоустрій – 3,3 % фактичних видатків, або 175,6 млн грн, та дорожнє господарство – 3,2 %, або 168,7 млн грн. Це засвідчує, що на тому етапі фінансова конфігурація розвитку тяжіла передусім до напрямів, для яких характерні швидкий візуально помітний ефект і висока суспільна видимість, зокрема до утримання доріг, тротуарів, громадських просторів і загального благоустрою міського середовища [5].

У ширшому аналітичному вимірі порівняння бюджетних видатків на розвиток урбанізованих територій Івано-Франківської міської територіальної громади у 2023–2024 роках свідчить про поступовий перехід від переважно утримувальної моделі фінансування до більш інвестиційно зорієнтованої. Якщо у 2023 році домінували напрями з коротким циклом реалізації та високою суспільною видимістю, то у 2024 році простежується тенденція до посилення інвестиційної складової бюджетної політики. Водночас рівень виконання за окремими компонентами, зокрема у сферах житлового господарства, водопостачання та водовідведення, залишався нижчим, що вказує на недостатню проєктну готовність, складність реалізації відповідних заходів та наявність касових ризиків.

Емпіричний аналіз виконання бюджету Івано-Франківської міської територіальної громади на основі даних порталу Open Budget дає підстави стверджувати, що громада функціонує в режимі високого, але неповного касового виконання. Це означає, що частина запланованих видатків не трансформується у фактичні платежі в межах відповідного бюджетного року. У фінансово-економічному сенсі така ситуація не є нейтральною технічною обставиною, а свідчить про наявність конкретних управлінських проблем – недостатньої проєктної готовності, затримок у закупівлях, слабкої календарної синхронізації робіт, складності погоджувальних процедур, зміни вартості ресурсів або структурного напруження між поточними потребами та довгостроковими інвестиційними завданнями.

Причинно-наслідковий зв'язок у цьому випадку є прямим і методично принциповим: якщо підготовка проєктів, контрактне супроводження та міжвідомча координація не досягають належного рівня, бюджетні призначення не конвертуються у виконані роботи, зміни в міському середовищі відкладаються, а сама політика розвитку починає тяжіти до короткоциклових, швидко видимих і відносно простих інтервенцій замість системної модернізації інженерних і мережевих секторів. У практиці громади це може виявлятися у поступовому домінуванні дорожньо-благоустрійних рішень над складнішими проєктами у сферах мережевого господарства, теплопостачання, водопостачання чи енергоефективної модернізації. У довшій перспективі така диспропорція формує ефект відкладеного погіршення, коли недостатньо профінансовані системи накопичують аварійність, зростання експлуатаційних витрат і зниження якості послуг.

Саме тому фінансову спроможність політики розвитку урбанізованих територій некоректно оцінювати ані за абсолютним обсягом залучених коштів, ані лише за відсотком виконання бюджету. Методично виправданим є розгляд бюджету як інструмента стратегічного вибору, через який громада не просто фінансує окремі напрями, а фактично встановлює ціннісно-політичну ієрархію пріоритетів: які проблеми визнаються нагальними, які території потребують першочергового втручання, які інвестиції вважаються суспільно виправданими, а які можуть бути відтерміновані. У такій логіці оцінювання ефективності видатків не може обмежуватися показниками затрат і продукту. Воно має охоплювати також показники ефективності, якості та суспільних ефектів, що дозволяють простежити повний причинно-наслідковий ланцюг – від ресурсу до реальної трансформації міського середовища. Без такого аналітичного розширення бюджетна звітність ризикує залишитися формою формалізованого обліку освоєння коштів, у межах якого витрати зафіксовано, роботи відображено, однак їх вплив на доступність послуг, рівень безпеки, комфорт середовища, соціальну згуртованість чи інфраструктурну стійкість належним чином не доведено. Саме тому фінансовий аналіз у межах цього підрозділу

доцільно вибудовувати за логікою «ресурс – дія – результат – ефект», а не зводити його лише до співвіднесення «план – факт».

Другий, не менш значущий контур ресурсного забезпечення становлять донорські та партнерські механізми, роль яких в умовах війни, повоєнного відновлення й обмеженості внутрішніх бюджетних можливостей відчутно зростає. Для Івано-Франківської міської територіальної громади вони мають значення не лише як додаткове джерело фінансування, а і як канал перенесення у локальну управлінську практику зовнішніх вимог до проєктної готовності, прозорості, енергоефективності, моніторингу, оцінювання та досягнення вимірюваних результатів. У цьому аспекті донорський ресурс набуває подвійного значення: з одного боку, він розширює фінансові можливості громади, а з іншого – дисциплінує саму логіку управління, змушуючи її орієнтуватися на чіткі процедури підготовки, реалізації та оцінювання проєктів.

Водночас методично принциповим є те, що такі ресурси не повинні сприйматися як зовнішній, автономний і паралельний контур проєктної активності. З позицій публічного управління донорські кошти мають бути вбудовані в єдиний портфель розвитку громади, синхронізовані з бюджетом, календарем програм і системою локальних показників результативності. У протилежному разі виникає подвійна архітектура управління: одна – для внутрішнього бюджетного контуру, інша – для зовнішніх проєктів. Така роздвоєність послаблює цілісність політики розвитку, ускладнює міжсекторальну координацію та розмиває відповідальність за кінцевий результат.

У підсумку фінансовий вимір політики розвитку урбанізованих територій доцільно тлумачити як багаторівневу систему забезпечення управлінської здійсненності, у межах якої власні бюджетні ресурси, програмно-цільове бюджетування, механізми оцінювання ефективності видатків і зовнішні джерела фінансування утворюють єдиний ресурсний каркас. Його якість визначається не лише обсягом наявних коштів, а насамперед здатністю громади забезпечити їх стратегічно вмотивоване, процедурно впорядковане, проєктно

підготовлене й доказово оцінюване використання. Саме за такої конфігурації фінансування перестає бути пасивним тлом політики розвитку урбанізованих територій і набуває статусу активного механізму управління розвитком, через який визначається не лише те, що саме громада може здійснити, а й те, у який спосіб, у якій послідовності та з яким суспільним ефектом вона це реалізує.

Саме тому методологічно доцільним є доповнення доказового бюджетування інструментами, що матеріалізують соціальні ефекти через участь і зворотний зв'язок громади. У цій логіці партисипативні механізми виконують роль своєрідної сенсорної підсистеми управління, оскільки дозволяють переводити потреби мешканців у структуровані запити, фіксувати суспільне сприйняття якості змін і верифікувати результативність політики не лише у фінансовому, а й у соціальному вимірі. Одним із найбільш інституційно оформлених інструментів такого типу виступає громадський бюджет участі, який поєднує ресурсну складову з процедурою публічної легітимації пріоритетів і формує додатковий канал підзвітності.

Громадський бюджет участі доцільно розглядати як інституціоналізований механізм партисипативного врядування, що поєднує фінансові інструменти місцевого самоврядування з комунікаційно-учасницькими практиками. Динаміка обсягів його фінансування у 2020–2025 роках [6], відображена на рис. 2.4, дозволяє оцінити не лише фіскальну спроможність громади, а й ступінь сталості залучення мешканців до процесів визначення та реалізації пріоритетів розвитку урбанізованих територій.

Рис. 2.4 Громадський бюджет участі Івано-Франківської МТГ, 2020–2025

Дані, подані на рисунку 2.4, фіксують не випадкове коливання, а послідовну висхідну динаміку фінансування громадського бюджету участі в Івано-Франківській міській територіальній громаді у 2020–2025 роках: від близько 15 млн грн на початку періоду до понад 30 млн грн у 2024–2025 роках. Така динаміка має принципове аналітичне значення, оскільки свідчить про поступовий перехід бюджету участі зі статусу інноваційної або експериментальної практики до статусу інституційно закріпленого елемента фінансово-комунікаційної архітектури місцевої політики. Інакше кажучи, йдеться вже не про ситуативний канал підтримки окремих ініціатив, а про стійко відтворюваний механізм, через який громада інтегрує суспільний запит у систему розподілу ресурсів.

Управлінський зміст цієї тенденції полягає в тому, що збільшення обсягів фінансування автоматично розширює портфель мікропроектів, які реалізуються безпосередньо в урбанізованому просторі громади. Саме через такі інтервенції – благоустрій дворів, облаштування громадських просторів, формування безпечних маршрутів, розвиток спортивної та рекреаційної інфраструктури – бюджет участі входить у повсякденну тканину міського життя й набуває високої соціальної видимості. Проте в науковому сенсі було б помилкою оцінювати його успішність лише через приріст фінансових параметрів. Саме по

собі зростання бюджетного ресурсу ще не доводить ні якості механізму, ні рівня його результативності. Справжня аналітична цінність цього інструменту виявляється через інші виміри: широту соціального охоплення, сталість повторної участі мешканців, тривалість функціонування створених об'єктів, а також ступінь інтегрованості проєктів бюджету участі у загальну систему програмно-цільового планування громади.

Порівняно з класичними бюджетними програмами громадський бюджет участі виконує якісно іншу управлінську функцію. Він не обмежується фінансуванням окремих локальних ініціатив, а виступає комунікаційним мостом між керівною підсистемою місцевого самоврядування та керованою підсистемою, представленою мешканцями, ініціативними групами і локальними спільнотами. Саме через цей механізм посилюються підзвітність, видимість рішень і довіра до політики, оскільки мешканець отримує не декларативну обіцянку змін, а процедурно визначений канал впливу на вибір конкретних втручань. Для розвитку урбанізованих територій це має принципове значення, оскільки дозволяє скоротити дистанцію між стратегічними документами громади та реальними локальними потребами, переводячи громадську участь із символічно-декларативного рівня в операційно значущий.

Водночас комунікаційно-учасницький контур реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій має значно ширший зміст і не може зводитися лише до окремих інструментів залучення. За відсутності такого контуру навіть формально виважена урбаністична політика ризикує перетворитися на одностороннє адміністративне конструювання простору. У демократичній моделі врядування будь-яке втручання в урбанізоване середовище потребує не лише правової чинності, а й суспільної прийнятності, тобто такого рівня легітимації, за якого рішення сприймається як аргументоване, зрозуміле та процедурно виправдане. Саме це забезпечує соціальне вкорінення політики, знижує конфліктність і підвищує керованість складних просторових трансформацій.

У цій логіці публічні консультації, бюджет участі, електронні петиції, громадські обговорення, опитування та цифрові сервіси звернень доцільно розглядати не як формальні атрибути відкритого врядування, а як інструменти раннього виявлення потреб, інтересів і ризиків. Їхня реальна цінність визначається здатністю інтегрувати у систему управління сигнали від різних соціальних груп, у тому числі тих, чий інтерес інакше залишилися б периферійними. У функціональному вимірі ці механізми виконують взаємопов'язані ролі: діагностичну – через виявлення локальних проблем і диспропорцій; коригувальну – через уточнення пріоритетів і рішень; превентивну – через зниження конфліктності ще до етапу реалізації; легітимаційну – через підвищення довіри до результатів управління.

З огляду на це участь громадськості методично некоректно оцінювати виключно за кількісними показниками проведених заходів або наявністю відкритих каналів комунікації. Такий підхід фіксує процедурну оболонку, але не розкриває її управлінського змісту. Науково обґрунтована модель оцінювання повинна спиратися на інші параметри: рівень охоплення, ступінь репрезентативності, сталість участі, якість зворотного зв'язку та реальний вплив на зміст програм, пріоритетів і проєктів. Лише за таких умов громадська участь виходить за межі декларації і набуває статусу повноцінного інструмента управління.

Принципово важливо, що комунікаційно-учасницький контур має бути інтегрований у повний управлінський цикл розвитку урбанізованих територій. Це означає його розгортання не лише на стадії обговорення вже підготовлених рішень, а значно раніше – на етапі виявлення проблем, збору первинних даних і формування запитів. Надалі участь має впливати на визначення пріоритетів, розподіл ресурсів, відбір і дизайн проєктів, а після їх реалізації – повертатися у вигляді оцінок, скарг і зворотного зв'язку, що стають підставою для коригування наступного управлінського циклу. У такій конфігурації участь перестає бути одноразовою процедурою і трансформується в інституційно організований механізм управлінського навчання, у межах якого громада не

лише висловлює позицію, а співформує логіку прийняття рішень.

Показовим у цьому контексті є онлайн-опитування мешканців, проведене восени 2025 року в процесі підготовки Стратегії розвитку Івано-Франківської міської територіальної громади до 2040 року. У межах стратегічного циклу воно виконувало не допоміжну, а безпосередньо прикладну управлінську функцію, виступаючи інструментом масової верифікації стратегічного бачення та коригування пріоритетів відповідно до того, як самі мешканці оцінюють ключові проблеми, ризики та бажані зміни. На відміну від публічних презентацій чи фокус-груп, які забезпечують глибину аргументації, онлайн-опитування формує ширший зріз суспільного запиту, фіксуючи не лише перелік очікувань, а й відносну вагу проблем і межі прийнятних компромісів в умовах ресурсних та безпекових обмежень [19].

Його управлінське значення розкривається одночасно у трьох взаємопов'язаних площинах. По-перше, у легітимаційній – результати формують документований суспільний мандат для визначених стратегічних орієнтирів. По-друге, у пріоритизаційній – вони дозволяють узгодити структуру майбутніх програм і проєктів із реальною конфігурацією суспільного запиту. По-третє, у підзвітній – роблять публічно зрозумілою логіку вибору саме цих цілей і відмови від альтернатив. Водночас така форма участі набуває реального управлінського змісту лише за умови повного циклу трансформації її результатів: від агрегування та аналітичної обробки відповідей – до коригування стратегічних цілей, пояснення прийнятих і відхилених пропозицій та подальшого переведення їх у систему вимірюваних індикаторів змін. Лише за такої умови онлайн-опитування перестає бути символічною процедурою залучення і трансформується в інструмент інтеграції громадської думки в архітектуру стратегічного управління [65].

Інтегруючою умовою довіри, передбачуваності та керованості в цій системі виступає підзвітність, оскільки саме вона поєднує ресурс, рішення, дію та результат у єдиний прозорий управлінський ланцюг. У практичному вимірі вона ґрунтується на відкритості даних, доступності паспортів і звітів

бюджетних програм, інформації про виконавців, завдання та показники результативності, а також на поєднанні внутрішніх і зовнішніх контрольних процедур. Проте сучасне розуміння підзвітності принципово виходить за межі формального звітування. Її сутність полягає у створенні умов, за яких суспільство здатне реконструювати повну логіку управлінського втручання – від постановки проблеми до оцінювання досягнутого ефекту та подальшого коригування політики.

Саме в цьому полягає відмінність між формальним звітом і реальною підзвітністю. Якщо перший фіксує факт виконання заходів і обсяг використаних коштів, то друга вимагає пояснення причинно-наслідкової логіки управлінських рішень: чому було обрано саме цю проблему, які альтернативи розглядалися, чому пріоритетним стало саме це рішення, як співвідносилися витрати з очікуваними результатами, який фактичний ефект отримано та які коригувальні дії передбачено у випадку відхилення від запланованих показників. У такій інтерпретації підзвітність перестає бути ритуалом адміністративного самопідтвердження і набуває статусу механізму суспільної верифікації результативності влади.

У ширшому аналітичному вимірі підзвітність виконує подвійну функцію. З одного боку, вона зменшує інформаційну асиметрію між владою та мешканцями, підтримуючи довіру до органів місцевого самоврядування. З іншого – дисциплінує саму управлінську систему, змушуючи її формувати рішення в категоріях чітких підстав, визначених ресурсів, очікуваних ефектів і перевірюваних результатів. Там, де цей механізм є слабким, політика стає ситуативною та менш доказовою; там, де він розвинений – система набуває здатності до самокорекції, навчання і переходу від реактивної до адаптивної моделі врядування.

Отже, фінансування, комунікаційна участь і підзвітність у політиці розвитку урбанізованих територій не можуть розглядатися як ізольовані або другорядні складові. У своїй взаємодії вони формують цілісну архітектуру здійсненності публічної політики, тобто ту внутрішню конструкцію, яка

визначає, чи здатна громада трансформувати стратегічний намір у послідовну, ресурсно забезпечену, суспільно легітимну та перевірювану систему дій. У цій архітектурі фінансовий ресурс окреслює межі можливого, комунікаційно-учасницький контур надає пріоритетам суспільної валідності, а підзвітність забезпечує довіру, коригованість і доказовість управлінських рішень. Лише в єдності цих трьох вимірів політика розвитку урбанізованих територій виходить за межі формального адміністрування і набуває ознак реально керованого процесу.

Висновки до розділу 2

Отже, результати другого розділу дають підстави стверджувати, що реалізація публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади визначається не лише формальною наявністю нормативних актів, повноважень чи програм, а передусім ступенем їх практичної узгодженості, інституційної впорядкованості та здатності забезпечувати цілісний управлінський вплив на розвиток території. Проведений аналіз нормативно-інституційного механізму, суб'єктної архітектури, програмно-проектного інструментарію та ресурсно-комунікаційних складників реалізації політики дає змогу сформулювати такі висновки.

1. Установлено, що нормативно-інституційне забезпечення реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій у міській територіальній громаді формує необхідну базу для здійснення управлінського впливу, однак його практична результативність залежить від рівня внутрішньої узгодженості правових норм, організаційних механізмів і розподілу відповідальності між суб'єктами. Доведено, що сама по собі наявність розгалуженої інституційної структури не гарантує ефективної політики, якщо між її елементами відсутня належна координація, а управлінські рішення реалізуються без належного функціонального зв'язку між стратегічним, виконавчим і контрольним рівнями.

2. З'ясовано, що програмно-цільові та проєктні інструменти є ключовими

засобами практичного втілення політики розвитку урбанізованих територій, оскільки саме через них стратегічні орієнтири громади набувають конкретної управлінської форми. Водночас їхня ефективність визначається не кількістю програм чи проєктів, а ступенем інтегрованості зі стратегічними цілями, бюджетними рішеннями, інфраструктурними потребами та процедурами подальшого оцінювання. Це дає підстави стверджувати, що якість політики проявляється там, де програмно-проєктний інструментарій функціонує як складник єдиної логіки територіального розвитку, а не як сукупність ізольованих управлінських ініціатив.

3. Обґрунтовано, що ресурсно-комунікаційні механізми реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій – фінансування, участь громадськості, прозорість, підзвітність і зворотний зв'язок – становлять не периферійний, а визначальний компонент її практичної спроможності. Саме вони задають межі здійсненності управлінських рішень, впливають на рівень їх суспільної підтримки та забезпечують можливість корекції політики відповідно до реальних потреб громади. У цілому другий розділ засвідчив, що ключова проблема полягає не у відсутності окремих механізмів, а в недостатньому рівні їх системного поєднання, що й зумовлює потребу переходу до більш інтегрованої та внутрішньо узгодженої моделі реалізації політики розвитку урбанізованих територій.

Саме це створює логічне підґрунтя для переходу до третього розділу, в якому дослідницький акцент має бути зміщений від діагностики чинної моделі урбанізованого розвитку до обґрунтування напрямів її вдосконалення, розроблення механізмів підвищення результативності та формування авторських пропозицій щодо модернізації публічного управління розвитком урбанізованих територій.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

3.1 Оцінювання результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді

Сучасний етап розвитку публічного управління урбанізованими територіями переконливо засвідчує, що оцінювання результативності вже не може зводитися ані до фрагментарної фіксації окремих статистичних показників, ані до післяфактумного опису здійснених заходів. У науковому дискурсі дедалі виразніше утверджується підхід, за яким індикативне оцінювання розглядається не як допоміжний аналітичний модуль, а як внутрішній складник архітектури управлінського циклу, без якого неможливо ні коректно діагностувати стан урбанізованої території, ні своєчасно скоригувати політику її розвитку [118; 148; 150; 172; 199].

Саме тому система оцінювання, придатна для потреб органу місцевого самоврядування, має відповідати не стільки формальним, скільки функціональним вимогам. Передусім вона повинна охоплювати повний причинно-наслідковий ланцюг публічної політики – від ресурсного забезпечення та процедурної організації до безпосередніх результатів, середньострокових наслідків і довгострокового впливу. Така побудова є методологічно принциповою, оскільки дозволяє уникнути хибної підміни, за якої високий рівень освоєння коштів або значна кількість реалізованих заходів автоматично трактуються як свідчення суспільно значущого ефекту. Насправді ж між витраченим ресурсом і реальними змінами у міському середовищі лежить складний ланцюг управлінських, організаційних і соціальних взаємозв'язків, який і має бути предметом системного оцінювання.

Не менш важливо, щоб така система одночасно охоплювала соціальний, економічний, екологічний та інституційно-управлінський виміри. Це зумовлено тим, що урбанізована територія функціонує як багатофункціональна система, у якій транспортна доступність, якість середовища, підприємницька активність, цифрова комунікація, управлінська координація та інклюзивність не існують ізольовано, а формують цілісну конфігурацію міського розвитку. Відтак одновимірне оцінювання неминуче спрощує об'єкт аналізу й не дозволяє побачити внутрішні взаємозалежності між окремими сегментами урбаністичної політики.

Окремої уваги потребує вимога локалізації індикаторів. Сучасні дослідження переконливо доводять, що механічне перенесення універсальних наборів показників у конкретну громаду знижує пояснювальну цінність оцінювання, оскільки не враховує ані фактичної просторової морфології території, ані демографічної структури населення, ані специфіки інституційної спроможності місцевого самоврядування. Саме тому індикатор повинен бути не лише статистично вимірюваним, а й змістовно вкоріненим у локальний управлінський контекст. Інакше він втрачає здатність відображати реальні процеси розвитку громади й перетворюється на формальний параметр, зручний для звітності, але слабкий як інструмент управлінського аналізу.

Звідси випливає ще одна принципова вимога: кожен показник має супроводжуватися чітко визначеною змінною, способом обчислення, джерелом даних, періодичністю вимірювання та правилом інтерпретації. Без цього навіть формально коректний індикатор перетворюється на декларативну величину, яка не забезпечує ні зіставності в динаміці, ні доказовості для прийняття рішень. Інакше кажучи, показник набуває управлінської цінності лише тоді, коли він є не просто числом, а елементом логічно завершеної системи спостереження, пояснення та реагування.

Завершеною ж можна вважати лише таку систему оцінювання, яка безпосередньо пов'язана з управлінським реагуванням. Якщо зафіксоване відхилення не запускає процедуру аналізу причин, перегляду інструментів,

уточнення виконавців або коригування ресурсного забезпечення, тоді оцінювання залишається лише інформаційним описом, але не стає механізмом публічного управління. Саме в цьому полягає його ключове методологічне призначення: не просто відобразити стан речей, а забезпечувати здатність управлінської системи навчатися на власних результатах, виявляти зони неефективності та адаптувати політику до реальних умов розвитку урбанізованої території. За такої логіки оцінювальна система перестає бути аналітичним додатком до політики й набуває ознак її повноцінного робочого інструмента.

Емпіричною базою такого оцінювання в межах цього дослідження виступає Івано-Франківська міська територіальна громада – міська громада Івано-Франківського району, до складу якої входять 19 населених пунктів; її площа становить 263,8 км², а чисельність населення – 287 533 особи [19]. Уже сама ця конфігурація має принципове методологічне значення для побудови оцінювальної моделі. Вона засвідчує, що об'єктом аналізу є не локально замкнене місто з відносно однорідним середовищем, а складна територіальна система, у межах якої поєднуються центральний міський простір, приміські зони, сільські населені пункти, різні режими забудови, нерівномірна щільність населення, відмінні траєкторії доступу до послуг і неоднаковий ступінь включеності в цифрові та транспортні мережі.

За таких умов оцінювання результативності політики розвитку урбанізованих територій не може обмежуватися характеристикою адміністративного центру, оскільки це неминуче породжує методологічну асиметрію: позитивні зрушення в межах центрального міста можуть приховувати периферійні розриви у доступності послуг, стані інфраструктури, комунікаційній зв'язаності чи екологічному комфорті. Саме тому для Івано-Франківської міської територіальної громади принципово важливим є перехід від містоцентричного до громадоцентричного формату оцінювання, у межах якого аналітична увага зміщується від ядра до всієї територіальної системи. Такий підхід дає змогу оцінювати не лише інтенсивність розвитку, а і його

просторову збалансованість; не лише наявність управлінських інструментів, а і реальний радіус їх дії; не лише факт ухвалення програм, а і ступінь їх фактичної проникності в межах усієї громади.

Отже, сама просторово-демографічна будова Івано-Франківської міської територіальної громади вимагає застосування такої моделі оцінювання, яка відстежує не абстрактний середній рівень розвитку, а розрив між формальним охопленням політики та її реальною територіальною досяжністю.

Аналіз перевірених відкритих джерел дозволяє виявити низку фактично підтверджених проявів результативності політики розвитку громади, однак ці прояви належать до різних рівнів оцінювального ланцюга й тому потребують диференційованого трактування. Так, на рівні ресурсної та проєктно-управлінської спроможності верифікується результативна робота громади із зовнішніми ресурсами: за офіційно оприлюдненими матеріалами Івано-Франківськ реалізував 9 проєктів і здобув підтримку ще для 3 нових у межах доступних європейських програм, залучивши понад 4 млн євро інвестицій. Цей факт має значення не лише як показник фінансової активності, а передусім як індикатор сформованої проєктної інституційності, тобто здатності громади діяти в логіці конкурсного залучення ресурсів, партнерської взаємодії, програмної підготовки та зовнішньої координації.

На рівні локальних економічних інструментів підтверджується використання механізму підтримки малого та середнього бізнесу: міська рада спрямувала 1 200 000 грн для 20 переможців конкурсу інноваційних ваучерів. У публічно доступних матеріалах цей інструмент інтерпретується як засіб активізації інноваційної діяльності, стимулювання нових рішень і підтримки мікро- та малого підприємництва. Водночас наявні відкриті дані дозволяють достатньо впевнено констатувати сам факт реалізації відповідної програми, але ще не дають підстав без додаткового моніторингу робити остаточний висновок щодо її довгострокового структурного впливу на економіку громади [20].

На стратегічно-програмному рівні фіксується інтеграція безбар'єрності як однієї з ключових тем у межах проєкту «Стратегія Івано-Франківська» [99-102].

При цьому йдеться не про суто декларативне включення відповідної проблематики, а про її розгортання через фокус-групове напрацювання політик за кількома напрямками. Окремо варто наголосити, що на стратегічній платформі громади оприлюднено концептуальні напрацювання щодо розвитку зеленої інфраструктури до 2035 року, що свідчить про поступове входження екосистемної та просторово-екологічної логіки в місцеву політику розвитку.

Крім того, у програмних матеріалах міської ради зафіксовано функціонування вебсайту «Електронний уряд міста Івано-Франківська», створеного з метою спрощення доступу громадян і юридичних осіб до інформації та сервісів. Це дає підстави говорити про наявність у громаді окремого цифрово-сервісного компонента політики розвитку, що підсилює її адміністративну доступність і комунікаційну відкритість.

У сукупності наведені факти дозволяють стверджувати, що в Івано-Франківській міській територіальній громаді реально наявні щонайменше чотири взаємопов'язані складові сучасної політики розвитку урбанізованої території – проєктно-ресурсна, локально-економічна, стратегічно-інтеграційна та цифрово-сервісна. Водночас коректне наукове трактування цих даних вимагає принципової обережності: вони переконливо підтверджують активність громади, її інструментальну спроможність і наявність окремих управлінських рішень, однак самі по собі ще не формують повної доказової бази для висновку про високий рівень довгострокового впливу політики на всю територію громади.

Саме на цьому рівні й виявляється ключова методологічна проблема, яку має розв'язати дисертаційне дослідження: наявність окремих успішних практик, стратегічних документів і проєктів ще не означає існування завершеної системи оцінювання результативності. Інакше кажучи, громада може демонструвати достатньо високу активність у реалізації ініціатив, проте за відсутності деталізованої матриці показників залишається відкритим питання, якою мірою така активність трансформується у стійкі зміни в доступності послуг, просторовій зв'язаності, інклюзивності середовища,

збалансованості розвитку населених пунктів громади та якості повсякденного міського життя. Саме звідси випливає принциповий висновок: для Івано-Франківської міської територіальної громади оцінювання результативності має бути побудоване не як опис уже здійсненого, а як безперервно діючий механізм співвіднесення управлінських ресурсів, процедур, проміжних результатів і суспільно значущих наслідків.

Лише за такої побудови стає можливим виявити, на якому саме етапі виникає розрив – між ухваленим рішенням і його територіально відчутним ефектом, між програмною активністю та реальною доступністю, між політичною декларацією та практичною керованістю. У цьому сенсі запропонована система індикативного оцінювання покликана не дублювати статистичний опис громади, а формувати інтелектуальну інфраструктуру управлінського реагування, у межах якої кожне відхилення від цільової траєкторії не просто фіксується постфактум, а стає підставою для своєчасного перегляду інструментів політики, ресурсного перерозподілу або зміни виконавської конфігурації.

Водночас наявні відкриті дані не дають підстав автоматично стверджувати про доведено високий рівень загальної результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій в Івано-Франківській міській територіальній громаді. Перевірені матеріали дозволяють достатньо впевнено фіксувати окремі результати та процесні зрушення, однак значно слабше підтверджують наслідки, а особливо – довгостроковий вплив на якість міського середовища, міжпоселенську доступність послуг, просторову збалансованість і задоволеність мешканців. Саме тому методично коректніше говорити не про доведену високу результативність політики, а про частково підтверджену результативність на рівні безпосередніх результатів і недостатньо підтверджену результативність на рівні наслідків та впливу. Така позиція є науково виваженою, оскільки відповідає принципу чіткого відмежування перевіреного факту від авторської інтерпретації.

Для подолання цієї методичної прогалини доцільно застосувати деталізовану матрицю показників результативності, придатну для практичного використання виконавчими органами міської ради. Її внутрішня логіка ґрунтується на послідовності *«ресурси/процеси – результати – наслідки – вплив»*, причому кожен показник має містити формулу обчислення, джерело даних, періодичність вимірювання, індикативне порогове значення, правило інтерпретації та відповідний варіант управлінського реагування. Водночас важливо спеціально наголосити, що запропоновані нижче порогові межі мають авторсько-методичний характер і розглядаються як інструмент прикладного оцінювання, а не як чинні нормативи громади.

Компактна матриця показників результативності

Блок ресурсів і процесів

R1. Виконання бюджету розвитку

Формула розрахунку – фактичні касові видатки / затверджений річний план $\times 100 \%$.

Джерельна база – OpenBudget, бюджетна звітність громади, дані органів Державної казначейської служби.

Періодичність вимірювання – щоквартально; підсумкове оцінювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 90 % і більше – стабільне виконання; 75–89 % – зона контролю; 60–74 % – зона ризику; менше 60 % – критичне відхилення.

Варіант управлінського реагування – проведення аудиту причин затримок, перегляд портфеля проєктів і паспортів бюджетних програм.

Статус верифікації – високий за умови повного та своєчасного оприлюднення звітності.

R2. Повнота програмно-проєктної документації

Формула розрахунку – кількість програм і проєктів із повним пакетом документів / загальна кількість програм і проєктів $\times 100 \%$.

Джерельна база – офіційний вебсайт громади, рішення ради, місцеві програми, звіти про їх виконання.

Періодичність вимірювання – один раз на пів року; підсумкове оцінювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 95 % і більше – належний рівень прозорості; 80–94 % – допустимий рівень; 60–79 % – неповна керованість; менше 60 % – низька доказовість політики.

Варіант управлінського реагування – доопрацювання паспортів і звітів, уніфікація форм публікації та підвищення повноти документального супроводу.

Статус верифікації – середній.

R3. Частка стратегічних заходів, виконаних у плановий строк

Формула розрахунку – кількість виконаних у встановлений строк заходів / кількість запланованих заходів $\times 100$ %.

Джерельна база – плани реалізації стратегії, моніторингові звіти, звіти структурних підрозділів і департаментів.

Періодичність вимірювання – один раз на пів року; підсумкове оцінювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 85 % і більше – належний темп реалізації; 70–84 % – допустимий рівень; 50–69 % – уповільнення реалізації; менше 50 % – зрив реалізації.

Варіант управлінського реагування – перегляд строків виконання, ресурсного забезпечення та складу відповідальних виконавців.

Статус верифікації – середній. Блок результатів.

R4. Обсяг зовнішніх залучених ресурсів на одного мешканця

Формула розрахунку – сума міжнародних, донорських і грантових ресурсів / чисельність населення громади.

Джерельна база – офіційні повідомлення органів місцевого самоврядування, портал «Децентралізація», проєктні звіти.

Періодичність вимірювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – зростання більш як на 10 % – позитивна динаміка; коливання в межах ± 10 % – стабільний стан; зниження більш як на 10 % – негативна динаміка.

Варіант управлінського реагування – проведення аудиту проєктної діяльності, посилення інституційної підготовки грантових заявок і партнерських ініціатив.

Статус верифікації – високий щодо факту залучення ресурсів; середній щодо оцінювання динаміки.

R5. Інтенсивність муніципальної підтримки малого та середнього бізнесу

Формула розрахунку – фактично профінансований обсяг підтримки / запланований обсяг $\times 100$ %; додатковий показник – кількість фактичних отримувачів підтримки.

Джерельна база – міські програми, рішення ради, звіти про проведення конкурсів і результати їх реалізації.

Періодичність вимірювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 90 % і більше – високий рівень реалізації; 70–89 % – достатній рівень; 50–69 % – часткова реалізація; менше 50 % – низький рівень реалізації.

Варіант управлінського реагування – спрощення умов конкурсного відбору, посилення інформаційного супроводу та консультаційної підтримки потенційних учасників.

Статус верифікації – високий щодо факту фінансування; середній щодо оцінювання довгострокового ефекту.

R6. Індекс цифрової доступності муніципальних послуг

Формула розрахунку – кількість пріоритетних послуг, доступних в онлайн-форматі / загальна кількість пріоритетних послуг $\times 100$ %.

Джерельна база – вебсайт «Електронний уряд міста Івано-Франківська», дані ЦНАП, місцеві програми у сфері електронного врядування.

Періодичність вимірювання – один раз на пів року.

Індикативні порогові значення – 70 % і більше – високий рівень цифрової доступності; 50–69 % – достатній рівень; 30–49 % – обмежений рівень; менше 30 % – низький рівень.

Варіант управлінського реагування – розширення переліку онлайн-послуг, поглиблення інтеграції з ЦНАП, оприлюднення аналітики користування цифровими сервісами.

Статус верифікації – високий щодо наявності цифрового ресурсу; низький щодо повноти переліку фактично доступних послуг.

Блок наслідків

R7. Частка виконаних заходів безбар'єрності

Формула розрахунку – кількість виконаних заходів / кількість запланованих заходів $\times 100$ %.

Джерельна база – стратегія громади, плани у сфері безбар'єрності, звіти структурних підрозділів і департаментів.

Періодичність вимірювання – один раз на пів року; підсумкове оцінювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 80 % і більше – системна реалізація; 60–79 % – достатній рівень; 40–59 % – фрагментарна реалізація; менше 40 % – декларативний рівень.

Варіант управлінського реагування – визначення відповідального координатора, календаризація заходів, запровадження моніторингового дашборду.

Статус верифікації – середній.

R8. Індекс територіальної доступності базових послуг

Формула розрахунку – кількість населених пунктів, у межах яких забезпечено дотримання мінімального стандарту доступності / загальна кількість населених пунктів $\times 100$ %.

Джерельна база – геоінформаційні дані, транспортні схеми, мережа закладів і чинні стандарти доступності.

Періодичність вимірювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 85 % і більше – збалансований рівень доступності; 70–84 % – прийнятний рівень; 50–69 % – нерівномірний рівень; менше 50 % – критично фрагментований рівень.

Варіант управлінського реагування – перегляд транспортного плеча, розвиток мобільних сервісів і формування субмережі базових послуг.

Статус верифікації – низький; у відкритих даних показник належно не підтверджений.

R9. Охоплення вразливих груп адресною підтримкою

Формула розрахунку – фактична кількість домогосподарств, що отримали підтримку / запланована кількість домогосподарств $\times 100$ %.

Джерельна база – програми соціального захисту, звіти виконавчих органів місцевого самоврядування.

Періодичність вимірювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 90 % і більше – високий рівень охоплення; 70–89 % – достатній рівень; 50–69 % – часткове охоплення; менше 50 % – недостатній рівень охоплення.

Варіант управлінського реагування – уточнення критеріїв відбору, каналів інформування та процедур супроводу отримувачів підтримки.

Статус верифікації – середній.

Блок впливу

R10. Індекс задоволеності мешканців якістю міського середовища і послуг

Формула розрахунку – частка респондентів, які позитивно оцінюють доступність і якість базових послуг, рівень безпеки, мобільність, цифрову зручність і комфорт середовища.

Джерельна база – репрезентативні соціологічні опитування, електронні консультації з громадськістю, результати соціологічних досліджень.

Періодичність вимірювання – щорічно.

Індикативні порогові значення – 70 % і більше – високий рівень суспільного сприйняття; 55–69 % – достатній рівень; 40–54 % – нестійкий рівень; менше 40 % – низька легітимність результатів політики.

Варіант управлінського реагування – перегляд пріоритетів політики, повторна діагностика потреб населення, проведення розширених публічних консультацій.

Статус верифікації – низький; за відсутності регулярних опитувань показник належно не підтверджується.

R11. Інтегральний індекс результативності політики

Формула розрахунку – середнє значення нормалізованих балів за чотирма блоками показників.

Індикативні порогові значення – 0,75–1,00 – висока результативність; 0,60–0,74 – достатня результативність; 0,45–0,59 – нестійка результативність; менше 0,45 – критично недостатня результативність.

Варіант управлінського реагування – від вибіркової корекції окремих інструментів і параметрів реалізації до позачергового перегляду політики в цілому.

Статус верифікації – авторсько-методичний інструмент інтегрального оцінювання.

Алгоритм управлінського реагування

Виявлення відхилення – фіксація індикатора, що потрапив у ризикову зону.

Первинна діагностика причин – розмежування фінансових, процедурних, кадрових, нормативних, комунікаційних і зовнішніх чинників.

Закріплення відповідальності – визначення профільного департаменту або робочої групи.

Коригувальне рішення – перегляд строків, фінансування, заходів, виконавців або інструментів комунікації.

Контрольний цикл – повторне вимірювання у наступному звітному періоді з публічним відображенням динаміки.

Запропонована матриця переводить оцінювання результативності з рівня статистичної фіксації на рівень повноцінного управлінського інструмента. Її практична цінність полягає в тому, що вона дає змогу не лише констатувати окремі досягнення, а й виявляти розриви між ресурсами, процесами, результатами, наслідками та впливом, забезпечуючи підстави для своєчасного коригування публічної політики. У такій логіці оцінювання перестає бути постфактумним описом і набуває функції інструмента управлінського реагування, орієнтованого на своєчасне виявлення слабких місць і запобігання накопиченню системних диспропорцій.

Отже, проведене оцінювання дає підстави стверджувати, що в Івано-Франківській міській територіальній громаді вже сформовано окремі дієві інструменти публічної політики розвитку урбанізованих територій, насамперед у проєктно-ресурсній, економічній, цифрово-сервісній та стратегічно-інтеграційній площинах. Водночас відкриті дані достатньо переконливо підтверджують переважно рівень безпосередніх результатів і процесних зрушень, але не дають змоги повною мірою верифікувати довгострокові наслідки та суспільно значущий вплив цієї політики. Саме тому для підвищення прикладної завершеності дослідження запропоновано компактну матрицю показників результативності, яка поєднує логіку «ресурси / процеси – результати – наслідки – вплив» із конкретними індикаторами, правилами інтерпретації та алгоритмом управлінського реагування.

Разом із тим внутрішнє оцінювання стану публічної політики в конкретній громаді ще не дає вичерпної відповіді на питання, які саме управлінські рішення здатні забезпечити її подальше вдосконалення. Для цього необхідно вийти за межі локального аналізу та звернутися до порівняльного вивчення зарубіжних підходів, у межах яких уже напрацьовано різні моделі просторового планування, інституційної координації, інтегрованого розвитку, цифрового врядування та моніторингу результативності урбанізованих територій. Саме такий ракурс дозволяє не лише зіставити українську практику з

міжнародним досвідом, а й виявити підходи, що є методологічно цінними та практично придатними для адаптації в умовах України.

3.2 Порівняльний аналіз зарубіжних підходів до публічного управління розвитком урбанізованих територій

Компаративний аналіз зарубіжних підходів до публічного управління розвитком урбанізованих територій доцільно вибудовувати не як сукупність «успішних кейсів» окремих країн чи міст, а як системне зіставлення моделей територіального врядування. У центрі такого аналізу мають перебувати не зовнішні інституційні назви, а порядок ухвалення рішень, конфігурація розподілу повноважень і ресурсів, способи закріплення відповідальності, а також роль даних у плануванні, координації та моніторингу розвитку. Методично це означає застосування єдиної системи критеріїв до різних держав, міст і агломерацій, що дозволяє порівнювати не формальні організаційні оболонки, а їх реальні функції, управлінські механізми та правила взаємодії [154; 169].

Вибір для порівняльного аналізу саме Польщі, Румунії, Великобританії та Іспанії зумовлений не випадковим добором окремих прикладів, а їх аналітичною репрезентативністю для дослідження різних моделей публічного управління розвитком урбанізованих територій. Польща і Румунія є показовими як держави Центрально-Східної Європи, у яких трансформація територіального управління відбувалася під відчутним впливом політики Європейського Союзу, програмного фінансування та пошуку механізмів координації функціональних міських ареалів. Великобританія становить цінність як приклад асиметричного передання повноважень міським регіонам у межах загалом централізованої державної системи. Іспанія, своєю чергою, є методично важливою через поєднання інтегрованого стратегічного планування, розвинених практик участі мешканців і водночас нерівномірності метрополійного врядування в різних частинах країни. Саме сукупний розгляд цих держав дає змогу зіставити не

поодинокі управлінські рішення, а відмінні способи поєднання територіальної координації, фінансової основи розвитку, стратегічного планування, громадської участі та моніторингу результативності [119; 122; 143; 144; 145; 156; 157; 160; 161; 163; 168; 174].

Польща

Польський досвід є особливо цінним для аналізу публічного управління розвитком урбанізованих територій, оскільки він демонструє спробу поєднати функціональний підхід до міських ареалів із практичними механізмами міжмуніципальної координації. Його специфіка полягає в тому, що співпраця громад у межах функціональних міських територій розвивалася не як спонтанне зближення локальних інтересів, а як відповідь на появу нового інструмента політики згуртування Європейського Союзу – інтегрованих територіальних інвестицій. У науковій літературі наголошується, що саме цей інструмент став чинником, який ініціював, поглиблював, а в окремих випадках навіть ускладнював взаємодію органів місцевого самоврядування в межах функціональних урбанізованих ареалів. Водночас польські дослідники фіксують дві відмінні траєкторії такого зближення: знизу вгору, коли ініціатива виходить безпосередньо від самих громад, і зверху вниз, коли координація значною мірою стимулюється зовнішніми програмними вимогами.

Отже, польська модель є показовою насамперед тим, що вона не ототожнює управління урбанізованою територією з адміністративними межами окремого міста, а виходить із потреби працювати з простором реальних соціально-економічних, інфраструктурних і просторових зв'язків. Саме в цьому полягає її методологічна цінність: об'єктом управління постає не формально окреслена територія, а функціонально пов'язаний урбанізований ареал, у межах якого процеси маятникової міграції, надання послуг, інвестиційної активності та просторового розширення фактично давно вийшли за межі однієї адміністративної одиниці [157].

Разом із тим польський досвід не дає підстав абсолютизувати фінансовий інструмент як самодостатній механізм управлінської інтеграції. У дослідженнях

прямо підкреслюється, що навіть за наявності організаційних і фінансових умов для співпраці зберігається потреба в законодавчих змінах, які б надавали метрополійним територіям спеціальний статус, визначали власні джерела доходів і закріплювали специфічні повноваження. Інакше кажучи, інтегровані територіальні інвестиції здатні запустити координаційний процес, але не можуть повністю замінити інституційне оформлення управління. Саме в цьому полягає один із найважливіших висновків польського досвіду для України: фінансове стимулювання співпраці між громадами є необхідною, але недостатньою умовою результативного управління урбанізованими територіями. За відсутності правової визначеності, стабільної ресурсної бази та чіткого розподілу компетенцій така співпраця ризикує залишитися нестійкою, фрагментарною або надмірно залежною від зовнішнього програмного циклу [157].

Окрему методологічну цінність має польське осмислення так званого м'якого просторового планування. На прикладі Познанської метрополії показано [156], що управління територіями з розмитими межами не обов'язково вимагає негайного створення нового адміністративного рівня. Можливим є інший підхід – формування узгодженого просторового бачення, заснованого на неформальних, позастатутних і договірних інструментах координації. Таке планування орієнтоване на території з нечіткими кордонами та на простори, що перебувають між різними рівнями управління. Саме тому польська модель демонструє важливий перехід від жорсткої адміністративної логіки до логіки функціональної узгодженості, у межах якої першорядного значення набуває не питання, де проходить формальна межа, а питання, яким чином реально взаємодіють пов'язані між собою громади.

Для українського контексту цей підхід має особливу вагу, оскільки дає підстави розглядати управління урбанізованими територіями не лише через можливі зміни адміністративного устрою, а й через розвиток договірної міжмуніципальної координації, спільного стратегічного документа та узгоджених пріоритетів розвитку. У цьому сенсі польський досвід є важливим

не як зразок для механічного запозичення, а як джерело методологічного висновку: результативне управління урбанізованими територіями потребує одночасного поєднання фінансових стимулів, інституційної визначеності та гнучких механізмів координації, здатних охоплювати простір фактичних взаємозв'язків, а не лише формально встановлених юрисдикцій.

Румунія

Румунський досвід репрезентує інший, не менш повчальний тип проблеми – залежність розвитку урбанізованих територій від програмно-фінансових механізмів за одночасної недостатньої цілісності стратегічного управління. У наукових працях, присвячених румунській практиці, показано, що політика міських полюсів зростання була вбудована в ширшу логіку регіональної політики та забезпечена значним фінансовим ресурсом. Зокрема, у межах Регіональної операційної програми 2007–2013 на підтримку міських полюсів зростання було спрямовано 30 % бюджету всієї програми. Водночас дослідження прямо засвідчують, що така модель не забезпечила досягнення однієї з ключових цілей регіональної політики – зменшення територіальних диспропорцій. Більше того, висловлюється обґрунтоване припущення, що програма міських полюсів зростання не лише не послабила, а частково навіть посилила регіональні дисбаланси. Це дозволяє зробити методологічно важливий висновок: концентрація ресурсів у вибраних центрах сама по собі не гарантує збалансованого розвитку ширшого простору, якщо не супроводжується належними механізмами територіального поширення ефектів та координації розвитку периферійних зон [119].

Не менш показовим є румунський досвід у сфері стратегічного планування. У відповідних дослідженнях наголошується, що в румунських містах паралельно розробляється значна кількість стратегічних документів, поява яких зумовлена вимогами фінансуючих інституцій, законодавства у сфері просторового планування та секторального регулювання. Унаслідок цього формується не дефіцит стратегічного бачення, а, навпаки, надлишкова множинність стратегій, яка послаблює керованість міського розвитку. Автори

прямо обґрунтовують потребу у спрощеній, гнучкій і гармонізованій стратегічній рамці розвитку міста. Для українського контексту цей висновок має особливу вагу, оскільки він засвідчує, що слабкість управління урбанізованою територією нерідко породжується не браком стратегічних орієнтирів, а їх взаємною неузгодженістю, паралельністю та розпорошенням. Отже, румунський випадок переконливо показує, що ефективність політики розвитку визначається не кількістю стратегій, а рівнем їх внутрішньої узгодженості, ієрархічної впорядкованості та прив'язки до реальних механізмів реалізації [166].

Особливо цінним для цього дослідження є румунський матеріал щодо участі мешканців у виробленні просторових рішень на метрополійному рівні [174]. На прикладі Клузьської метрополійної зони автори виходять із того, що участь громадськості стала невід'ємним елементом сучасного врядування та просторового планування, а також важливим засобом підвищення легітимності рішень. Водночас результати дослідження демонструють, що сам процес участі різні групи зацікавлених сторін сприймають неоднаково, а фактична залученість відчутно різниться між міським ядром і сільськими територіями метрополійної зони. Це означає, що формальне включення механізмів участі до стратегічного процесу ще не забезпечує однакової доступності впливу для всіх територіальних і соціальних груп.

Не менш важливо й те, що самі дослідники залишають відкритим питання про реальний ступінь впливу пересічних громадян на просторовий розвиток метрополійної території. У методологічному сенсі це є принциповим, оскільки дозволяє побачити відмінність між процедурною наявністю участі та її фактичною дієвістю. Участь може бути нормативно правильною, публічно схвалюваною й організаційно оформленою, але водночас мати обмежений реальний вплив на остаточну конфігурацію управлінських рішень. Для дисертаційного дослідження це означає, що участь мешканців не слід трактувати як автоматичний показник демократичної якості врядування. Її потрібно оцінювати глибше – через представленість різних груп, фактичний

доступ до процесу ухвалення рішень і здатність участі змінювати зміст просторової політики [174]. Саме в цьому полягає одна з найцінніших аналітичних підказок румунського досвіду для України: демократична процедура набуває управлінської цінності лише тоді, коли вона поєднується з реальним механізмом впливу на рішення, а не залишається лише символічним підтвердженням відкритості системи врядування.

Великобританія

Британський досвід є показовим насамперед як приклад передання частини управлінських повноважень міським регіонам в умовах асиметричної й водночас значною мірою централізованої державної системи. Водночас задля наукової точності доцільно зауважити, що у відібраних джерелах ідеться передусім про англійський вимір, а не про Великобританію як цілісну й однорідну модель. Саме англійський досвід постає простором формування нових механізмів регіонального й міського врядування, покликаних працювати з функціональними географіями, ринками праці, транспортними зв'язками та економічною взаємозалежністю територій. У наукових працях спільні органи врядування трактуються як фрагментована відповідь на розрив між традиційними адміністративними межами та реальною просторовою організацією сучасного міського життя. Це дає підстави розглядати британський випадок передусім як інституційну спробу пристосувати систему влади до функціональної логіки розвитку міських регіонів [195].

Проте саме в цій площині виявляється і головна суперечність британського підходу. З одного боку, держава декларує потребу в переданні повноважень і визнанні ролі міських регіонів; з іншого – зберігає відчутний централізований контроль і формує нерівномірну, вибірккову та асиметричну модель такого передання. У сучасних дослідженнях прямо наголошується, що Великобританія, а особливо Англія, характеризується просторовою нерівністю між регіонами та всередині них, яка поєднується з надмірно централізованою асиметричною моделлю управління. Більше того, автори підкреслюють, що багаторічний курс на стимулювання міських агломерацій як рушіїв

регіональної політики не зумів ані зупинити, ані суттєво сповільнити поглиблення просторової нерівності. Саме тому британський матеріал є важливим не лише як приклад інституційного новаторства, а і як підтвердження того, що часткове передання повноважень без цілісної системної перебудови не гарантує територіальної збалансованості [206].

Для цього дослідження британський досвід має передусім застережне значення. Він переконливо показує, що створення нових органів координації саме по собі ще не означає формування завершеної моделі врядування. Якщо передання повноважень не супроводжується чіткою системою відповідальності, достатньою фінансовою основою, належною політичною легітимацією та узгодженим стратегічним баченням, нова інституційна конструкція може виявитися нестійкою, а її управлінський потенціал – обмеженим. Саме тому британський приклад не слід тлумачити як універсальний зразок для прямого наслідування. Його справжня аналітична цінність полягає в демонстрації ризиків: функціональні міські території не можуть ефективно управлятися лише через формальне створення координаційного органу, якщо самі засади міжрівневих відносин залишаються суперечливими, ресурсно незбалансованими й інституційно неповними.

Іспанія

Іспанський досвід є цінним насамперед тим, що дозволяє побачити не одну уніфіковану модель управління урбанізованими територіями, а кілька різних траєкторій її інституційного оформлення. Саме це робить його особливо продуктивним для компаративного аналізу. На прикладі Барселони дослідники розглядають інтегровані стратегії сталого міського розвитку як поєднання стратегічного планування, територіальної інтеграції, фінансової підтримки та участі громадян і заінтересованих сторін. Водночас у відповідних працях прямо наголошено, що такі стратегії здатні посилювати якість стратегічного планування, однак їхня дієвість істотно зростає за умови активнішого залучення громадян та учасників розвитку до підготовки й реалізації рішень. Це означає, що навіть у відносно сильних інституційних моделях участь мешканців

не є периферійним елементом, а виступає однією з умов підвищення якості та результативності стратегії [168].

Окремий вимір іспанського досвіду пов'язаний із Барселеною як прикладом змінюваних форм врядування за участю громадян. Дослідження цього міста показують, що участь у виробленні публічних рішень не є статичною інституційною формою, а змінюється залежно від співвідношення між логікою управлінської доцільності та логікою демократичного впливу. Для цього підрозділу такий висновок має принципове значення, оскільки дає підстави осмислювати участь мешканців у розвитку урбанізованих територій не як декоративне доповнення до управління, а як змінну, інституційно вразливу й політично залежну складову моделі врядування. Саме тому іспанський досвід переконливо засвідчує, що сталі механізми участі потребують не лише нормативного визнання, а й постійного інституційного відтворення та підтримки [122].

Поряд із цим іспанський матеріал дозволяє побачити й інший бік метрополійного розвитку – ситуацію інституційної незавершеності. На прикладі Валенсії автори прямо зазначають, що метрополійне врядування в Іспанії й надалі залишається незавершеною справою, а Валенсія є одним із найвиразніших підтверджень цього. У відповідному дослідженні проаналізовано урбанізаційний процес, територіальну організацію, інструменти співробітництва на субрегіональному рівні та просторове планування автономної спільноти, що дозволяє побачити розрив між реальною складністю метрополійної території та відсутністю повноцінної системи її врядування. Для українського контексту цей висновок має особливу вагу, оскільки показує: навіть очевидна функціональна єдність урбанізованого простору ще не забезпечує автоматичного виникнення ефективної координації. Інституційне оформлення такої координації потребує політичної волі, правового підґрунтя та узгодженого бачення розвитку [212].

Порівняльний аналіз дає підстави стверджувати, що життєздатність зарубіжних моделей визначається не самим фактом створення нової інституції,

а здатністю поєднати кілька взаємозалежних складових публічного управління. По-перше, ідеться про наявність механізму координації функціональних територій, який виходить за межі окремої громади та дозволяє працювати з простором реальних взаємозв'язків. По-друге, про фінансову основу, без якої навіть належно сконструйована координація залишається слабкою й нестійкою. По-третє, про спільне стратегічне планування, що задає цілісну траєкторію розвитку. По-четверте, про участь мешканців, яка підвищує легітимність і якість управлінських рішень лише за умови її реального, а не формального характеру. По-п'яте, про засоби моніторингу, що дозволяють оцінювати не лише виконання заходів, а й наслідки та ширший вплив політики (рис. 3.1).

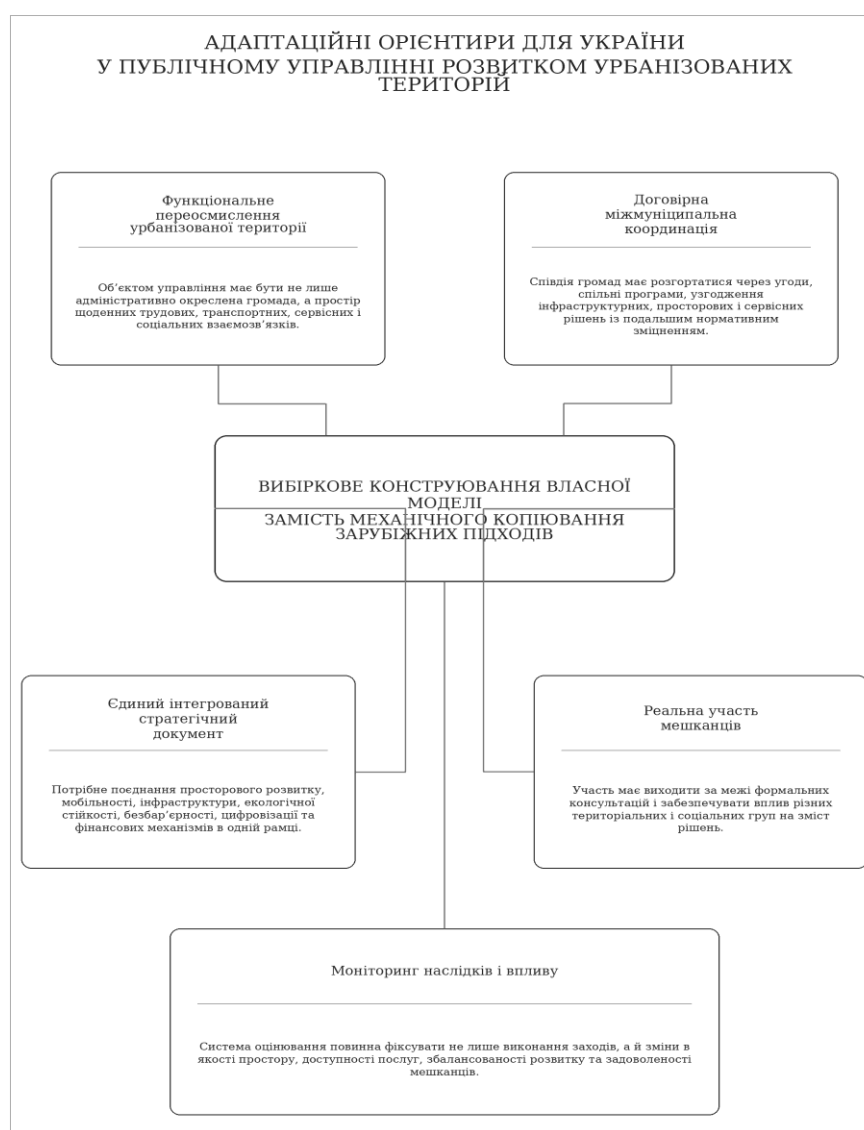

Рис. 3.1 Адаптаційні орієнтири для України у публічному управлінні розвитком урбанізоованих територій

Отже, адаптацію зарубіжного досвіду до українських умов доцільно розглядати як свідоме формування власної моделі публічного управління урбанізованими територіями, а не як механічне перенесення чужих інституційних формул. Саме така постановка питання дозволяє перейти від опису окремих практик до обґрунтування авторського бачення тих складових, які мають бути інтегровані в українську систему публічного управління розвитком урбанізованих територій.

3.3 Концептуально-прикладна модель удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади

Узагальнення результатів, одержаних у підрозділах 3.1 і 3.2, дає підстави перейти від діагностики стану публічної політики та зіставлення зарубіжних підходів до вищого рівня наукового конструювання – розроблення цілісної концептуально-прикладної моделі її вдосконалення на рівні міської територіальної громади.

Наукова новизна цього підрозділу полягає в тому, що вперше розроблено та науково обґрунтовано авторську модель адаптивно-доказового управління розвитком урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади. На відміну від поширених фрагментарних підходів, вона інтегрує в єдину методологічно узгоджену систему стратегічне цілепокладання, нормативно-інституційне забезпечення, програмно-цільові та проєктні інструменти, портфельну організацію втручань, ресурсно-комунікаційні механізми, моніторинг і оцінювання результативності, а також процедури підзвітності й коригування. Саме така інтеграція дозволяє пов'язати цілі розвитку громади не лише з декларативним переліком намірів або програмних заходів, а з конкретними інструментами реалізації, визначеними суб'єктами відповідальності, ресурсним забезпеченням, перевірюваними результатами та процедурами управлінської адаптації в умовах децентралізації, воєнних

викликів і повоєнного відновлення.

Сутність адаптивно-доказового управління полягає в тому, що публічна політика розвитку урбанізованої території розглядається не як лінійна послідовність «стратегія – програма – звіт», а як замкнений управлінський цикл, у межах якого кожне рішення має відповідати низці взаємопов'язаних вимог. По-перше, воно повинно спиратися на верифіковану діагностику стану території, проблем і ресурсних обмежень. По-друге, має бути інституційно оформленим і ресурсно забезпеченим. По-третє, повинно входити до цілісного портфеля втручань, а не існувати як ізольована управлінська дія. По-четверте, воно має оцінюватися за системою показників не лише на рівні виконання, а й на рівні наслідків та ширшого впливу. По-п'яте, кожне таке рішення повинно підлягати публічній підзвітності та коригуванню в разі відхилення від цільової траєкторії розвитку.

Отже, адаптивність у межах цієї моделі означає здатність управлінської системи змінювати конфігурацію інструментів, процедур і пріоритетів у відповідь на зміну зовнішніх і внутрішніх умов. Доказовість, своєю чергою, означає опору не на політичну декларативність чи ситуативну управлінську реакцію, а на дані, показники, процедури перевірки та принципове відмежування підтвердженого факту від припущення. Саме в такому поєднанні модель адаптивно-доказового управління набуває значення не лише теоретичної конструкції, а й прикладного механізму підвищення результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій. *Архітектура авторської моделі адаптивно-доказового управління*

Запропонована модель складається із семи взаємопов'язаних блоків (рис. 3.2).

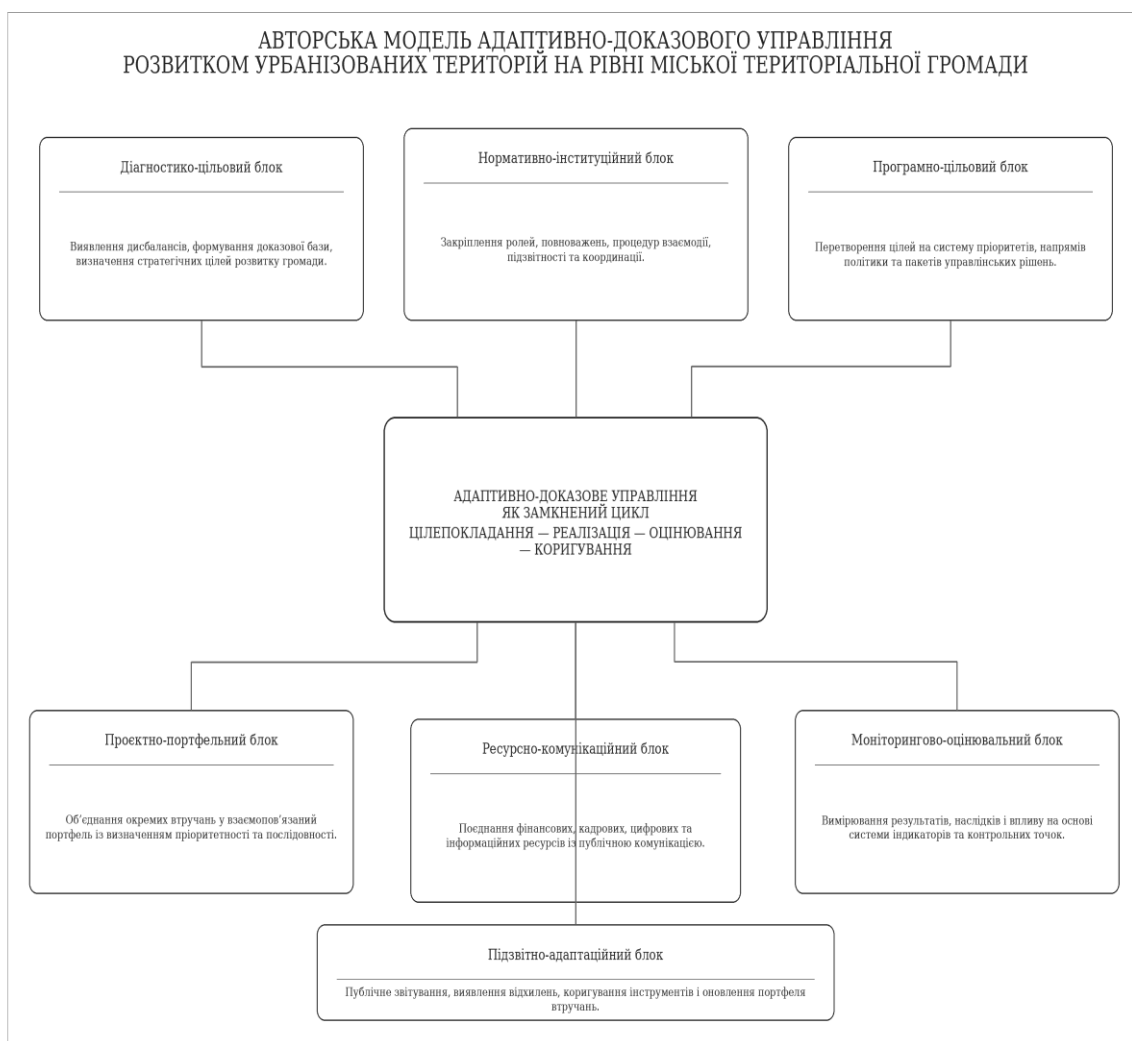

Рис. 3.2 Авторська модель АДУ розвитком урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади

Перший блок — діагностико-цільовий.

Його функціональне призначення полягає у формуванні вихідної доказової бази та визначенні цілей розвитку урбанізованої території. На цьому етапі громада не обмежується описом проблем, а здійснює їх системну структурування за ключовими сферами — просторово-інфраструктурною, транспортною, житлово-комунальною, соціальною, екологічною, цифровою, безпековою та економічною. Принципова відмінність цього підходу полягає в тому, що стратегічні цілі формуються не як декларативні наміри, а як управлінські відповіді на ідентифіковані дисбаланси. Для міської територіальної громади це означає орієнтацію на просторову й соціальну

неоднорідність, відмінності між ядром і периферією, нерівномірність доступу до послуг, інфраструктурний знос, демографічні тенденції та безпекові ризики. Саме цей блок визначає межі подальшого управлінського вибору, задаючи логіку пріоритетності, послідовності та доцільності втручань.

Другий блок – нормативно-інституційний.

Його зміст полягає у закріпленні моделі в системі повноважень, процедур і відповідальності. Практична значущість цього блоку полягає у запобіганні трансформації моделі в позаправову або суто експертну конструкцію. На рівні громади він охоплює визначення координаційного центру, розподіл ролей між міською радою, виконавчими органами, комунальними підприємствами, старостинськими округами та партнерськими суб'єктами, а також встановлення процедур підготовки, погодження, реалізації, моніторингу й перегляду рішень. Важливо, що чинне законодавство України вже формує достатню інституційну основу для такої операціоналізації, однак потребує не доповнення новими нормами, а більш узгодженого й цілеспрямованого використання наявних правових інструментів.

Третій блок – програмно-цільовий.

Його завданням є трансформація стратегічних цілей у систему пріоритетів, програм і взаємопов'язаних рішень. У межах цього блоку цілі розвитку набувають вигляду структурованих програмних напрямів – мобільність, доступність послуг, інфраструктурний розвиток, безбар'єрність, екологічна стійкість, просторове впорядкування, цифровізація, економічний розвиток і безпекова стійкість. Його ключова функція – змістове впорядкування політики, що запобігає розпорошенню ресурсів і множенню несумірних ініціатив. Логіка блоку полягає у формуванні обмеженого, ієрархізованого набору пріоритетів, які безпосередньо відповідають діагностованим потребам громади.

Четвертий блок – проектно-портфельний.

Цей блок забезпечує прикладний вимір моделі, переводячи програмні орієнтири у конкретні втручання. Його принципова особливість – перехід від

ізолюваних проєктів до портфельної логіки управління. У межах такого підходу окремі заходи розглядаються як взаємопов'язані елементи єдиного портфеля, що дозволяє визначати їх пріоритетність, послідовність і взаємний вплив. Це створює передумови для досягнення системного ефекту та усуває типову проблему фрагментарності місцевої політики, коли численні заходи не формують цілісного результату.

П'ятий блок – ресурсно-комунікаційний.

Його сутність полягає в інтеграції ресурсного забезпечення з комунікаційною підтримкою реалізації політики. Ресурс розглядається у розширеному значенні, що включає фінансові, кадрові, цифрові, інформаційні та партнерські компоненти. Водночас комунікаційний вимір набуває рівнозначного значення, оскільки ефективність управління залежить не лише від ресурсів, а й від рівня суспільної підтримки, прозорості, зворотного зв'язку та узгодженості очікувань. В умовах воєнних і повоєнних трансформацій цей блок стає критично важливим через підвищену чутливість суспільства до розподілу ресурсів і зростання вартості управлінських помилок.

Шостий блок – моніторингово-оцінювальний.

Його функція полягає у забезпеченні доказовості моделі шляхом системного вимірювання результативності. На відміну від традиційних підходів, оцінювання охоплює не лише виконання заходів, а й результати, наслідки та вплив політики. Це передбачає аналіз змін у доступності послуг, просторовій зв'язаності, якості середовища, цифровій інклюзії, рівні задоволеності мешканців і територіальній збалансованості розвитку. Саме цей блок формує емпіричну основу для підтвердження або перегляду управлінських рішень.

Сьомий блок – підзвітно-адаптаційний.

Цей блок завершує управлінський цикл і водночас ініціює його новий виток. Його зміст полягає в інституціоналізації звітності, публічному поясненні результатів, виявленні відхилень і коригуванні інструментів політики. Якщо моніторингово-оцінювальний блок відповідає на питання про стан і результати,

то підзвітно-адаптаційний визначає, які саме рішення підлягають зміні. Таким чином, адаптивність у межах моделі набуває практичного змісту, а управлінський цикл завершується не звітом, а оновленням політики на основі отриманих доказів.

Механізм перевірки працездатності моделі

Для усунення зауваження щодо недостатньої верифікованості авторської моделі її доцільно розглядати не лише як концептуальну схему, а як інструмент, придатний до модельованого практичного впровадження з наперед визначеними критеріями працездатності. У такому контексті верифікація не зводиться до одноразового формального «схвалення» моделі, а передбачає перевірку того, чи здатна вона в реальних умовах міської територіальної громади забезпечити узгодження цілей, інструментів, ресурсів, відповідальності та результатів.

Критерії працездатності моделі доцільно групувати за шістьма взаємопов'язаними напрямками.

Інституційні критерії відображають ступінь організаційного закріплення моделі в системі місцевого управління. До них належать наявність визначеного координатора, формалізований розподіл ролей між виконавцями, регулярність міжвідомчої взаємодії та включення моделі до управлінських документів громади.

Ресурсні критерії характеризують рівень забезпеченості моделі необхідними передумовами реалізації. Йдеться про наявність мінімально достатнього бюджетного покриття, кадрову спроможність виконавчих органів, доступ до релевантних даних, а також належну комунікаційну підтримку впровадження.

Процесні критерії дозволяють оцінити, наскільки послідовно й організовано відбувається реалізація моделі. До них доцільно віднести своєчасність підготовки управлінських рішень, дотримання визначеної етапності впровадження, узгодженість проєктів у межах портфеля та регулярність моніторингу.

Результативні критерії фіксують безпосередні прояви практичної дієвості моделі. Вони охоплюють позитивну динаміку ключових індикаторів, передбачених матрицею 3.1, скорочення розривів у доступності послуг, підвищення якості програмно-проєктної документації, а також зростання цифрової доступності та якості комунікації.

Адаптаційні критерії відображають здатність управлінської системи реагувати на зміну умов і коригувати конфігурацію втручань. У цьому вимірі суттєвими є спроможність громади переглядати портфель проєктів і заходів у разі зміни обставин, швидкість коригування рішень та наявність усталених процедур реагування на відхилення.

Підзвітні критерії характеризують рівень відкритості та перевірюваності реалізації моделі. До них належать публічне оприлюднення проміжних і підсумкових результатів, належне обґрунтування коригувальних рішень і забезпечення можливості зовнішньої перевірки використаних даних.

У такій постановці питання верифікація моделі набуває не декларативного, а прикладного змісту, оскільки дозволяє оцінювати її не за фактом концептуального існування, а за реальною здатністю функціонувати як робочий механізм публічного управління розвитком урбанізованих територій.

Сценарії впровадження моделі

З огляду на нерівномірність інституційної, фінансової та кадрової спроможності міських територіальних громад доцільно передбачити три сценарії впровадження запропонованої моделі.

Базовий сценарій орієнтований на громади з обмеженим ресурсним потенціалом, які, однак, здатні започаткувати елементи адаптивно-доказового управління в межах чинних повноважень. Його сутність полягає у створенні координаційної групи, затвердженні локального порядку адаптивно-доказового управління, формуванні скороченого портфеля втручань і запуску мінімальної системи моніторингу на основі 5–7 ключових індикаторів. У такій конфігурації модель запроваджується як компактний управлінський каркас, що дозволяє громаді перейти від фрагментарного реагування до елементарно впорядкованої

логіки пріоритизації, реалізації та контролю.

Цільовий сценарій призначений для громад із вищим рівнем інституційної спроможності та розвиненішою управлінською інфраструктурою. Він передбачає повноцінне розгортання всіх семи блоків моделі, інтеграцію з бюджетним процесом, запровадження цифрового аналітичного контуру, щопіврічне оцінювання портфеля втручань і постійну комунікацію з мешканцями та партнерами. У цьому випадку модель функціонує не як допоміжний інструмент, а як цілісна система управління розвитком урбанізованої території, здатна забезпечувати узгодженість цілепокладання, ресурсного забезпечення, реалізації, оцінювання та коригування.

Кризово-відновлювальний сценарій є найбільш релевантним для громад, що функціонують в умовах воєнних ризиків, післякризового відновлення або високої демографічної й інфраструктурної динаміки. У межах цього сценарію модель зберігає свою загальну архітектуру, проте змінює пріоритетну конфігурацію втручань. На перший план виходять безпека, відновлення критичної інфраструктури, житлова політика, мобільність, доступність базових послуг, підтримка вразливих груп і антикризова комунікація. Такий підхід дозволяє зберегти цілісність управлінської логіки навіть в умовах підвищеної нестабільності, коли громада змушена одночасно реагувати на нагальні виклики й формувати передумови для подальшого розвитку.

У такій сценарній побудові запропонована модель набуває вищого рівня прикладної придатності, оскільки враховує відмінності у вихідних умовах функціонування громад і дає змогу адаптувати загальну архітектуру управління до конкретного рівня спроможності та характеру викликів.

Етапи практичного впровадження

Щоб модель не сприймалася як суто теоретична конструкція, доцільно передбачити шість етапів її практичного впровадження.

Перший етап – стартова діагностика.

Формується вихідний профіль громади, фіксуються ключові дисбаланси, підтверджується перелік проблем і встановлюється базовий набір індикаторів.

Другий етап – інституційне налаштування.

Визначається координатор моделі; закріплюються ролі виконавчих органів; затверджується регламент міжвідомчої взаємодії; встановлюється порядок звітності та коригування.

Третій етап – формування програмно-проектного портфеля.

Пріоритети трансформуються в пакет втручань із розподілом строків, відповідальних виконавців, ресурсів і контрольних точок.

Четвертий етап – пілотне впровадження.

Модель апробується на обмеженому наборі пріоритетів, наприклад: мобільність, доступність послуг, цифрові сервіси та безбар'єрність. Саме на цьому етапі перевіряється її реальна організаційна стійкість.

П'ятий етап – оцінювання і коригування.

Проводиться зіставлення фактичних змін із базовими значеннями; виявляються бар'єри; переглядаються строки, виконавці, ресурсні акценти та способи комунікації.

Шостий етап – масштабування.

Після пілотної перевірки модель поширюється на ширший портфель втручань і вбудовується в регулярний цикл стратегічного та бюджетного управління громади.

Ресурси, суб'єкти, бар'єри, ризики, очікувані ефекти

Реалізація моделі потребує п'яти груп ресурсів:

нормативних – для затвердження процедур і ролей;

фінансових – для підтримки портфеля втручань;

кадрових – для аналітичної, управлінської та комунікаційної спроможності;

інформаційно-цифрових – для збору, оброблення й візуалізації даних;

партнерських – для міжмуніципальної, громадської, бізнесової та донорської взаємодії.

Суб'єктний склад реалізації запропонованої моделі на рівні міської територіальної громади має багатокomпонентний характер. Міська рада

виступає органом політичного затвердження стратегічних орієнтирів і ключових рішень. Виконавчий комітет забезпечує загальну координацію моделі та узгодження її складників у межах єдиного управлінського циклу. Профільні департаменти й управління виконують функцію галузевих виконавців, відповідальних за підготовку, реалізацію та супровід конкретних напрямів втручання. Комунальні підприємства виступають операторами частини практичних рішень, насамперед у сферах інфраструктури, сервісів і технічного забезпечення. Старостинські округи мають виконувати роль каналів урахування периферійної специфіки та територіально диференційованих потреб. Громадські інститути, бізнес і зовнішні партнери доцільно розглядати як суб'єктів співучасті, експертної підтримки, ресурсного посилення та суспільної легітимації моделі.

Водночас упровадження моделі може супроводжуватися низкою суттєвих бар'єрів. До них належать відомча роз'єднаність, нестача якісних і систематизованих даних, низька культура міжсекторальної координації, дефіцит аналітичної спроможності, перевантаження виконавчих органів, нестійкість фінансування, формалізація участі мешканців і підміна портфельного підходу набором ситуативних, слабо узгоджених проєктів.

Основні ризики впровадження пов'язані не лише з ресурсними чи організаційними труднощами, а й із можливістю змістовного спотворення самої логіки моделі. Йдеться насамперед про формальне затвердження моделі без реального перерозподілу відповідальності, політизацію відбору пріоритетів, розрив між стратегією і бюджетом, нерегулярність моніторингу, маніпулятивне використання показників і перенесення акценту з фактичних результатів на зовнішню переконливу звітність.

Очікувані ефекти від запровадження моделі доцільно розглядати на трьох взаємопов'язаних рівнях. На операційному рівні вони мають проявлятися у поліпшенні координації, підвищенні якості управлінської документації, зростанні узгодженості портфеля втручань і зміцненні дисципліни реалізації. На інституційному рівні модель повинна сприяти посиленню керованості

громади, підвищенню довіри до управлінських рішень, зростанню адаптивності системи та зміцненню підзвітності місцевої політики.

З урахуванням проведеного теоретичного аналізу, результатів оцінювання стану публічної політики розвитку урбанізованих територій та узагальнення зарубіжного досвіду постає потреба перейти від суто аналітичного опису до більш концентрованого представлення прикладних орієнтирів її вдосконалення. Саме з цією метою доцільно подати узагальнювальний рисунок, який у стислій і структурованій формі репрезентує п'ять ключових рекомендацій щодо впровадження авторської моделі адаптивно-доказового управління на рівні міської територіальної громади (рис. 3.3).

Поданий рисунок концентрує увагу на п'яти опорних напрямках, без яких впровадження авторської моделі адаптивно-доказового управління не може набути цілісного й результативного характеру. Його композицію вибудовано так, щоб центральний блок виконував функцію концептуального ядра, а навколишні елементи розкривали ключові вектори інституційного впровадження моделі на рівні міської територіальної громади.

Перший блок – функціональний підхід – акцентує, що урбанізована територія повинна розглядатися не лише як адміністративно окреслений простір, а як система реальних взаємозв'язків між центральним містом, прилеглими населеними пунктами, транспортними маршрутами, мережею послуг, трудовою мобільністю та повсякденними соціально-економічними практиками. Зміст цього блоку полягає у відмові від надмірно вузького адміністративного бачення розвитку. Його управлінська цінність виявляється в тому, що саме функціональне осмислення території дає змогу виявити реальний масштаб проблем, які залишаються непомітними в межах формально встановленого кордону громади.

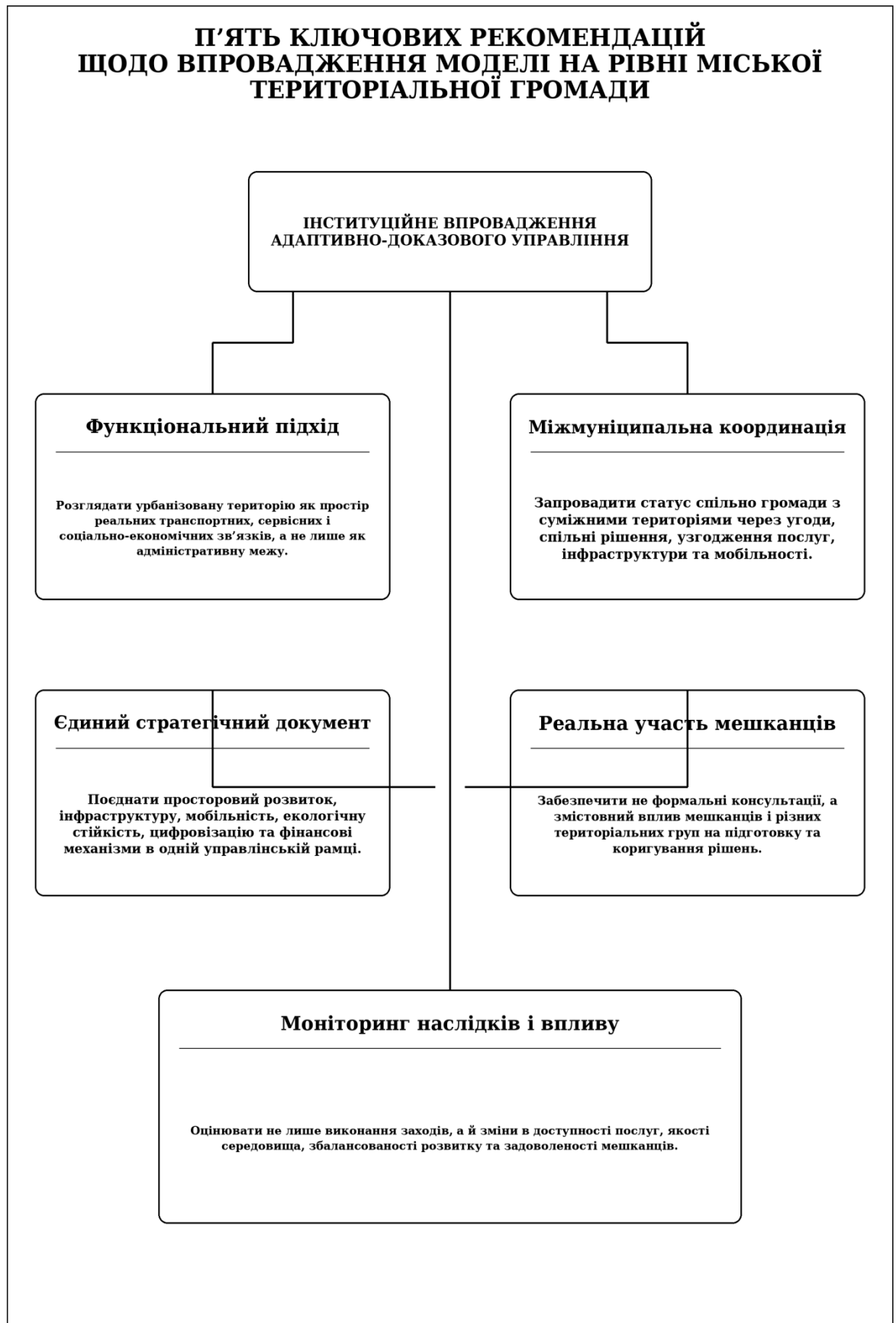

Рис. 3.3 П'ять ключових рекомендацій щодо впровадження моделі на рівні міської територіальної громади

Другий блок – міжмуніципальна координація – відображає необхідність формування сталої взаємодії між міською територіальною громадою та суміжними громадами. Йдеться про координацію рішень у сферах транспорту, інженерної інфраструктури, надання послуг, просторового планування, екологічної безпеки та спільного використання ресурсів. У межах авторської логіки цей елемент має принципове значення, оскільки розвиток урбанізованої території не може бути результативним за умов, коли кожна громада діє ізольовано, ігноруючи функціональну взаємозалежність із прилеглими територіями.

Третій блок – єдиний стратегічний документ – фіксує потребу інтеграції різних напрямів розвитку в межах однієї узгодженої управлінської рамки. Ідеться про подолання фрагментації, за якої просторове планування, інфраструктурна модернізація, мобільність, цифровізація, екологічна політика та фінансові механізми існують у вигляді слабо пов'язаних між собою документів. У структурі рисунка цей блок символізує перехід від множинності паралельних управлінських намірів до цілісної стратегічної архітектури, що забезпечує узгодженість цілей, інструментів і ресурсів.

Четвертий блок – реальна участь мешканців – розкриває демократичний і комунікаційний вимір моделі. Його зміст полягає в тому, що участь населення не може зводитися до формальних консультацій або одноразового інформування. Вона має бути організована як змістовний механізм впливу мешканців на підготовку, коригування та суспільне легітимування рішень. Особливої ваги цей блок набуває для урбанізованих територій, де інтереси центрального міста, периферійних населених пунктів, різних соціальних і вікових груп нерідко не збігаються. Саме тому участь у межах цієї моделі виступає не допоміжною процедурою, а однією з умов підвищення якості управлінських рішень.

П'ятий блок – моніторинг наслідків і впливу – підкреслює, що результативність публічної політики не може оцінюватися лише за кількістю виконаних заходів або обсягом освоєних ресурсів. У межах авторського

підходу пріоритетним є оцінювання того, яким чином управлінські рішення змінюють якість міського середовища, доступність послуг, збалансованість розвитку, рівень інклюзивності та задоволеність мешканців. Саме тому цей блок завершує систему рекомендацій, переводячи модель із площини управлінського наміру в площину перевірюваного ефекту.

У цілому рисунок демонструє, що впровадження моделі адаптивно-доказового управління потребує не одного ізольованого рішення, а цілісного поєднання просторового переосмислення території, координації суб'єктів, стратегічної інтеграції, суспільної участі та доказового оцінювання результатів. Саме в цій єдності й полягає практичний зміст запропонованої авторської конструкції: вона орієнтована не на формальне вдосконалення окремих елементів політики, а на формування більш цілісної, узгодженої та керованої системи розвитку урбанізованої території на рівні міської громади.

Отже, розроблена концептуально-прикладна модель удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади репрезентує інтегрований управлінський конструкт, у межах якого поєднано стратегічну спрямованість, інструментальну визначеність і процедурну гнучкість. Її принципова новизна полягає у впровадженні адаптивно-доказового підходу, що забезпечує узгодження управлінських рішень з емпірично підтвердженими даними, локальними контекстами та динамікою середовища. Верифікаційний контур моделі, побудований на поєднанні кількісних індикаторів і якісного оцінювання, переводить її з рівня декларативної конструкції у площину прикладного інструмента управління, здатного до самокорекції та відтворюваності. У цьому контексті модель виступає не лише аналітичним узагальненням, а й практично орієнтованим механізмом підвищення результативності, обґрунтованості та стійкості публічної політики розвитку урбанізованих територій.

Висновки до розділу 3

Отже, результати третього розділу дають підстави стверджувати, що вдосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади потребує не часткових управлінських змін, а переосмислення самої логіки її формування та реалізації. У межах проведеного дослідження обґрунтовано напрями такого оновлення, розроблено прикладні механізми його забезпечення та сформовано авторську модель адаптивно-доказового управління, що дало змогу сформулювати такі висновки.

1. Доведено, що якісне оновлення публічної політики розвитку урбанізованих територій можливе лише за умови відмови від розрізненого адміністративного реагування на локальні проблеми та переходу до цілісно організованого управління розвитком. У такій системі стратегічні пріоритети, інституційна координація, просторові рішення, ресурсна база, участь заінтересованих сторін і механізми оцінювання мають функціонувати не паралельно, а як взаємопов'язані складники єдиного управлінського процесу. Саме за цієї умови політика розвитку урбанізованого простору набуває не декларативного, а перетворювального характеру, орієнтованого на досягнення збалансованого, соціально релевантного та функціонально узгодженого розвитку громади.

2. Розроблено авторську концептуально-прикладну модель удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій, наукова цінність якої полягає у поєднанні гнучкості управлінського реагування, доказової обґрунтованості рішень і прикладної придатності до використання на рівні міської територіальної громади. На відміну від підходів, що зосереджуються переважно на окремих інструментах або стадіях політики, запропонована модель побудована як динамічний контур, у межах якого діагностика проблем, визначення пріоритетів, добір інструментів, реалізація рішень і подальше коригування з'єднані в безперервну логіку управлінської взаємодії. Завдяки цьому публічна політика розвитку урбанізованих територій інтерпретується не

як механічна сума заходів, а як цілісний процес узгодження цілей, засобів, ресурсів і наслідків.

3. Обґрунтовано, що прикладна дієвість запропонованої моделі забезпечується наявністю верифікаційного контуру, який уможлиблює її використання не лише як аналітичної схеми, а як реального інструмента управлінського впливу. Поєднання індикативного оцінювання, якісної аналітики, механізмів зворотного зв'язку та процедур коригування рішень переводить модель адаптивно-доказового управління в площину практичного застосування та надає їй властивостей відтворюваності, гнучкості й результативної спрямованості. У цьому сенсі третій розділ акумулює головний прикладний здобуток дослідження – формування науково обґрунтованої основи для переходу міської територіальної громади до більш чутливого до змін, доказово підкріпленого та стратегічно впорядкованого управління урбанізованим розвитком.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретико-методологічне обґрунтування та розроблено концептуально-прикладні засади удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної громади. Проведене дослідження дало підстави сформулювати такі висновки.

1. Уточнено сутність урбанізованих територій як об'єкта публічного управління. Доведено, що їх некоректно трактувати лише як забудовані простори, адміністративно окреслені частини території чи сукупність об'єктів містобудівного регулювання. У публічно-управлінському вимірі урбанізовані території становлять складні багаторівневі системи, у межах яких взаємодіють просторово-морфологічні, демографічні, інфраструктурні, економічні, екологічні, безпекові та інституційні компоненти. На цій основі систематизовано їхні ознаки та обґрунтовано критерії операціоналізації, що уможливорює коректніше виокремлення управлінських проблем, зіставлення територій і добір релевантних інструментів впливу.

2. Розкрито зміст публічної політики розвитку урбанізованих територій як цілеспрямованої системи публічно-владних рішень і дій, орієнтованих на забезпечення збалансованого, функціонально узгодженого, безпечного та довгостроково спроможного розвитку урбанізованого простору громади. Визначено її суб'єктів, серед яких органи місцевого самоврядування, виконавчі структури, комунальні підприємства, державні інституції, бізнес, інститути громадянського суспільства та мешканці. Обґрунтовано, що відповідна політика має розглядатися як повний управлінський цикл, який охоплює ідентифікацію проблем, формування цілей, інституційне й ресурсне забезпечення, реалізацію, моніторинг, оцінювання та коригування рішень.

3. Обґрунтовано методологічні підходи до дослідження та оцінювання публічної політики розвитку урбанізованих територій. Доведено доцільність поєднання системного, інституційного, функціонального, територіального,

програмно-цільового, результативного та адаптивного підходів, що дало змогу розглядати відповідну політику не як набір відокремлених адміністративних заходів, а як багаторівневу конфігурацію цілей, суб'єктів, правил, інструментів, ресурсів і наслідків. Такий методологічний синтез створив основу для переходу від описового аналізу до прикладного оцінювання якості політики та вироблення пропозицій щодо її вдосконалення.

4. Дослідження нормативно-інституційного забезпечення та суб'єктної архітектури реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій у міській територіальній громаді показало, що в Україні сформовано базову правову та організаційну основу для здійснення такої політики, однак її практична дієвість обмежується недостатньою узгодженістю між окремими нормативними масивами, різним рівнем інституційної спроможності суб'єктів та нерівномірністю координації між ними. Установлено, що результативність політики визначається не формальною наявністю повноважень, а здатністю інституцій діяти синхронно, забезпечувати горизонтальну й вертикальну взаємодію та переводити нормативні приписи у сталі управлінські практики

5. Аналіз програмно-цільових і проєктних інструментів реалізації політики розвитку урбанізованих територій у практиці Івано-Франківської міської територіальної громади засвідчив, що саме через них стратегічні орієнтири набувають операційного змісту. Водночас доведено, що їхня ефективність залежить від рівня внутрішньої узгодженості між стратегією громади, галузевими програмами, бюджетними рішеннями, інфраструктурними проєктами та системою індикаторів. За відсутності такого зв'язку навіть формально якісні документи й ініціативи не формують цілісної політики, а функціонують як паралельні напрями діяльності з різним ступенем управлінської віддачі.

6. Охарактеризовано ресурсно-комунікаційні механізми реалізації публічної політики розвитку урбанізованих територій, зокрема фінансування, участь громадськості та підзвітність, і доведено, що вони не мають допоміжного характеру, а становлять внутрішню умову її результативності.

Встановлено, що фінансова забезпеченість визначає межі реальної здійсненності рішень, участь громадськості підвищує їх соціальну легітимність і відповідність локальним потребам, а підзвітність і прозорість формують механізми довіри, контролю та корекції. Саме поєднання цих складників забезпечує перехід від адміністративно задекларованої політики до політики, здатної продукувати відчутні територіальні зміни.

7. Здійснене оцінювання результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді дало змогу виявити як наявні позитивні зрушення, так і системні обмеження її реалізації. Обґрунтовано, що фактична результативність такої політики визначається не окремими досягненнями, а співвідношенням між стратегічною послідовністю, інституційною спроможністю, ресурсною підтримкою, якістю інструментів та здатністю громади навчатися на основі отриманих результатів. Виявлено, що ключовими стримувальними чинниками залишаються фрагментарність оціночних процедур, недостатня інтеграція даних у процес прийняття рішень і потреба в посиленні доказового підходу до корекції політики.

8. Узагальнення зарубіжних підходів до публічного управління розвитком урбанізованих територій засвідчило, що їхня практична цінність для України полягає не в прямому відтворенні зовнішніх моделей, а в адаптації тих принципів, які довели ефективність у різних інституційних контекстах. До таких принципів віднесено функціональний підхід до територій, інтегрованість планування, багаторівневу координацію, доказовість рішень, партисипативність, стійкість до криз і постійний моніторинг результатів. Доведено, що адаптація зарубіжного досвіду в українських умовах має спиратися на реальний стан інституційної спроможності громад, воєнні ризики, нерівномірність ресурсної бази та потреби повоєнного відновлення.

9. Головним науково-практичним результатом дослідження стало розроблення концептуально-прикладної моделі удосконалення публічної політики розвитку урбанізованих територій на рівні міської територіальної

громади. Її змістова новизна полягає у поєднанні стратегічного, нормативно-інституційного, програмно-проектного, ресурсно-комунікаційного, оціночно-аналітичного та коригувального контурів в єдиній логіці адаптивно-доказового управління. Запропонована модель орієнтована на узгодження цілей, інструментів, ресурсів і вимірюваних результатів, а також на забезпечення здатності громади оперативно коригувати політику залежно від зміни умов. Саме це дає підстави розглядати її як прикладну основу для підвищення обґрунтованості, цілісності, стійкості та результативності публічної політики розвитку урбанізованих територій у сучасних українських громадах.

Загалом результати дослідження підтверджують досягнення поставленої мети та розв'язання визначених наукових завдань. Дисертація не лише поглиблює теоретико-методологічне розуміння публічної політики розвитку урбанізованих територій, а й пропонує практично орієнтований інструментарій її вдосконалення на рівні міської територіальної громади. Практична цінність одержаних результатів полягає в можливості їх використання для підвищення якості стратегічного планування, посилення інституційної координації, удосконалення місцевих програм і проєктів, розвитку підзвітності, розбудови систем моніторингу та оцінювання, а також для формування більш стійкої моделі територіального розвитку в умовах децентралізації, воєнних викликів і повоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабаєв В. М. Управління великим містом : теоретичні і прикладні аспекти : монографія. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х. : ХНАМГ, 2010. 307 с.
2. Бабінець О. П. Сучасні концепції розвитку міст як об'єкт публічного управління в контексті забезпечення сталого розвитку урбанізованих територій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 9. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/2136/2163>. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.9.28>.
3. Бойко І. Модель управління проєктами в установах публічної адміністрації. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2024/No3/105.pdf>.
4. Бурик З. М. Управління проєктами у місцевому самоврядуванні. URL: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/download/2806/2214/3932>.
5. Бюджет Івано-Франківської міської територіальної громади. *Open Budget*. 2026. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0953300000/info/indicators>.
6. Бюджет участі. Громадський проєкт Івано-Франківської ТГ: офіційна вебплатформа. URL: <https://if.pb.org.ua>.
7. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17>.
8. Войціцька К. М. Комплексний механізм публічного управління економічним розвитком урбанізованих територій в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 3 (105). URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/288135>. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-3\(105\)-110-123](https://doi.org/10.26642/jen-2023-3(105)-110-123).
9. Войціцька К. М., Ревенко А. Є. Класифікація урбанізованих територій для цілей публічного управління. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 4 (106). URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/296196/288628>. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-4\(106\)-93-102](https://doi.org/10.26642/ema-2023-4(106)-93-102).

10. Впливайте на майбутнє Івано-Франківська: опитування для мешканців громади. URL: https://if.informator.ua/2025/02/04/vplyvajte-na-majbutnye-ivano-frankivska-opytuvannya-dlya-meshkancziv-gromady/#google_vignette.

11. Геопортал містобудівного кадастру (UPCG) – публічна сторінка. URL: <https://kadastr.gov.ua>.

12. Гагін А. О. Оцінка ефективності партисипативного планування в управлінні розвитком урбанізованих територій. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 3 (113). С. 81–86. URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341566>. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-3\(113\)-81-86](https://doi.org/10.26642/ema-2025-3(113)-81-86).

13. Гагін А. О. Принципи партисипативного підходу щодо управління розвитком урбанізованих територій. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 2 (108). URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/309272>. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-2\(108\)-123-127](https://doi.org/10.26642/ema-2024-2(108)-123-127).

14. Глинський Н. Ю. Економічний, соціальний та екологічний виміри місцевого розвитку через призму забезпечення конгруентності слабоурбанізованої території. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 14 (28). С. 558–568. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/7914/7958>. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-558-568](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-558-568).

15. Глинський Н. Ю. Стратегії розвитку слабоурбанізованих територій в умовах трансформації національного господарства : монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 236 с.

16. Гречаник Б. В. Інвестиційно-інноваційні системи національної економіки : теоретико-прикладні засади формування, функціонування та управління : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2024. 348 с.

17. ДБН Б.1.1-13:2021. Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях. Чинні з 01.10.2022. URL: https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2022/08/DBN_B11-13-2021.pdf.

18. ДБН Б.1.1-14:2021. Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні. Чинні з 01.10.2022. URL: https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2022/08/dbn-b.1.1-14_2021.pdf.

19. Децентралізація. Івано-Франківська територіальна громада. 2026. URL: <https://decentralization.ua/newgromada/3991>.

20. Децентралізація. Інноваційні ваучери для малого та середнього бізнесу: перший досвід реалізації програми в Івано-Франківську. 23.02.2024. URL: <https://decentralization.ua/en/news/17713>.

21. Деякі питання забезпечення функціонування ЄДЕССБ : Постанова КМУ від 23.06.2021 № 681. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/681-2021-%D0%BF>.

22. Департамент благоустрою Івано-Франківської міської ради : сторінка розпорядника відкритих даних (перелік наборів). URL: <https://data.gov.ua/organization/14a718a1-c603-4e66-b24d-7924f2d25b5f>.

23. Дзвінчук Д. І., Лопушинський І. П., Красій М. О. Інституційна архітектура публічного управління урбанізованим розвитком в Україні : ролі, повноваження та механізми координація в територіальних громадах *Наукові інновації та передові технології*. 2026. № 2 (54). С. 137–153. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/37062/37063>.

24. Дзюндзюк К. В. Публічне управління міським розвитком на засадах концепції розумного міста : дис. ... д-ра філос.: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків, 2023. 234 с. URL: https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/aspirantura/zakhysty/Dziundziuk/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%94%D0%B7%D1%8E%D0%BD%D0%B4%D0%B7%D1%8E%D0%BA_merged_compressed.pdf.

25. Зарічна О. В. та інші. Проектний підхід до управління територіальними громадами в умовах викликів війни. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e7a1ede-b9d1-484a-95c1-91e641861977/content>.

26. Земельний кодекс України. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
27. Івано-Франківська міська рада. Електронні петиції до влади м. Івано-Франківська. URL: <https://petition.mvk.if.ua>.
28. Івано-Франківська міська рада. Звіти бюджетних програм. URL: <https://www.mvk.if.ua/zvbudgpr>.
29. Івано-Франківська міська рада. Комплексна програма сприяння залученню і супроводу міжнародної технічної допомоги, грантів, кредитів, інвестицій та впровадження проєктів міжнародного співробітництва. 2024. URL: <https://www.mvk.if.ua/uploads/files/61723.pdf>.
30. Івано-Франківська міська рада. Паспорти бюджетних програм. URL: <https://www.mvk.if.ua/pbprog>.
31. Івано-Франківська міська рада. Проєкти МТД. URL: <https://www.mvk.if.ua/program>.
32. Івано-Франківська міська рада. Служба оперативного реагування 15-80. URL: <https://www.mvk.if.ua/080>.
33. Івано-Франківська територіальна громада. Decentralization.gov.ua : вебсайт. URL: <https://decentralization.ua/newgromada/3991>.
34. Колтун В. С., Бабінець О. П. Урбанізація та її вплив на розвиток публічного управління : понятійно-категорійний аналіз. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 18. С. 59–64. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021/12.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.18.59>. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.18.59>
35. Конституція України. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini>.
36. Котіна Г. М., Степура М. М., Гиренко Х. В. Програмно-цільове бюджетування та ефективність бюджетних програм в Україні : проблеми та

протиріччя в імплементації. *Економіка та держава*. 2020. № 7. URL: https://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/65.pdf.

37. Кравченко С. Г. Державне управління розвитком урбанізованих територій України : теоретичні засади та механізми реалізації : монографія. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ, 2014. 252 с.

38. Красій М. О. Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування у забезпеченні реалізації державної політики розвитку урбанізованих територій. *Суспільство та національні інтереси*. 2026. № 2. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/36861/36859>.

39. Лабінська Г. М. Просторове планування в Україні : навч.-метод. посіб. Львів, 2024. 52 с. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/Labinska_Prostorove-planuvannia-v-Ukraini_2024.pdf.

40. Левкіський І. Б. Методи бюджетного планування місцевих бюджетів в умовах децентралізації. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/504>.

41. Лисяк Н. М. Теоретико-методологічні засади інтегрованого розвитку урбанізованих систем : дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка». Львів, 2021. 440 с.

42. Лисяк Н. М. Теоретичні засади інтегрованого розвитку урбанізованих систем. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210021.pdf>.

43. Лопушинський І. П., Плющ Р. М., Башинський І. А. Прозорість місцевого самоврядування як механізм забезпечення комунікації публічної влади з громадянським суспільством. *Наукові перспективи*. 2025. № 3 (57). С. 303–314. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/21885/21856>.

44. Малімон Віталій, Прокіпчук Артур. Актуальні питання розробки та оновлення містобудівної документації на місцевому рівні. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (01 серпня 2022 року), м. Луцьк : СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. С. 139–143.

45. Малімон В. І., Прокіпчук А. А. Концептуалізація поняття «урбанізовані території». *Координати публічного управління*. 2024. № 1 (2). С. 290–305. URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/26/25>. DOI <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.01.13>.

46. Мельничук В. І. Регіональні особливості реформування місцевого самоврядування в процесі децентралізації та європейської інтеграції України : дис. ... д-ра філософії: спец. 052 «Політологія». Івано-Франківськ, 2023. 257 с.

47. Міністерство фінансів України. Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання : наказ від 26.08.2014 № 836. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1104-14>.

48. Місцеві бюджети 2025 : особливості, пріоритети, перспективи. URL: <https://u-lead.org.ua/news/582>.

49. ОПОРА. Огляд комунального господарства Івано-Франківської громади. 06.03.2024. URL: <https://oporaua.org/samovriaduvannia/oglyad-komunal-nogo-gospodarstva-ivano-frankivs-koyi-gromadi-25122>.

50. Панасюк Р. В. Публічне управління використанням спільних ресурсів територіальних громад України : дис. ... д-ра філософії : спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Івано-Франківськ, 2021. 271 с.

51. Паспорти бюджетних програм Департаменту благоустрою Івано-Франківської міської ради : набір відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/dataset/ca20931f-86bd-4447-9e8a-501fa5bba1ce>.

52. План сталої міської мобільності для м. Івано-Франківськ та Івано-Франківської ОТГ. URL: <https://www.oresund.solutions/sump-if>.

53. Положення «Про місцеві ініціативи у місті Івано-Франківську». URL: <https://www.mvk.if.ua/uploads/files/news280815-2.pdf>.

54. Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської міської територіальної громади на 2021-2025 роки. URL: <https://www.mvk.if.ua/uploads/files>.

55. Програма сталого енергетичного розвитку Івано-Франківської громади до 2030 року. URL: <https://www.mvk.if.ua/mvkprog/61343>.

56. Проектний підхід в громадах : рекомендації. KSE. 2023. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/Rekomendatsii---dlya-gromad.-Proyektanii---pidhid.pdf>.

57. Прокіпчук Артур. Будівництво та встановлення споруд для внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції ГО «ІЕЕЕД», (15 лютого 2023 року), м. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 324–326.

58. Прокіпчук А. Європейські стандарти сталого міського розвитку та їх адаптація в стратегіях розвитку Івано-Франківської міської територіальної громади. *Євроінтеграційні тренди розвитку місцевого самоврядування : виклики війни та повоєнної відбудови* : матеріали щоріч. Всеукр. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 10 груд. 2025 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2025. 138 с. С. 95–97.

59. Прокіпчук А. А. Зарубіжний досвід розвитку урбанізованих територій. *Координати публічного управління*. 2024. № 2 (3). URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/60/57>. DOI <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.02.24>.

60. Прокіпчук А. А. Історичні віхи розвитку містобудування як науки та практичної діяльності в Україні. *Наукові перспективи. Серія : Державне управління*. 2025. № 8 (62). С. 214–230. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/28148/28111>. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-214-230](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-214-230).

61. Прокіпчук Артур. Нормативно-правові засади державної політики щодо розвитку урбанізованих територій в Україні. *Успіхи і досягнення у науці. Серія : Управління та адміністрування*. 2025. № 9 (19). С. 730–751. URL:

<https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/29321/29277>.

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-730-751](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-730-751).

62. Прокіпчук А. А. Організаційне забезпечення управління розвитком урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді: функції виконавчих органів і комунальних підприємств. *Координати публічного управління*. 2025. № 2 (5). С. 656–681. DOI <https://doi.org/10.62664/cpa.2025.02.30>.

63. Прокіпчук Артур. Просторовий розвиток Івано-Франківської територіальної громади. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки* : матеріали VIII Міжнародного науково-практичного симпозіуму (м. Івано-Франківськ, 9 травня 2024 року). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2024. С. 187–190.

64. Прокіпчук Артур. Ревіталізація промислових об'єктів міста Івано-Франківська. *Державна політика щодо місцевого самоврядування : стан, проблеми та перспективи* : збірник матеріалів 15-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції від 06 грудня 2024 р. / За наук. ред. О. В. Чепелюк, В. Д. Філіпшової, В. М. Демченка. Хмельницький: ХНТУ, 2024. С. 240–244.

65. Прокіпчук Артур. Шляхи залучення громадськості до ухвалення рішень у сфері містобудівної діяльності. *Публічне управління та адміністрування в Україні : євроінтеграційний поступ* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.); за наук. ред. проф. І. І. Чудика, Д. І. Дзвінчука, І. П. Лопушинського; упоряд. Л. С. Мосора. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2024. 922 с. С. 888–892. URL: https://nung.edu.ua/sites/default/files/2024-07/Збірник_тез_ІФНТУНГ_2024.pdf.

66. Прокіпчук А., Малімон В. Моніторинг і оцінювання ефективності державної політики щодо розвитку урбанізованих територій : індикатори, дані, інституційний дизайн. *Публічне управління та менеджмент : сучасні тренди та перспективи* : збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної

конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. Рівне, 26 листопада 2025 р. [тези доп.]. Рівне : РДГУ, 2025. 149 с. С. 41–44.

67. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 № 687-XIV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/687-14>.

68. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 № 2807. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>.

69. Про визначення формату електронних документів комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, генерального плану населеного пункту, детального плану території: Постанова КМУ від 09.06.2021 № 632. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/632-2021-п?utm_source=chatgpt.com#Text.

70. Про виконання Програми економічного і соціального розвитку Івано-Франківської міської територіальної громади за 2024 рік. URL: <https://www.namvk.if.ua/dt/1121851>.

71. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення та цифровізації процедури оцінки впливу на довкілля : Закон України від 13.07.2023 № 3227-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3227-20>.

72. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель : Закон України від 17.06.2020 № 711-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/711-20>.

73. Про Генеральну схему планування території України : Закон України від 07.02.2002 № 3059-III. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3059-14>.

74. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>.

75. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.

76. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації : Постанова КМУ від 01.09.2021 № 926. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/926-2021-%D0%BF>.

77. Про затвердження Правил складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання : наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2014 № 836 (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-14>.

78. Про затвердження Стратегії розвитку Івано-Франківської громади на період до 2040 року : рішення (офіційна публікація). 2025. URL: <https://www.namvk.if.ua/prdt/1176205>.

79. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 № 858. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.

80. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 07.07.2011 № 3613. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>.

81. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97>.

82. Про національну інфраструктуру геопросторових даних : Закон України від 13.04.2020 № 554-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/554-20>.

83. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 № 2780-XII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2780-12>.

84. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1805-14>.

85. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.

86. Про паспорти бюджетних програм : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2002 № 1098 (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-03>.

87. Про планування і забудову територій : Закон України від 20.04.2000 № 1699-III (втратив чинність). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1699-14>.

88. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3038-17>.

89. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2354-19>.

90. Семенчук Н. О. Публічно-правові спори у сфері містобудування. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2024. 243 с.

91. Сергієнко Л. В. Державна політика гарантування безпеки урбанізованих територій : монографія. Житомир : ТОВ «Видавничий дім Бук-Друк», 2022. 432 с.

92. Сергієнко Л. Міжнародноправовий механізм розвитку урбанізованих територій : причини, еволюція, наслідки (закінчення). *Society and Security*. 2024. Вип. 1 (2). С. 99–112. URL: <https://sas.ztu.edu.ua/article/view/302122/294172>. DOI: [https://doi.org/10.26642/sas-2024-1\(2\)-99-112](https://doi.org/10.26642/sas-2024-1(2)-99-112).

93. Сергієнко Л. В. Сучасні стратегії розвитку міст в забезпеченні безпеки урбанізованих територій. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Том 33 (72). № 1. С. 123-129. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/21.pdf.

94. Сергієнко Л. В. Теоретико-методологічна конструкція дослідження проблем державної політики гарантування безпеки урбанізованих територій. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 3 (101). С. 55–69. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/266288>. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-3\(101\)-55-69](https://doi.org/10.26642/ema-2022-3(101)-55-69).

95. Сергієнко Л. В., Захаров Д. М. Можливості відновлення постраждалих внаслідок війни урбанізованих територій України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 4 (106). С. 109–114. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/296204>. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-4\(106\)-109-114](https://doi.org/10.26642/ema-2023-4(106)-109-114).

96. Сергієнко Л. В., Захаров Д. М., Новосьолов І. В. Розвиток урбанізованих територій в Україні та світі за період 1950–2035 років. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 3 (105). С. 131–145. URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/288142>. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-131-145](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-131-145).

97. Свірко С. В. та інші. Державне управління сталим розвитком урбанізованих територій. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2 (104). URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/285109>. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-168-179](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-168-179).

98. Склад Івано-Франківської міської територіальної громади. URL: <https://www.decentralization.ua/gromada/1059/composition>.

99. Стратегія Івано-Франківська. Дослідження. URL: <https://strategy.if.ua/research>.
100. Стратегія Івано-Франківська. Концепція розвитку зеленої інфраструктури Івано-Франківської міської територіальної громади до 2035 року. URL: https://strategy.if.ua/wp-content/uploads/2025/04/final_Kontseptsiya_ozelenennya-1.pdf.
101. Стратегія Івано-Франківська. Напрацювання фокус груп щодо безбар'єрності у громаді. URL: <https://strategy.if.ua/news/napratsyuvannya-fokus-grup-shhodo-bezbar-yernosti-u-gromadi>.
102. Стратегія розвитку Івано-Франківської міської територіальної громади до 2040 року : документ. URL: <https://strategy.if.ua/wp-content/uploads/2025/10/Strategiya-rozvytku-Ivano-Frankivskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady-do-2040-roku.pdf>.
103. Струк Н. П., Баран М. П. Вплив євроінтеграції на спроможність територіальних громад Івано-Франківської області. *Zdolność administracyjna państwa członkowskiego i kandydata do Unii Europejskiej*. Pojęcie, przejawy i determinanty / Redakcja : Dmytro Dzvinchuk, Alina Khaletska, Vitalij Kovalchuk, Marek Mączyński, Ewa Skorczyńska. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego. 2024. 634 s. S. 397–406.
104. Структура і штатна чисельність (організаційна структура) Департаменту благоустрою Івано-Франківської міської ради : набір відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/dataset/379193db-8176-4005-a993-e2ea787ca4cc>.
105. Територія і кількість наявного населення по міських радах та районах Івано-Франківської області. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. URL: https://ifstat.gov.ua/X_OBL/OBL2.HTM.
106. У Франківську у 2024 році на проекти «Бюджету участі» спрямують 30 мільйонів гривень. *Суспільне Івано-Франківськ*. 06.02.2024. URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/678088-v-ivano-frankivsku-u-2024-roci-na-proekti-budzetu-ucasti-spramuut-30-miljoniv-griven>.

107. Фінансове життя міста: доходи, витрати та планування бюджету. 2025. URL: <https://www.namvk.if.ua/prdt/1200447>.

108. Франківцям презентували Стратегію громади: про що документ і що питали в мера. URL: <https://galka.if.ua/frankivtsiam-prezentuvaly-stratehiu-hromady-pro-shcho-dokument-i-shcho-pytaly-v-mera-foto>.

109. Хрустовський С., Слободянюк Ю. Просторове планування розвитку територій громад під час та після війни : правові аспекти. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2022. № 27. URL: <http://taais.oridu.odessa.ua/article/view/276820>. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb272022276820>.

110. Чудик І. І., Дзвінчук Д. І., Кісь С. Я., Петренко В. П. Модель співпраці публічної влади і людських ресурсів в процесах стратегування. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. № 41. С. 128–136.

111. Шевчук Е. Г. Безконтактні адміністративні послуги у сфері державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2020. 195 с.

112. Ямковой Ю. Агломерація як спеціальний адміністративний режим в організації врядування. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2024. Випуск 31. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb312024306581>.

113. Abastante F., Mecca B. Urban Projects and the Policy-Making Cycle : Indicators for Effective Governance. *Sustainability*. 2025. Vol. 17, No. 14. Art. 6305. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/14/6305>. DOI: <https://doi.org/10.3390/su17146305>.

114. Albahri A. S., Khaleel Y. L., Habeeb M. A. et al. Evaluation Framework for Urban Sustainability Assessment Tools Based on a Decision-Making Approach. *Ain Shams Engineering Journal*. 2025. Vol. 16, No. 12. Art. 103768. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.asej.2025.103768>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S209044792500509X>.

115. Almulhim A. I., Yigitcanlar T. Understanding Smart Governance of Sustainable Cities : A Review and Multidimensional Framework. *Smart Cities*. 2025. Vol. 8, No. 4. Art. 113. URL: <https://www.mdpi.com/2624-6511/8/4/113>. DOI: <https://doi.org/10.3390/smartcities8040113>.
116. Angelidou M., Politis C., Fellnhof K. Participatory and Responsible Policy-Design for Urban Planning, Transport and Energy Driven by Innovation : A Guidebook. *Discover Cities*. 2025. Vol. 2. Art. 42. DOI: <https://doi.org/10.1007/s44327-025-00076-0>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s44327-025-00076-0>.
117. Artioli F., Le Galès P. Metropolitan Governance as Organised Anarchy : The Case of the Paris Region. *Cities*. 2025. Vol. 158. Art. 105607. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275124008217>. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105607>.
118. Assarkhaniki Z., Sabri S., Rajabifard A.6 et al. Advancing sustainable development goals : embedding resilience assessment. *Sustainability Science*. 2023. Vol. 18. P. 2405–2421. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-023-01372-7>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11625-023-01372-7>.
119. Benedek J. The role of urban growth poles in regional policy : The Romanian case. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2016. Vol. 223. P. 285–290. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.368>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816304487>.
120. Bozkurt Y., Rossmann A., Pervez Z., Ramzan N. Development and Evaluation of an Urban Data Governance Reference Model Based on Design Science Research. *Government Information Quarterly*. 2025. Vol. 42, No. 2. Art. 102025. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0740624X2500019X>. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2025.102025>.
121. Bressane A., Loureiro A. I. S., Almendra R. Community Engagement in the Management of Urban Green Spaces : Prospects from a Case Study in an Emerging Economy. *Urban Science*. 2024. Vol. 8, No. 4. Art. 188. URL:

<https://www.mdpi.com/2413-8851/8/4/188>.

DOI:

<https://doi.org/10.3390/urbansci8040188>.

122. Bua A., Bussu S. Between governance-driven democratisation and democracy-driven governance : Explaining changes in participatory governance in the case of Barcelona. *European Journal of Political Research*. 2021. Vol. 60, No. 3. P. 716–737. DOI: <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12421>. URL: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1475-6765.12421>.

123. Castells M. The Urban Question : A Marxist Approach. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1977. 471 p.

124. Council of Europe. Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe (ETS No. 121), Granada, 3.X.1985. URL: <https://rm.coe.int/168007a087>.

125. Council of Europe. European Landscape Convention (ETS No. 176), Florence, 20.X.2000. URL: <https://rm.coe.int/1680080621>.

126. Creutzig F., Becker S., Berrill P. et al. Towards a public policy of cities and human settlements in the 21st century. *Urban Sustainability*. 2024. Vol. 4, No. 1. URL: <https://www.nature.com/articles/s42949-024-00168-7>. DOI: <https://doi.org/10.1038/s42949-024-00168-7>

127. da Cruz N. F., Rode P., McQuarrie M. New urban governance : A review of current themes and future priorities. *Journal of Urban Affairs*. 2019. Vol. 41, No. 1. P. 1–19. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07352166.2018.1499416>. DOI: <https://doi.org/10.1080/07352166.2018.1499416>.

128. de la Fuente R., Friedman K. Understanding Metropolitan Collaborative Governance in Chicago : Towards a New Metro-Urban Regime Approach. *Urban Governance*. 2025. Vol. 5, No. 4. P. 426–435. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S266432862500066X>. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ugj.2025.08.008>.

129. Diaz-Sarachaga J. M. Developing an Assessment Governance Framework for Urban Digital Twins : Insights from Smart Cities. *Cities*. 2025. Vol. 156. Art.

105558. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275124007728>. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105558>.

130. Dijkstra L., Poelman H., Veneri P. The EU-OECD definition of a functional urban area. *OECD Regional Development Working Papers*. 2019. No. 2019/11. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/12/the-eu-oecd-definition-of-a-functional-urban-area_cef4a128/d58cb34d-en.pdf. DOI: <https://doi.org/10.1787/d58cb34d-en>.

131. Dorado-Rubín M. J., Guerrero-Mayo M. J., Navarro-Yáñez C. J. Policy Integration in Urban Policies as Multi-Level Policy Mixes. *Policy Sciences*. 2025. Vol. 58, No. 1. P. 45–67. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11077-024-09562-5>. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11077-024-09562-5>.

132. EConsultation (e-DEM). URL: <https://consult.e-dem.ua/0710100000>.

133. European Commission. The New Leipzig Charter : The transformative power of cities for the common good. Brussels, 2020. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/new_leipzig_charter/new_leipzig_charter_en.pdf.

134. European Commission. The Future of Cities : Opportunities, Challenges and the Way Forward. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2019. URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/the-future-of-cities_online.pdf.

135. European Commission. Urban Agenda for the EU : Multi-level Governance in Action. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2019. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/urban_agenda_eu_en.pdf.

136. European Commission. Urban Agenda for the EU. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2023. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4f3e78b8-9e36-11ed-b508-01aa75ed71a1/language-en>. DOI: <https://doi.org/10.2776/30449>.

137. European Parliament and the Council of the European Union. Consolidated text : Directive 2007/2/EC (INSPIRE) (as of 26.06.2019). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02007L0002-20190626>.

138. European Parliament and the Council of the European Union. Consolidated text: Directive 2011/92/EU (as of 15.05.2014). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:02011L0092-20140515>.

139. European Parliament and the Council of the European Union. Directive 2001/42/EC of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment. *Official Journal of the European Communities*. L 197. 21.07.2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/42/oj/en>.

140. European Parliament and the Council of the European Union. Directive 2011/92/EU of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment (codification). *Official Journal of the European Union*. L 26. 28.01.2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj/eng>.

141. European Parliament and the Council of the European Union. Directive 2007/2/EC of 14 March 2007 establishing an Infrastructure for Spatial Information in the European Community (INSPIRE). *Official Journal of the European Union*. L 108. 25.04.2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2007/2/oj/eng>.

142. Fioretta C., Pertoldi M. Exploring the functional area approach in EU urban strategies. *Transactions of the Association of European Schools of Planning*. 2020. No. 4. URL: https://www.researchgate.net/publication/349918463_Exploring_the_functional_area_approach_in_EU_urban_strategies.

143. Halla P., Merino-Saum A. Conceptual frameworks in indicator-based assessments of urban sustainability – An analysis based on 67 initiatives. *Sustainable Development*. 2022. Vol. 30, No. 5. P. 1056–1071. DOI: <https://doi.org/10.1002/sd.2300>. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.2300>.

144. Hansson S., Arfvidsson H., Simon D. Governance for sustainable urban development : the double function of SDG indicators. *Area Development and Policy*. 2019. Vol. 4, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1080/23792949.2019.1585192>. URL: <https://doi.org/10.1080/23792949.2019.1585192>.

145. Haou E., Allarané N., Aholou C. C., Bondoro O. Stakeholder-Based Optimal Indicators for Urban Sustainability Assessment in Sub-Saharan Africa : A Case Study from the City of Moundou in Chad. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, No. 19. Art. 8372. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16198372>. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/16/19/8372>.

146. Haraguchi M., Funahashi T., Biljecki F. Assessing governance implications of city digital twin technology: A maturity model approach. *Technological Forecasting and Social Change*. 2024. Vol. 204. Art. 123409. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162524002051>. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2024.123409>.

147. Healey P. Collaborative Planning : Shaping Places in Fragmented Societies. London : Macmillan/Palgrave, 1997. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-25538-2>. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-1-349-25538-2.pdf>.

148. Higgs C., Alderton A., Rozek J., et al. Policy-Relevant Spatial Indicators of Urban Liveability And Sustainability : Scaling From Local to Global. *Urban Policy and Research*. 2022. Vol. 40, No. 4. DOI: <https://doi.org/10.1080/08111146.2022.2076215>.

149. Hlynsky N., Hirna O. Positioning of low-urbanized territories based on self-identification : The case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2022. Vol. 20, No. 1. P. 229–246. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/problems-and-perspectives-in-management/issue-397/positioning-of-low-urbanized-territories-based-on-self-identification-the-case-of-ukraine>. URL: [https://doi.org/10.21511/ppm.20\(1\).2022.20](https://doi.org/10.21511/ppm.20(1).2022.20).

150. Hlynsky N., Krykavskyy Y., Hirna O., Savchenko Y. Transformation of the economic role of local self-government in low-urbanized territories in Ukraine :

Initial conditions and social perception. *International Journal of Management and Economics*. 2022. Vol. 58, Iss. 3. P. 267–278. URL: <https://reference-global.com/download/article/10.2478/ijme-2022-0018.pdf>. DOI:

<https://doi.org/10.2478/ijme-2022-0018>

151. Holden M. Sustainability indicator systems within urban governance : Usability analysis of sustainability indicator systems as boundary objects. *Ecological Indicators*. 2013. Vol. 32. P. 89–96. DOI:

<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2013.03.007>. URL:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1470160X13001131>.

152. Hooghe L., Marks G. Unraveling the Central State, but not like a unitary actor : types of multi-level governance. *American Political Science Review*. 2003. Vol. 97 (2). P. 233–243. URL:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=302786.

153. Hosseinpour M., Kalantari M., Ghalehtimouri K. J. Exploring Urban Future : Enhancing Good Urban Governance Through Scenario Planning in Urmia City, Iran. *City and Built Environment*. 2025. Vol. 3, No. 1. DOI:

<https://doi.org/10.1007/s44213-025-00056-5>. URL:

<https://link.springer.com/article/10.1007/s44213-025-00056-5>.

154. Howlett Michael, Ramesh M. and Perl Anthony. Studying Public Policy. Principles and Processes. 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 2020. 416 p.

155. Huovila A., Bosch P., Airaksinen M. Comparative analysis of standardized indicators for Smart sustainable cities : What indicators and standards to use and when? *Cities*. 2019. Vol. 89. P. 141–153. DOI:

<https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.01.029>. URL:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275118309120>.

156. Kaczmarek T. Soft planning for soft spaces. Concept of Poznań metropolitan area development – a case study. *Miscellanea Geographica – Regional Studies on Development*. 2018. Vol. 22, No. 4. P. 181–186. URL:

<https://ideas.repec.org/a/vrs/mgrsd/v22y2018i4p181-186n3.html>. DOI:

<https://doi.org/10.2478/mgrsd-2018-0020>.

157. Kaczmarek T., Kociuba D. Models of governance in the urban functional areas : Policy lessons from the implementation of integrated territorial investments (ITIs) in Poland. *Quaestiones Geographicae*. 2017. Vol. 36, No. 4. P. 47–64. URL: <https://ideas.repec.org/a/vrs/quageo/v36y2017i4p47-64n4.html>. DOI:

<https://doi.org/10.1515/quageo-2017-0035>.

158. Kampfmann T., Bernert P., Lang D. J., Drautz S. Governance for Urban Sustainability Through Real-World Experimentation : Introducing an Evaluation Framework for Transformative Research Involving Public Actors. *Cities*. 2024. Vol. 153. Art. 105301. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105301>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275124005158>.

159. Kapucu N., Ge Y., Rott E., Isgandar H. Urban Resilience : Multidimensional Perspectives, Challenges and Prospects for Future Research. *Urban Governance*. 2024. Vol. 4, No. 3. P. 162–179. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2664328624000408>. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ugj.2024.09.003>.

160. Kirsop-Taylor N., Russel D., Jensen A. Urban governance and policy mixes for nature-based solutions and integrated water policy. *Journal of Environmental Policy & Planning*. 2022. Volume 24, Issue 5. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1523908X.2021.1956309>. DOI: <https://doi.org/10.1080/1523908X.2021.1956309>.

161. Kvasnitska O. On the issue of codification of urban planning legislation. *ScienceRise : Juridical Science*. 2023. № 4 (26). P. 13–18. DOI: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2023.293648>. URL: https://journals.urau.ua/sr_law/article/view/293648.

162. Kramer J., Silvertown S., Späth P. Urban governance arrangements for sustainability and justice – linking theory with experience. *Urban Transformations*. 2024. Vol. 6. Art. 6. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/s42854-024-00064-4>. DOI: <https://doi.org/10.1186/s42854-024-00064-4>.

163. Lopushynskyi I., Krasii M. Institutional Capacity of Local Government. *Public Management and Policy*. 2025. No. 12 (16). P. 1–7. URL: <https://www.eu->

scientists.com/index.php/pmap/article/view/528/516.

DOI:

<https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.12.12>.

164. Li S., Sun, Z., Guo, H., Ouyang, X. et al. Localizing urban SDGs indicators for an integrated assessment of urban sustainability : a case study of Hainan province. *International Journal of Digital Earth*. 2024. Vol. 17, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1080/17538947.2024.2336059>.

165. Li W., Meng M., Llewellyn C. E., Sun, T. Developing an indicator framework for sustainability assessment in urban community regeneration : A case of Shanghai. *Developments in the Built Environment*. 2024. Vol. 18. Art. 100476. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.dibe.2024.100476>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666165924001571>.

166. Luca O., Gaman F., Răuță E. Towards a National Harmonized Framework for Urban Plans and Strategies in Romania. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, No. 4. Art. 1930. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/4/1930>. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13041930>.

167. Manrique Rueda G., Poirier Stephens Z., Therrien M.-C., Kestens Y., Arnaud J., Pascal N. City/Science Intersections : A Scoping Review of Science for Policy in Urban Contexts. *Cities*. 2024. Vol. 152. Art. 105132. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105132>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275124003469>.

168. Medeiros E., van der Zwet A. Sustainable and Integrated Urban Planning and Governance in Metropolitan and Medium-Sized Cities. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, No. 15. Art. 5976. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/15/5976>. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12155976>.

169. Méndez C., Bachtler J., Wishlade F. Rescaling urban development policy in the EU : the impact of integrated place-based approaches in Cohesion Policy. *Regional Studies*. 2021. Volume 55, Issue 6. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00343404.2021.1912907>. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1912907>.

170. Melnyk M., Leshchukh I., Hlynskyy N. The impact of the oblast center on regional socio-economic development : The center-periphery dimension. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. 2022. Vol. 8, Iss. 1. P. 89–114. URL: <https://are-journal.com/are/article/view/511/329>. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.05>.
171. Merino-Saum A., Halla P., Superti V., Boesch A., Binder C. R. Indicators for urban sustainability : Key lessons from a systematic analysis of 67 measurement initiatives. *Ecological Indicators*. 2020. Vol. 119. Art. 106879. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.106879>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X20308177>.
172. Michalina D., Mederly P., Diefenbacher H., Held B. Sustainable Urban Development : A Review of Urban Sustainability Indicator Frameworks. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, No. 16. Art. 9348. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13169348>. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/16/9348>.
173. Moreno-Serna J., Sánchez-Chaparro T., Purcell W. M., et al. Promoting Urban Net Zero Transitions Through Multi-Level Governance : The Intermediary Role of Systemic Collaborative Platforms. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, No. 21. Art. 9470. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16219470>. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/16/21/9470>.
174. Nagy J. A., Pop A.-M. Participative Planning in the Context of Metropolitan Governance. A Case of Cluj Metropolitan Area. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Geographia*. 2021. Vol. 66, No. 2. P. 61–75. URL: https://www.researchgate.net/publication/364980106_Participative_Planning_in_the_Context_of_Metropolitan_Governance_A_Case_of_Cluj_Metropolitan_Area. DOI: <https://doi.org/10.24193/subbgeogr.2021.2.05>.
175. Nocentini M. G. Beyond coordination : An actor-network account of the roles of metropolitan institutions in regional climate adaptation. *Cities*. 2025. Vol. 167. Art. 106287. URL:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275125005888>. DOI:
<https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.106287>.

176. Nocentini M. G. The governance of climate adaptation in metropolitan regions : A systematic review of emerging themes and issues. *Urban Climate*. 2024. Vol. 55. Art. 101944. URL:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212095524001408>. DOI:
<https://doi.org/10.1016/j.uclim.2024.101944>.

177. OECD. Cities in the World : A New Perspective on Urbanisation. Paris : OECD Publishing, 2020. URL:
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/06/cities-in-the-world_ea7810fc/d0efcbda-en.pdf. DOI: <https://doi.org/10.1787/d0efcbda-en>.

178. OECD. Citizen participation and deliberation : Government at a Glance 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. URL:
https://www.oecd.org/en/publications/2025/06/government-at-a-glance-2025_70e14c6c/full-report/citizen-participation-and-deliberation_52b90285.html.

179. OECD. Delineating Functional Areas for All Territories. Paris : OECD Publishing, 2020. URL:
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/02/delineating-functional-areas-in-all-territories_1d8738a0/07970966-en.pdf. DOI:
<https://doi.org/10.1787/491c359c-en>

180. OECD. Five Years of the OECD Principles on Urban Policy. Paris : OECD Publishing, 2025. URL:
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/12/five-years-of-the-oecd-principles-on-urban-policy_049bafa2/e1104359-en.pdf.

181. OECD. Global State of National Urban Policy 2024. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/global-state-of-national-urban-policy-2024_4db6994c-en.html.

182. OECD. Government at a Glance 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2025/06/government-at-a-glance-2025_70e14c6c/full-report/performance-budgeting_eb0a21ea.html.

183. OECD. Implementation Toolkit of the OECD Principles on Urban Policy. Paris : OECD Publishing, 2022. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/06/implementation-toolkit-of-the-oecd-principles-on-urban-policy_5ebd2162/630e0341-en.pdf.

184. OECD. National Urban Policy in OECD Countries. Paris : OECD Publishing, 2017. URL: https://www.oecd.org/en/publications/national-urban-policy-in-oecd-countries_9789264271906-en.html. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264271906-en>.

185. OECD. National Urban Policy Review of Colombia. Paris : OECD Publishing, 2022. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/05/national-urban-policy-review-of-colombia_2c97aa27/9ca1caae-en.pdf. DOI: <https://doi.org/10.1787/9ca1caae-en>.

186. OECD. OECD Principles on Urban Policy. Paris : OECD Publishing, 2019. URL: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/cfe/oecd-principles-on-urban-policy/OECD-Principles-on-Urban-Policy.pdf>.

187. OECD. The Metropolitan Century : Understanding Urbanisation and its Consequences. Paris : OECD Publishing, 2015. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/02/the-metropolitan-century_g1g502b4/9789264228733-en.pdf.

188. OECD. Summary note: Participatory budgeting. 2022. URL: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/fiscal-federalism-network/participatory-budgeting-note.pdf>.

189. OECD, UN-Habitat. Global State of National Urban Policy 2024. Building Resilience and Promoting Adequate, Inclusive and Sustainable Housing Report. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/global-state-of-national-urban-policy-2024_4db6994c-en.html. DOI: <https://doi.org/10.1787/4db6994c-en>.

190. Open Budget. Local budget expenditures : Бюджет Івано-Франківської міської територіальної громади (код 0953300000). URL: <https://openbudget.gov.ua/en/local-budget/0953300000/local-expenses>.

191. Orr C. J., Burch S. Transformative Capacities for Navigating System Change : A Framework for Sustainability Research and Practice. *Sustainability Science*. 2025. Vol. 20, No. 3. P. 975–992. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-025-01658-y>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11625-025-01658-y>.

192. PEFA Secretariat. PEFA Framework. URL: <https://www.pefa.org>.

193. Review of indicator frameworks supporting urban planning for resilience and health. 2022. URL: https://urbanresiliencehub.org/wp-content/uploads/2022/09/Urban-resilience-indicator-frameworks_WEB.pdf.

194. Saraswat A., Pipralia S., Kumar A. Advances in Urban Sustainability Assessment : A Systematic Literature Review of Methods, Frameworks, and Future Directions. *Frontiers of Urban and Rural Planning*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1007/s44243-025-00063-4>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s44243-025-00063-4>.

195. Shutt J., Liddle J. Are Combined Authorities in England strategic and fit for purpose? *Local Economy*. 2019. Vol. 34, No. 2. P. 196–207. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0269094219839956>. DOI: <https://doi.org/10.1177/0269094219839956>.

196. Song K., Chen Y., Duan Y. Urban governance : A review of intellectual structure and topic evolution. *Urban Governance*. 2023. Volume 3, Issue 3. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2664328623000670>. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ugj.2023.06.001>.

197. Sousa A. R., Santos Cruz S., Breda-Vázquez I. Understanding Transformative Capacity to Boost Urban Climate Adaptation : A Semi-Systematic Literature Review. *Ambio*. 2024. Vol. 53. P. 276–291. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13280-023-01940-2>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-023-01940-2>.

198. Steiniger S., Wagemann E., de la Barrera F.6 et al. Localising urban

sustainability indicators : The CEDEUS indicator set, and lessons from an expert-driven process. *Cities*. 2020. Vol. 101. Art. 102683. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102683>. URL:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264275118305523>.

199. Tanguay G. A., Rajaonson J., Lefebvre J.-F., Lanoie P. Measuring the sustainability of cities : An analysis of the use of local indicators. *Ecological Indicators*. 2010. Vol. 10, No. 2. P. 407–418. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2009.07.013>. URL:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1470160X09001277>.

200. Territorial Agenda 2030 : A Future for All Places. Agreed at the Informal meeting of Ministers responsible for Spatial Planning and Territorial Development and/or Territorial Cohesion (Germany, 1 December 2020). URL: <https://territorialagenda.eu>.

201. UN-Habitat. International Guidelines on Urban and Territorial Planning. Nairobi : UN-Habitat, 2015. URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/IG-UTP_English.pdf.

202. UN-Habitat. International Guidelines on Urban and Territorial Planning : Handbook. Nairobi : UN-Habitat, 2019. URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/documents/2019-05/international_guidelines_on_urban_and_territorial_planning_-_handbook_.pdf.

203. UN-Habitat. Multi-Level Governance for Effective Urban Climate Action in the Global South. Nairobi: UN-Habitat, 2022. URL: <https://unhabitat.org/multi-level-governance-for-effective-urban-climate-action-in-the-global-south>.

204. UN-Habitat. World Cities Report 2022 : Envisaging the Future of Cities. Nairobi : UN-Habitat, 2022. URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/2022/06/wcr_2022.pdf.

205. United Nations. New Urban Agenda. Quito : United Nations, 2017. URL: <https://uploads.habitat3.org/hb3/NUA-English.pdf>.

206. Warner S., Newman J., Diamond P., Richards D. The challenge of devolved English governance and the rise of political spatial inequality.

Parliamentary Affairs. 2024. Vol. 77, No. 4. P. 735–764. URL: <https://academic.oup.com/pa/article/77/4/735/7728377>. DOI: <https://doi.org/10.1093/pa/gsae024>.

207. Webb B., O'Donnell T., Auty K. et al. Enabling Urban Systems Transformations : Co-Developing National and Local Strategies. *Urban Transformations*. 2023. Vol. 5. Art. 5. DOI: <https://doi.org/10.1186/s42854-023-00049-9>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/s42854-023-00049-9>.

208. World Bank. Banking on Cities : Investing in Resilient and Low-Carbon Urbanization. Washington, DC : World Bank, 2025. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099051925045028378/pdf/P180194-b0d1220d-f566-4788-8d06-a61f97de6114.pdf>.

209. World Bank. The Power of Cities : Harnessing Low-Carbon Urbanization for Climate Action. Washington, DC : World Bank, 2023. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099112723114011474/pdf/P1712110714ff80940a1cb077809673ff82.pdf>.

210. Yamasaki K., Yamada T. A framework to assess the local implementation of Sustainable Development Goal 11. *Sustainable Cities and Society*. 2022. Vol. 84. Art. 104002. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.104002>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210670722003225>.

211. Yi H., Li B., Wu J. Urban governance research at the intersection of public administration and policy. *Urban Governance*. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/359559507_Urban_Governance_Research_at_the_Intersection_of_Public_Administration_and_Policy. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ugj.2022.03.003>.

212. Zornoza-Gallego C., Pitarch-Garrido M. D., Romero-González J. Governance in the metropolitan area of Valencia (Spain) : an unfinished business. *Frontiers in Political Science*. 2023. Vol. 5. Art. 1150537. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1150537>. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/political-science/articles/10.3389/fpos.2023.1150537/full>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

*Статті у наукових виданнях, включених
до Переліку наукових фахових видань України:*

1. Малімон В. І., Прокіпчук А. А. Концептуалізація поняття «урбанізовані території». *Координати публічного управління*. 2024. № 1 (2). С. 290-305. DOI: <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.01.13>
2. Прокіпчук А. А. Зарубіжний досвід розвитку урбанізованих територій. *Координати публічного управління*. 2024. № 2 (3). С. 451-472. DOI: <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.02.24>
3. Прокіпчук А. А. Історичні віхи розвитку містобудування як науки та практичної діяльності в Україні. *Наукові перспективи. Серія: Державне управління*. 2025. № 8 (62). С. 214-230. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-214-230](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-214-230)
4. Прокіпчук А. А. Нормативно-правові засади державної політики щодо розвитку урбанізованих територій в Україні. *Успіхи і досягнення у науці. Серія: Управління та адміністрування*. 2025. № 9 (19). С. 730-751. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-730-751](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-730-751)
5. Прокіпчук А. А. Організаційне забезпечення управління розвитком урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді: функції виконавчих органів і комунальних підприємств. *Координати публічного управління*. 2025. № 2 (5). С. 656-681. DOI: <https://doi.org/10.62664/cpa.2025.02.30>

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Малімон В. І., Прокіпчук А.А. Актуальні питання розробки та оновлення містобудівної документації на місцевому рівні. *Проблеми*

раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 01 серпня 2022 р.), м. Луцьк, 2022. С. 139-143.

7. Прокіпчук А. А. Будівництво та встановлення споруд для внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів:* матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 15 лютого 2023 р.), м. Луцьк, 2023. С. 324-326.

8. Прокіпчук А. А. Просторовий розвиток Івано-Франківської територіальної громади. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки:* матеріали VIII Міжнародного науково-практичного симпозіуму (м. Івано-Франківськ, 9 травня 2024 року), Івано-Франківськ, 2024. С. 187-190.

9. Прокіпчук А. А. Шляхи залучення громадськості до ухвалення рішень у сфері містобудівної діяльності. *Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ:* матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Івано-Франківськ, 31 травня 2024 р.), м. Івано-Франківськ, 2024. С. 888-892.

10. Прокіпчук А. А. Ревіталізація промислових об'єктів міста Івано-Франківська. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи:* збірник матеріалів 15-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 06 грудня 2024 р.), м. Хмельницький, 2024. С. 240-244.

11. Прокіпчук А. А., Малімон В. І. Моніторинг і оцінювання ефективності державної політики щодо розвитку урбанізованих територій: індикатори, дані, інституційний дизайн. *Публічне управління та менеджмент: сучасні тренди та перспективи:* збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Рівне, 26 листопада 2025 р.), м. Рівне, 2025. С. 41-44.

12. Прокіпчук А. А. Європейські стандарти сталого міського розвитку та їх адаптація в стратегіях розвитку Івано-Франківської міської територіальної громади. *Євроінтеграційні тренди розвитку місцевого самоврядування: виклики війни та повоєнної відбудови*: матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (м. Київ, 10 грудня 2025 р.) м. Київ, 2025. С. 95-97.

Додаток Б

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019, тел./факс (0342) 54-71-39,
тел. (0342) 54-72-66, e-mail: admin@nung.edu.ua

11.02.2026 № 25-116-20

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

видана аспіранту кафедри публічного управління, адміністрування і національної безпеки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Прокіпчуку Артуру Андрійовичу про те, що результати його дисертаційної роботи на тему «Державна політика щодо розвитку урбанізованих територій (на прикладі Івано-Франківської міської територіальної громади)», виконаної під керівництвом доцента Малімона В. І., для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» в межах кафедральної наукової теми «Управління та адміністрування в Україні в умовах глобальних викликів і загроз» (номер державної реєстрації 0122U200825).

За результатами отриманих у процесі виконання наукових завдань дисертаційного дослідження аспірантом А. А. Прокіпчуком самостійно та у співавторстві було опубліковано такі наукові праці:

1. Малімон В. І., Прокіпчук А. А. Conceptualisation of the definition «urbanised areas» [Концептуалізація поняття «урбанізовані території»]. *Координати публічного управління*. 2024. № 1 (2). С. 290–305. URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/26/25>.

DOI <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.01.13>.

2. Прокіпчук А. А. Зарубіжний досвід розвитку урбанізованих територій. *Координати публічного управління*. 2024. № 2 (3). С. 451–472. URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/27/26>.

journal.com.ua/index.php/journal/article/view/60/57.

DOI <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.02.24>.

3. Прокіпчук А. А. Історичні віхи розвитку містобудування як науки та практичної діяльності в Україні. *Наукові перспективи. Серія: Державне управління*. 2025. № 8 (62). С. 214–230. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/28148/28111>.

DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8\(62\)-214-230](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-8(62)-214-230).

4. Прокіпчук Артур. Нормативно-правові засади державної політики щодо розвитку урбанізованих територій в Україні. *Успіхи і досягнення у науці. Серія: Управління та адміністрування*. 2025. № 9 (19). С. 730–751. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/29321/29277>.

DOI [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-730-751](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-730-751).

5. Прокіпчук А. А. Організаційне забезпечення управління розвитком урбанізованих територій у Івано-Франківській міській територіальній громаді: функції виконавчих органів і комунальних підприємств. *Координати публічного управління*. 2025. № 2 (5). С. 656–681. DOI <https://doi.org/10.62664/cpa.2025.02.30>.

Аспірант узяв участь у роботі 7 науково-практичних конференцій з публікацією 7-х тез доповідей (самостійних).

Теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертації А.А. Прокіпчука «Державна політика щодо розвитку урбанізованих територій (на прикладі Івано-Франківської міської територіальної громади)» реалізовано в освітньому процесі кафедри ПУАНБ ІФНТУНГ упродовж 2022-2025 років, зокрема їх ураховано в процесі вдосконалення компетенції і знаннєвих елементів освітніх і робочих програм дисциплін, що нині викладаються кафедрою для здобувачів ступенів бакалавра і магістра за спеціальністю D4 (281) «Публічне управління та адміністрування».

Проректор з наукової роботи

проф. Олександр КОНДРАТ

Додаток В

УКРАЇНА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

вул. Грушевського, 21, м. Івано-Франківськ, 76004, тел. (0342) 55-65-15, факс (0342) 55-60-20
e-mail: mvk@mvk.if.ua код ЄДРПОУ 04054346

№ _____ На № _____ від _____

05.05.2023 № 433/01-12/23в

Акт

впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Прокіпчука Артура Андрійовича, щодо розвитку урбанізованих територій Івано-Франківської територіальної громади

Виконавчий комітет Івано-Франківської міської ради засвідчує, що результати дослідження дисертаційної роботи аспіранта кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Прокіпчука Артура Андрійовича будуть використані в роботі структурних підрозділів виконкому.

Вищевказані матеріали будуть використовуватись з метою раціонального використання територій Івано-Франківської територіальної громади та створення сприятливих умов для проживання населення.

Перший заступник міського голови

Вікторія СУСАНІНА

Виконавчий комітет ІФМР
ВІХ № 433/01-12/23в від 05.05.2023

14.08.53

Додаток Г

Івано-Франківська міська рада
ДЕПАРТАМЕНТ МІСТОБУДУВАННЯ ТА АРХІТЕКТУРИ

76018, м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 9
 тел.: (0342) 53-19-28

e-mail: dma.if.mvk@gmail.com
 веб-сайт: www.dma.if.ua

№ _____

07.12.2023 № П/2903

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта
 кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського
 національного технічного університету нафти і газу
 Прокіпчука Артура Андрійовича

Результати дисертаційного дослідження Прокіпчука А. А. “Державна політика щодо розвитку урбанізованих територій (на прикладі Івано-Франківської міської територіальної громади)” та висновки щодо необхідності розвитку державної політики урбанізованих територій будуть використовуватись та впроваджуватись при виконанні відповідних завдань щодо розвитку території громади Департаментом містобудування та архітектури Івано-Франківської міської ради.

Департамент містобудування та архітектури засвідчує, що результати дослідження дисертаційної роботи аспіранта кафедри публічного управління та адміністрування ІФНТУНГ Прокіпчука Артура Андрійовича будуть застосовуватись структурними підрозділами.

Вищевказані матеріали будуть використовуватись з метою раціонального використання територій Івано-Франківської територіальної громади та проектування нових районів, вулиць та локальних посель.

Довідку видано для подання до спеціалізованої вченої ради по захисту дисертації.

Директор Департаменту
 ЗВ № П/2903 від 07.12.2023

11.04.21

Орест КОШИК

Додаток Д

АСОЦІАЦІЯ МІСТ УКРАЇНИ

ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

вул. Незалежності, 89, м. Івано-Франківськ, Івано-Франківська обл., 76018
+38 050 447 57 88
ifrvamu@gmail.com amu.if.ua
t.me/auc.ua auc.org.ua

17.12.2025р.

Акт

**впровадження результатів дисертаційного дослідження аспіранта кафедри
публічного управління та адміністрування Івано-Франківського
національного технічного університету нафти і газу
Прокіпчука Артура Андрійовича,
щодо розвитку урбанізованих територій Івано-Франківської
територіальної громади**

Івано-Франківське регіональне відділення "Асоціації міст України" засвідчує, що результати дослідження дисертаційної роботи аспіранта кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Прокіпчука Артура Андрійовича розглянуті та при необхідності будуть використовуватись в процесі роботи відділення.

Матеріали будуть використовуватись з метою виваженого та раціонального використання територій Івано-Франківської міської територіальної громади. Вони стануть основою для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері просторового планування. Це сприятиме збалансованому розвитку територій, з урахуванням соціально-економічних потреб громади та збереження довкілля.

**З повагою
Виконавчий директор**

Юрій Стефанчук